

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı**

**EVLİ KADINLARIN EVLİLİK DOYUMLARI, ROMANTİK
KISKANÇLIK DURUMLARI VE KAYGI DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Nurcan Elif AKSOY
(Yüksek Lisans Tezi)**

İstanbul, 2019

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı**

**EVLİ KADINLARIN EVLİLİK DOYUMLARI, ROMANTİK
KISKANÇLIK DURUMLARI VE KAYGI DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Nurcan Elif AKSOY
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Danışman
Doç. Dr. Azize Nilgün CANEL**

İstanbul, 2019

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2019**

ONAY

Nurcan Elif AKSOY tarafından hazırlanan “EVLİ KADINLARIN EVLİLİK DOYUMLARI, ROMANTİK KISKANÇLIK DURUMLARI VE KAYGI DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ” konulu bu çalışma, 18/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

TEZ DANIŞMANI

**Doç. Dr.
Azize Nilgün CANEL**

JÜRİ ÜYESİ

**Doç. Dr.
Müge YUKAY YÜKSEL**

JÜRİ ÜYESİ

**Dr. Öğr. Üyesi
Ayşegül KILIÇASLAN ÇELİKKOL**

ÖZGEÇMİŞ

2002-2006	Çorlu Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi
2006-2010	Marmara Üniversitesi – Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü – Rehberlik ve Psikolojik Danışma ABD
2010-2014	Sarıgazi Peyami Safa İlkokulu ve Ortaokulu – Okul Psikolojik Danışmanı
2014-2016	Ataşehir İbrahim Müteferrika Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi – Okul Psikolojik Danışmanı
2016-Halen	Kabataş Erkek Lisesi – Okul Psikolojik Danışmanı

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurum : Kabataş Erkek Lisesi
E-Posta : nelif.aksoy@gmail.com

ÖNSÖZ

Elli yılını çocuklarla çalışmaya ayırmış terapist Byron Norton “Her çocuğun üç ebeveyni vardır; annesi, babası ve anne-babası arasındaki ilişki. Üçüncü ebeveyne dikkat edin.” der. Dokuz senedir çocuk ve gençlerle çalışıyorum. Doğal olarak onların ebeveynleri ile de iş birliği içindeyim. Çocukları için ilişkisinden ve kadınlığından vazgeçen anneler, çocuğu ile beraber uyumak için yıllardır ayrı uyuyan çiftler, çocuktan sonra eşi sadece anne kimliği ile kabul eden babalar... Aslında bunlar hep çocuk için, o iyi olsun diye yapılan fedakârlıklar. Ancak bu fedakârlıklar Byron Norton’un da söylediği üçüncü ebeveyni küstürüyor. Bir çocuğun gelişiminde annesi ve babası kadar önemli anne-baba arasındaki ilişki. Çift ilişkisinin bireysel mutluluk için, aynı zamanda o çiftin yetiştirdiği çocuklar ve de toplum için önemine inandığımdan evlilik doyumu konusu bu araştırmanın temeli oldu. Psikolojik danışmanlık alanının içinde yer alan evlilik danışmanlığında, ülkemizde son yıllarda çalışmaların artmasına rağmen halen çalışılacak çok fazla konu mevcut. Evliliğin ve ailenin kutsallığına ve değerine inanan biri olarak bu alana bir katkı yapıyor olmaktan dolayı mutluluk duyuyorum.

Üniversitedeki ilk yıllarımda derslerine girmekten en keyif duyduğum hocalardan olup, yüksek lisansta kendisinden aldığım aile danışmanlığı dersi ve kendi doktora tezi ile ilgimi evlilik doyumuna çeken, kendisiyle çalışmaktan onur duyduğum, uzun süren yüksek lisans yolculuğumda her zorlandığımda beni nazik sesi ve destekleyici duruşu ile yeniden motive eden sevgili tez danışmanım Doç. Dr. Azize Nilgün Canel’e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecimde sorularıma her zaman hızlıca yanıt veren, zorlandığım zamanlarda beni destekleyen ve ilerleten sevgili arkadaşlarım Çiğdem Demir Çelebi, Elif Nihan Akbaş ve Şeyma Arslan’a çok teşekkür ediyorum. Tüm eğitim ve tez sürecim boyunca desteklerini her zaman hissettiğim, fikirlerini önemseyen, yardımlarını hiç esirgemeyen, meslektaş olmaktan gurur duyduğum canım dostlarım Ezgi Özkan Kuruçay, Ramazan Kuruçay ve Zühre Korkmaz’a; dostluğumuz boyunca her güzel anımı paylaştığım, tüm zor anlarımda yanı başımda olan, tez sürecim dahil hayatta

umutsuzluğa düştüğüm her anımda bana ışık olan, varlıklarına şükrettiğim kız kardeşlerim Reyhan Öz ve Zeynep Aşıroğlu'na gönülden teşekkür ediyorum.

Varlığı, anlayışı, desteğı ile her zaman yanımda olduğunu hissettiren, kendi eğitim hayatındaki azmi ile bana örnek olan sevgili eşim Fatih Aksoy'a; hayattaki duruşları, bakış açıları ve kariyerleri ile gurur duyduğum ve bana rol model olan, sevgilerini her zaman hissettiğim canım ağabeylerim Ahmet Giray Ölmez ve Kerem Ölmez'e; okuma, öğrenme ve hep daha iyisini uygulamaya yönelik duyduğum aşkın temelini atan, bilgileri, birikimlerine her zaman gıpta ettiğim, sevgiyi ve ilgiyi bana her daim hissettirmiş olan, bana her zaman inanan ve destek olan canım annem Aynur Ölmez ve canım babam Celalettin Ölmez'e sonsuz teşekkürler.

Son olarak hayatıma girdiğinden bu yana tezim ve çalışmalarım sebebiyle onun değerli zamanından çaldığım her anda gösterdiği anlayışı ve hayallerimi gerçekleştirmeye çabaladığım bu yolda bana uyum sağladığı için kalbimin ellerimden çok daha büyük olduğunu kanıtlayan, içimden taşan sonsuz sevginin sahibi canım kızım, Damla'ma teşekkürler.

Nurcan Elif AKSOY

ÖZET

Bu araştırmada, evli kadınların evlilik doyumu, romantik kıskançlık durumları ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İlişkiel tarama modellerinden nedensel karşılaştırma tarama modeline uygun olarak düzenlenen araştırmada ayrıca evli kadınların evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları ile romantik kıskançlık durumları ve romantik kıskançlık alt boyutları, kaygı düzeyleri ile demografik değişkenlerden yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemi, 2018 yılı İstanbul ili Anadolu yakasında ikamet eden 302 evli kadından (n=302) oluşmaktadır. Araştırmada; Evlilik Doyum Ölçeği, Romantik Kıskançlık Ölçeği, Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri ve demografik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Toplanan verilerin hepsi SPSS 20.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir.

Araştırmada tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve anlamlı fark bulunduğu durumda ise hangi gruplar arasında fark olduğunu bulmak üzere uygulanan post-hoc Scheffe (anlamlı farklar) ile normallik varsayımı sağlamayanlarda Kruskal-Wallis ve anlamlı fark bulunduğu durumda ise hangi gruplar arasında fark olduğunu bulmak üzere Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe ihtiyaç duyma değişkenleri ile evlilik doyumu ve evlilik doyumu alt boyutları; yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı, psikolojik desteğe ihtiyaç duyma değişkenleri ile romantik kıskançlık durumları ve romantik kıskançlık alt boyutları; yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, evlilik süresi, çocuk sayısı, psikolojik desteğe ihtiyaç duyma değişkenleri ile durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmaktadır. 30 yaş ve altındaki kadınların diğer gruplardaki kadınlardan evlilik uyumu, yakınlık ve ilişki mutluluklarının daha yüksek, durumluk kaygı düzeylerinin ise daha düşük olduğu görölmektedir. 41 yaş ve üzeri kadınların ise kıskançlıkla baş etme becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Gelir durumu ortanın üstü ve yüksek olanların evlilik uyumu, ilişki mutluluğu, çatışma ve

öfke ile baş etme becerilerinin daha yüksek olduğu, kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu olan kadınların ilişki mutluluklarının daha fazla olduğu, ilköğretim mezunu olanların ise kaygı düzeylerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Eşleri üniversite mezunu olan kadınların ilişki mutluluğu ve evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu, öfke ile daha iyi başa çıktıkları görülmüştür. Eşi ilköğretim mezunu olan kadınların da kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. İşçi olan kadınların ilişki mutluluğunun ve ilişkilerinde öfke ile başa çıkma becerilerinin daha düşük olduğu görülmektedir. İşçi kadınların durumluk kaygılarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 0-5 yıldır evli olan kadınların evlilik uyumu, ilişki mutluluğu ve yakınlık düzeylerinin, kıskançlıkla baş etme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. 0-5 yıldır evli olan kadınların diğerlerine göre kaygı düzeylerinin daha az olduğu görülmektedir. Çocuğu olmayan kadınların evlilik uyumu, ilişki mutluluğu, yakınlıkları daha fazla, üç ve daha fazla çocuğu olanların kaygı düzeylerinin daha yüksek, kıskançlık tetikleyicilerinden etkilenmelerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Aile tanıştırmaları ile evlenen kadınların ilişkilerinde öfke ile baş etme düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyanların evlilik doyumlarının düşük, romantik kıskançlık durumlarının ve kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Kıskançlığın etkileri ve kıskançlık nedenleri ise herhangi bir demografik değişkene göre farklılaşmamaktadır. Pearson korelasyon katsayıları sonucunda evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları arttıkça kaygının, romantik kıskançlık ve romantik kıskançlığın alt boyutlarından ilişkili olanların azaldığı anlaşılmaktadır. Yani kaygı ve romantik kıskançlık arttığında evlilik doyumunun azaldığı görülmektedir. Ayrıca evli kadınların kaygı düzeyleri arttıkça romantik kıskançlık ve romantik kıskançlığın alt boyutlarından ilişkili olanların da arttığı anlaşılmaktadır. Bu da artan kaygı ile romantik kıskançlığın da yükseldiğini göstermektedir. Kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlık etkilerinin kaygı ve evlilik doyumu ile ilişkisi olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik doyumu, romantik kıskançlık, kaygı, evli kadınlar

ABSTRACT

In this study, the relationship between marital satisfaction, romantic jealousy levels and anxiety levels of married women have been researched. In the research which was conducted in accordance with the causal comparison screening model from the relational survey models, the marital satisfaction and marital satisfaction sub-dimensions; the romantic jealousy sub-dimensions, anxiety levels and the demographic characteristics of the age, income level, education level, education level of the spouse, occupation, spouse's occupation, the duration of marriage, the number of children, the type of marriage have been researched whether or not they differ according to need for psychological support.

The sample of the study consisted of 302 married women ($n = 302$) who reside in the Anatolian side of Istanbul in 2018. In the study; Marriage Satisfaction Scale, The Romantic Jealousy Scale, State-Trait Anxiety Inventory, and a Personal Information Form, which was prepared by the researcher, was used to obtain demographic information. All collected data were analyzed with SPSS 20.0 statistical package program.

In the study, the one-way analysis of variance (ANOVA) is used. And in the case of significant differences between the groups to find the difference between post-hoc Scheffe (meaningful differences) with Kruskal-Wallis who do not provide normality assumption and where there is a significant difference between the groups to find the difference Mann-Whitney U tests were also used.

As a result of the analyzes, there is a significant difference between age, income level, education status, spouse's education status, occupation, spouse's occupation, the duration of marriage, the number of children, the type of marriage, the level of psychological support and marital satisfaction and the sub-dimensions of marital satisfaction; age, the duration of marriage, the number of children, the level of psychological support and romantic jealousy and romantic jealousy states; the sub-dimensions of romantic jealousy; age, income level, education level, education level of spouse, occupation, marriage period, the number of children, psychological support, and

State-Trait Anxiety Levels. Women who are 30 years old or younger have higher marital consistense, intimateness and relationship happiness and have lower state anxiety level than other groups. Results show that women over 41 years old are more capable to cope with jealousy. Marital consistence, relationship happiness and ability to cope with conflict and anger are higher in women whose income status is higher than avarage and high. It has been seen that anxiety level of those with lower income status is higher than others. It is concluded that, women with bachleor's degree are happier in their relationships. Those who took only primary education have higher anxiety levels. Women whose spouse is with bachleor's degree, have higher relationship happiness and marital consistence and at the same time are more capable to cope with anger. Women with husbands that took only primary education have higher axiety levels. Women who work as a labour have lower relationship happiness and their ability to cope with anger is lower than others. Labor women have higher state anxiety conditionally. Women who are married for 0-5 years have higher marital consistense, relationship happiness and intimateness. They also have more ability to cope with jealousy. Those who are married for 0-5 years have lower anxiety levels than others. It is seen that childless women have more marital consistence, relationship happiness and intimateness, on the other hand whose with three or more children have higher anxiety levels whereas they are less affected by jealousy precipating things. Women who make an arranged marriage has lower ability to cope with anger. Women who are in need of psychological support have lower marital satisfaction and higher romantic jealousy and anxiety levels. Effects and reasons of jealousy do not differentiate according to any demographic variable.

As the result of Pearson's correlation coefficients, it is showed that when the marriage satisfaction and the marriage satisfaction sub-dimensions are increased, the romantic jealousy and related sub-dimensions of romantic jealousy are decreased. In other words, when anxiety and romantic jealousy increase, it is observed that marriage satisfaction decreases. In addition, as the anxiety levels of married women increase, it is seen that sub-dimensions related to romantic jealousy have increased. It is also observed that romantic jealousy is highly related with high anxiety.

Key Words: Marital satisfaction, romantic jealousy, anxiety, married women

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xv
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	6
1.3. Önem	7
1.4. Sayıtlılar	8
1.5. Sınırlılıklar.....	9
1.6. Tanımlar	9
BÖLÜM II: ALANYAZIN	10
2.1. Aile	10
2.2. Evlilik	12
2.3. Evlilik Doyumu	16
2.3.1. Evlilik Doyumunun Belirleyicileri.....	19
2.3.1.1. İlişki Mutluluğu	19
2.3.1.2. Çatışma.....	20
2.3.1.3. Yakınlık	23
2.3.2. Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler.....	26
2.4. Romantik Kıskançlık	29
2.4.1. Romantik Kıskançlığın Tetikleyicileri.....	31
2.4.2. Romantik Kıskançlık Duygusuna Verilen Tepkiler.....	32
2.4.3. Romantik Kıskançlıkla Baş Etme Yöntemleri	33
2.4.4. Romantik Kıskançlık ve Kaygı	35

2.5. Kaygı	35
2.5.1. Kaygının Belirtileri	37
2.5.2. Kaygının Sebepleri.....	38
2.5.3. Durumluk ve Sürekli Kaygı	39
2.6. İlgili Araştırmalar	40
2.6.1. Evlilik Doyumu ve Romantik Kıskançlık ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar.....	41
2.6.2. Evlilik Doyumu ve Kaygı ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	45
2.6.3. Romantik Kıskançlık ve Kaygı ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	48
BÖLÜM III: YÖNTEM	51
3.1. Araştırma Modeli	51
3.2. Evren ve Örneklem.....	51
3.3. Veri Toplama Araçları.....	53
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	54
3.3.2. Evlilik Doyum Ölçeği	54
3.3.3. Romantik Kıskançlık Ölçeği.....	55
3.3.4. Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri	55
3.4. Verilerin Toplanması.....	56
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	57
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	59
4.1. Evli Kadınların Evlilik Doyum Düzeylerine İlişkin Genel Bulgular	59
4.2. Evli Kadınların Kaygı Düzeylerine İlişkin Genel Bulgular	60
4.3. Evli Kadınların Romantik Kıskançlık Düzeylerine İlişkin Genel Bulgular	61
4.4. Evli Kadınların Evlilik Doyum Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşma Gösterip Göstermediğine Yönelik Bulgular.....	63
4.5. Evli Kadınların Romantik Kıskançlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşma Gösterip Göstermediğine Yönelik Bulgular	80
4.6. Evli Kadınların Kaygı Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşma Gösterip Göstermediğine Yönelik Bulgular	91

4.7. Evli Kadınların Evlilik Doyumları ile Romantik Kıskançlık Düzeyleri	
Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular	100
4.8. Evli Kadınların Evlilik Doyumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkilere	
Yönelik Bulgular	103
4.9. Evli Kadınların Kaygı Düzeyleri ile Romantik Kıskançlık Düzeyleri	
Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular	106
BÖLÜM V: SONUÇ	108
5.1. Yargı	108
5.2. Tartışma	115
5.2.1. Evlilik Doyumu ile Demografik Değişkenlerin Tartışılması	115
5.2.2. Romantik Kıskançlık ile Demografik Değişkenlerin Tartışılması	122
5.2.3. Kaygı ile Demografik Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması	125
5.2.4. Evlilik Doyumları ile Romantik Kıskançlık İlişkisinin Tartışılması	128
5.2.5. Evlilik Doyumu ile Kaygı İlişkisinin Tartışılması	130
5.2.6. Romantik Kıskançlık ile Kaygı İlişkisinin Tartışılması	132
5.3. Öneriler	135
5.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	135
5.3.2. Yapılacak Araştırmalar ile İlgili Öneriler	136
KAYNAKLAR	138
EKLER	147
EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	147
EK 2: EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ	148
EK 3: DURUMLUK KAYGI ENVANTERİ FORMU	149
EK 4: SÜREKLİ KAYGI ENVANTERİ FORMU	150
EK 5: ROMANTİK KISKANÇLIK ÖLÇEĞİ	151

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 3.1.	Çalışma grubunu oluşturan kadınların demografik bilgilerine ilişkin dağılım (N=302)	52
Tablo 4.1.	Kadınların evlilik doyumu düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler.....	59
Tablo 4.2.	Kadınların kaygı düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler	61
Tablo 4.3.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler	62
Tablo 4.4.	Kadınların evlilik doyumlarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	63
Tablo 4.5.	Kadınların evlilik doyumlarının gelire göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302).....	65
Tablo 4.6.	Kadınların evlilik doyumlarının eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302).....	67
Tablo 4.7.	Kadınların evlilik doyumlarının eşin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)	68
Tablo 4.8.	Kadınların evlilik doyumlarının mesleğe göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302).....	70
Tablo 4.9.	Kadınların evlilik doyumlarının eşin mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	72
Tablo 4.10.	Kadınların evlilik doyumlarının evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	73
Tablo 4.11.	Kadınların evlilik doyumlarının çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	75
Tablo 4.12.	Kadınların evlilik doyumlarının evlenme/tanışma şekillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	77
Tablo 4.13.	Kadınların evlilik doyumlarının psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi (N=302) 78	
Tablo 4.14.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	81
Tablo 4.15.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302) 82	
Tablo 4.16.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302) 83	

Tablo 4.17.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin eşin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)84	
Tablo 4.18.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin mesleğe göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302).....	85
Tablo 4.19.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin eşin mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	86
Tablo 4.20.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	87
Tablo 4.21.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	88
Tablo 4.22.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin evlenme/tanışma şekillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302).....	89
Tablo 4.23.	Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi (N=302)	90
Tablo 4.24.	Kadınların kaygı düzeylerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	91
Tablo 4.25.	Kadınların kaygı düzeylerinin gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302).....	92
Tablo 4.26.	Kadınların kaygı düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302).....	93
Tablo 4.27.	Kadınların kaygı düzeylerinin eşin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302).....	94
Tablo 4.28.	Kadınların kaygı düzeylerinin mesleklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302).....	95
Tablo 4.29.	Kadınların kaygı düzeylerinin eşin mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	96
Tablo 4.30.	Kadınların kaygı düzeylerinin evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	96
Tablo 4.31.	Kadınların kaygı düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	97
Tablo 4.32.	Kadınların kaygı düzeylerinin evlenme/tanışma şekillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)	98
Tablo 4.33.	Kadınların kaygı düzeylerinin psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi (N=302)99	
Tablo 4.34.	Kadınların evlilik doyumları ile romantik kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik korelasyon testi (N=302)	100

Tablo 4.35. Kadınların evlilik doyumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik korelasyon testi (N=302)	103
Tablo 4.36. Kadınların kaygı düzeyleri ile romantik kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik korelasyon testi (N=302)	106

KISALTMALAR

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK : Türk Dil Kurumu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Aile, tüm toplumlar için olduğu kadar Türk toplumu için de vazgeçilmez bir unsurdur. Çavuşoğlu (2007), Türk ailesinin tarihi gelişim içinde bazı değişimlere uğramasının yanında, toplumumuzun en küçük ve en önemli toplumsal yapısı olma özelliğini halen koruduğunu ifade ediyor.

Aile sadece bireylerin biyolojik gereksinimlerini doyuran ve toplumun sürekliliğini sağlayan bir kurum değildir. Aile bireylerin ilişkiden güç aldığı bir yuvadır. Bu yuva, evlilik yolu ile kurulur. Türküm (2000) evlenme sonucunda oluşan ailede çiftlerin, evliliğin öngördüğü sadakat ve birbirini destekleme görevleri çerçevesinde ilerleyerek yaşamın zor ve keyifli taraflarını paylaştıklarını ve yeni nesiller ürettiklerini ifade eder.

Evliliğin ve aile olmanın nedenleri incelendiğinde temelinde iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinim ve güdülerini doyurmayı amaçladığı görülmektedir. Biyolojik ve sosyal gereksinimler; içgüdüsel bir ihtiyaç olan neslin sürekliliğini sağlamak ve cinsel güdüyü doyurmak, güvende hissetmek, beraber sosyalleşme, ait olma ve eşler arasındaki sosyal desteği sağlamak olarak ifade edilebilir. Evlilikte psikolojik ihtiyaçlar da karşılanır. Bunlar; eşe hissedilen sevgi ve aşk, eş tarafından sevilme, beğenilmek ve değer görmek olarak sıralanabilir. Özgüven (2009) insanın en temel gereksinimlerinden birinin sevgi olduğunu ifade etmektedir. Özellikle bireylerin bu ihtiyaçlarını evlilik ilişkisi içinde doyurulmaktadır. Kendilerini eşlerine adadıkları ve birlikte olmaktan haz aldıklarını da eklemiştir. Yani evlilik ve aile yaşantısı ile bireyler ortak bir çatı altında yaşamlarını paylaşır, ihtiyaçlarını karşılar, birbirlerini destekler ve severler.

Tarhan (2013b)'a göre eşleşme ve çiftleşme bütün canlılarda görülen biyolojik bir özellik, evlilik ise psikolojik ve kültürel bir olaydır. İlk insanın evliliğe verdiği anlam ile şimdiki anlam aynı değildir. Zamanla gelişip değişmekle beraber kültürlerde de farklılık göstermektedir. Her birey farklıdır ve her çiftin kurduğu ilişki biçimi de kendine özgüdür. Bu sebeple evlilik kavramında tek doğru yoktur. Bu sebeple belki de evliliğin pek çok tanımlaması yapılmaktadır. Ancak işin özünde Kansız ve Arkar (2011)'ın

tanımladığı gibi evlilik iki farklı özelliğe sahip insanın bir arada yaşaması ve aile birliğini sürdürmesidir.

Yetişkin dönemi yaşantılarının önemli bir parçası olan evlilik iki kişinin iletişimi temelinde oluşan aileye çocukların katılması ile gelişen bir yapıdır (Yıldız, 2018). Evlilik ile beraber çiftler birbirini fiziksel, sosyal, duygusal ve psikolojik alanlarda desteklemenin yanında ebeveyn olmakla da topluma kazandırılacak çocuklar yetiştirmek, değer, inanç ve becerilerini yeni kuşaklara aktarmak işlevlerini ortaya koymaktadır (Schwab, 2000'den akt. Canel, 2007).

Evlilik, bireylere sağladığı psikolojik, sosyal ve ekonomik kazanımlarla bireylerin daha sağlıklı ve kaliteli bir hayat yaşamalarını sağlar. Bireyler sağlıklı bir evlilik ile mutlu bir yaşama ulaşabileceğinden, evlilik mutluluğunu destekleyen kavramlar oldukça önemlidir. Evlilik doyumu da en önemlilerinden biridir (Çağ ve Yıldırım, 2013). Evlilik doyumu, bireyin evlilik ilişkisindeki ihtiyaçlarını karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlanmaktadır (Tezer, 1986). Yine benzer şekilde Nichols da evlilik doyumu ve evlilik kalitesinin yüksek olmasının evliliğin güçlü olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Evlilik doyumu, bireyin çift ilişkisine dayalı olarak hissettiği tatmin ve mutluluk duygusunun derecesidir (Nichols, 2005'den akt. Akça-Koca, 2013). Kişi hayatının tüm alanlarında mutlu olmayı ister. Bu mutluluk için de mesleki ve eğitimsel yönünü, yaratıcılığını ve insan ilişkilerini seferber eder. Evlilik de hayatının mutlu ve doyumlu yaşamayı dilediği başka bir yönüdür. Bu sebeple evlilik doyumunu da tek başına ele almaktan ziyade, bir bütün olarak ve yaşam doyumu ile bağlantılı olarak düşünmek daha uygun olacaktır (Harris, 1981'den akt. Canel, 2007).

Evlilik ilişkisi üç farklı döneme ayrılmaktadır. İlk dönem eşlerin ilişkisine romantik duyguların hâkim olduğu ve evlilik doyumunun daha yüksek olduğu dönemdir. Ardından karşılıklı kişilik çatışmalarının yaşandığı dönemin başladığı görülmektedir. Eğer kişiler doğru tutumlarda bulunabilirlerse bu dönemi sağlıklı aşabilmektedirler. Üçüncü aşama ise bağlılık dönemidir. Bu dönemde de ilişki sağlıklı yürüyorsa, aşk duygusu sevgi ve saygıya dönüşmektedir. Bu yüzden aşk ve arkadaşlığın bir arada yürütüldüğü birliktelikler, en ideal olanıdır. Aşkın sönüp gitmemesi evliliğin kendisiyle değil, eşlerin bu duyguyu besleyip beslememesiyle ilgilidir (Tarhan, 2013a). Evlilik ilişkisi içindeki bireyler kritik dönemleri sağlıklı bir biçimde aşıp ilişkilerini

beslemeye devam ederlerse evlilik doyumları daima yüksek kalacaktır (Akça-Koca,2013). Bu sebeple evlilik doyumunun hangi değişkenlerle ilişkisinin olduğunu ve hangi değişkenlere göre farklılaştığını bilmek, daha sağlıklı evlilikler sayesinde daha sağlıklı bir toplumun oluşmasını sağlayacaktır.

Güngör (2007) evlilik doyumunun önemini anlatmak için “Bir evliliğin devam edip etmeyeceğinin tek göstergesi değildir, ancak en önemli göstergesidir.” demiştir. Doyuma ulaşmak bu kadar önemli olmakla beraber boşanma ile ilgili istatistikler bizlere evlilik doyumunun erişilmesi üzerine çaba gerektiren bir duygu olduğunu göstermektedir. Doyuma ulaşamayan evlilikler boşanmakla ya da mutsuz bir biçimde devam etmektedir. İki seçenek de bireyleri yıpratıcı süreçlere götürmektedir. TÜİK 2017 Evlenme ve Boşanma İstatistikleri’ne göre boşanma ile sonuçlanan evliliklerin sayısı 2016 yılında 126.164 iken, 2017 yılında %1,8 artarak 128.411 olmuştur (Türkiye İstatistik Kurumu 2017 Evlenme Boşanma İstatistikleri). Boşanma oranlarındaki bu ciddi artış bir sayısal değerden çok daha öte, her bir boşanma ile etkilenen çiftler, çocukları ve aileleri ile aslında toplumun çok büyük bir bölümüne etki eden gerçek bir sorunsala işaret etmekte. Bireylerin sağlıklı ilişkiler ve dolayısıyla sağlıklı aileler oluşturmalarını desteklemek ve evlilikten daha fazla doyum alması adına yapılan ve literatüre yapacağı katkının yanında bireylerin farkındalığını arttıracak bulguları ile bu çalışma oldukça önemli katkı sunmaktadır.

Evlilik ilişkisinde doyumu etkileyen birçok problem yaşanabilmektedir. Bunlar; iletişim problemleri, şiddet (fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel, ekonomik), manevi çatışmalar (ideolojik, siyasi, dini görüş farklılıkları), çocuklarla ilgili problemler, eşlerin beden ve ruh sağlığının bozulmasından kaynaklanan problemler, eşlerin kişilik bozukluğu veya zararlı alışkanlıklarının varlığından dolayı gelişen problemler, cinsel sorunlar, aldatma, infertilite, aile dengesinde değişiklikler oluşturabilecek olaylar (aileye yeni bir üyenin katılımı, birinin ölümü, iş kaybı, taşınma, iflas) geçim problemleri, eşlerin yaşlılık döneminde karşılaşılabilecekleri problemler, yakın çevre ve eşlerin ailelerini içeren problemler şeklinde sayılabilir (Canel, 2007; Gladding, 2017; Nichols, 2013; Özabacı ve Erkan, 2013; Özgüven, 2000/2001; Yıldız, 2003’den akt. Aydın ve Canel, 2018). Bu etkenlerin hepsi evlilik doyumunu az ya da çok etkileyebilmektedir. Evlilik doyumu yüksek olması evliliğin kalitesini etkilediği gibi aynı zamanda o evde yetişen nesillerin

ileride kuracakları ilişkilerine rol model olacağından, etkenlerin ayırt edilmesi ve bireylerin buna göre önlemler alması oldukça önemlidir.

Sağlıklı bir ailede büyümek, bireyin yaşamında sağlıklı ilişkiler kurmasını, sağlıklı bir evlilik yapma olasılığını oldukça artırmaktadır (Çavuşoğlu, 2007). Sağlıksız ilişkiler, o ortamda bulunan ve yetişen bireylerin de sağlıksız ilişkiler kurmasına sebep olur. Sağlıklı ilişkilerin geliştirilmesi de toplumda sağlıklı ilişkilerin aktarılmasına yol açar. Bireyin ihtiyaçlarının karşılanması ve hissettiği doyum duygusu ile beraber birey, bedenlen ve ruhen sağlıklı olur. Tezer (1986)'e göre evlilikten alınan doyum, bireyin evlilik ilişkisindeki ihtiyaçlarının karşılanma derecesine ilişkin algısıdır. Evlilikten alınan doyum ile daha sağlıklı bir aile oluşacaktır. Ünlü (2007)'nün dediği gibi "Sağlıklı toplumu, sağlıklı aileler oluşturur."

Romantik kıskançlık ülkemizde çok fazla araştırılmamış bir konu olmakla beraber ikili ilişkilerde yaşanan önemli sorunlardan biridir. Literatür incelendiğinde kıskançlığın ilişkiye sağladığı olumlu katkılara karşın ilişkiye daha fazla zarar verici etkisinin olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Kıskançlığın hissedilişi ve yaşanışı ilişkiye göre değişim göstermekle birlikte; genel olarak kıskançlık ilişkilerde ve evliliklerde çatışmaya ve mutsuzluğa neden olmaktadır (Ze-ev, 1990; Akt: Tortamış, 2014). Kıskançlık Pines (2003) tarafından karmaşık bir tepki olarak ifade edilmektedir. Bu karmaşıklık değerli bir ilişkiye, onun yitirilmesine ya da bozulmasına yol açabilecek bir tehlikenin algılanması durumunda verilebilmektedir. Tanımlanması zor olduğu gibi kontrol edilmesi de zor, güçlü bir duygudur kıskançlık. Guerrero ve Eloy (1992), kıskançlık ve bireylerin evlilikten aldıkları doyumun ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Evlilik doyumu arttıkça kıskançlığın azalacağını belirtmektedir.

Kıskançlık gibi güçlü bir başka duygu da kaygıdır. Kaygı, herhangi bir tehlikeye dair korkunun yansıması olarak duygu durumunda ortaya çıkan tedirginlik veya akıl dışı korku durumu olarak ifade edilebilir (Manav, 2011). Madi (2009) de yoğun kaygının, insanlar arasındaki sevgi ve saygı bozacak unsurların başında geldiğini ifade etmiştir. Sevgi ve saygıyı etkileyecek yoğun kaygı durumu da evlilik doyumu ve kıskançlık ile ilişki içinde olabilecek ve evlilik kurumunu etkileyebilecektir. Bu araştırma, evlilik doyumu üzerinde direkt etkisi olan ve kontrol etmesi de bir o kadar güç kıskançlık ve

kaygı duygularının evlilik doyumu ile ilişkisini ülkemizde araştıran nadir araştırmadan olma özelliği taşımaktadır.

Evlilik doyumu ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmalar son 15 yılda hız kazanmıştır. Literatür evlilik doyumu ile romantik kıskançlık (Çapkın, 2012; Çimen, 2007; Çulha,2018; Demirtaş, 2004; Girgin, 2018; Güngör Houser,2009; Ökten, 2016; Sümer, 2017; Zeytinoğlu, 2013;), evlilik doyumu ile kaygı (Aktaş, 2009; Demir, 2017; Dokuman, 2017; Erden,2016; Fidanoğlu, 2006; Urgancı, 2018; Taşköprü, 2013; Yıldız, 2018) ve romantik kıskançlık ile kaygı (Karakurt,2001; Taşın, 2015) ilişkilerini inceleyen araştırmalar için taranmıştır. Literatür incelendiğinde evlilik doyumu, romantik kıskançlık ve kaygı düzeylerini aynı anda inceleyen başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu araştırma, oldukça fazla değişkeni bir arada incelemesi ve sadece kadınlardan oluşan oldukça geniş örneklem grubu ile literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Buraya kadar ifade edilenlerden de anlaşılabacağı gibi, evlilik doyumuna yönelik yapılacak ve farkındalığı arttıracak araştırmalar, evli bireylerin aile içi ilişkilerini, evlilikten ve genel anlamda yaşamdan alacakları doyumu geliştirebilecektir. Dolaylı olarak sağlıklı ailelerde yetişen çocuklarının sağlıklı gelişimi üzerinde de etkili olacaktır. Bu sebeple evli bireylerin evlilik doyumları, romantik kıskançlık durumları ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek, ayrıca hangi değişkenlerden etkilendiklerini fark etmek bireylerin evlilikleriyle beraber yaşam doyumlarını ve kalitesini de arttıracak, kaygı ve kıskançlık gibi zor duygularla baş etmeleri için olumlu bir adım oluşturacağı düşünülmektedir. Sağlıklı bir evlilik ilişkisi içinde yetişen nesillerin kendilerine benzer yapıda ilişki biçimleri oluşturacakları düşünülürse bunun gibi kapsamlı araştırmaların toplumsal geleceğimiz açısından da önemli bir rolü olacağı söylenebilir.

Kişilerin hayatlarında değişim sağlayabilmeleri ve adım atmaları için öncelikle durumla ilgili farkındalıklarının olması gerekmektedir. Çiftler evlilik doyumlarına etki eden etmenlerin farkında olduklarında buna yönelik davranış değişimleri yapmanın yanı sıra değiştiremeyecekleri durumlar için ise telafi edebilecek destek kaynaklarını arttırma yönünde kararlar alabileceklerdir. Evlilik doyumunun romantik kıskançlık ve kaygı gibi güçlü duygular sonucu etkilenebileceği düşünülerek yapılan bu araştırmanın, kişilerin

zor duygularının farkındalığını sağlamak, duygularını düzenlemeye teşvik etmek ve evlilik yaşamlarını daha kaliteli bir hale getirmeleri için bir motivasyon sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu düşüncelerden hareketle bu araştırmada evli kadınların evlilik doyumu, romantik kıskançlık durumları ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın temel amacı “Evli kadınların evlilik doyumları, romantik kıskançlık durumları ve kaygı düzeyleri arasında ilişkinin incelenmesidir.”. Ayrıca evli kadınların evlilik doyumları, romantik kıskançlık durumları ve kaygı düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu genel amaçlar doğrultusunda aşağıdaki soruların yanıtlanması beklenmektedir.

Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir;

1. Evli kadınların evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları (Evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayışı) demografik değişkenlere (yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç) göre farklılaşmakta mıdır?
2. Evli kadınların romantik kıskançlık durumları ve romantik kıskançlık alt boyutları (kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın etkileri, kıskançlığın nedenleri) demografik değişkenlere (yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç) göre farklılaşmakta mıdır?
3. Evli kadınların kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı) demografik değişkenlere (yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç) göre farklılaşmakta mıdır?
4. Evli kadınların evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları (Evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayışı) ile romantik kıskançlık ve romantik kıskançlık alt boyutları (kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık

durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın etkileri, kıskançlığın nedenleri) durumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5. Evli kadınların evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları (Evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayışı) ile kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Evli kadınların kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı) ile romantik kıskançlık durumları ve romantik kıskançlık alt boyutları (kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın etkileri, kıskançlığın nedenleri) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Önem

Aile tüm toplumların temel kurumudur. Toplumun sağlıklı bir şekilde sürekliliğini sağlamada aile vazgeçilmez bir unsurdur. Bunun yanında Türk toplumunda aile bireylerinin yaşı kaç olursa olsun maddi, manevi, sosyal yönden desteği hiçbir zaman bitmez. Bu sebeple de toplumumuzda aile çok kıymetli bir yere sahiptir.

Ailelerin yapısı zamanla değişip gelişmekle beraber, temel bazı gereklilikleri değişmemektedir. Kan bağı, akrabalık, evlat edinme veya evlilik yoluyla aile kavramı oluşur. Evlilik aile kurmanın temel gerekliliklerindendir. Evlilik ile kurulan yeni ailenin yanında evlenen bireylerin ebeveynleri ile olan ilişkileri de evlenen çift için etkileyici birer unsurdur. Bununla beraber evlenen çiftin çocuk sahibi olması da ailenin yapısını değiştirmekte ve bireylere ebeveynlik rolü de eklemektedir. Bu yeni roller ve uyum süreci de çift ilişkisini etkilemektedir. Tüm bu değişimlerle beraber ailenin bireyler için önemi değişmemektedir.

Evlilik konusu üzerine özellikle son yıllarda yurtdışında olduğu gibi ülkemizde de pek çok araştırma yapılmıştır. Evliliklerinin devamını sağlamak için atılabilecek en küçük adımı dahi toplumlar desteklemektedir. Güngör (2007) “Evlilik doyumu, bir evliliğin devam edip etmeyeceğinin tek göstergesi değildir, ancak en önemli göstergesidir.” demiştir. Bu bağlamda kişilerin evlilikten aldıkları doyumun nedenlerini, ilişkilerini ve etkilerini araştıran çalışmalar oldukça önemlidir. Bu araştırma kapsamında da evlilik doyumu oldukça kapsamlı olarak ele alınmıştır. Kullanılan envanterler de alt boyutları ile oldukça detaylı sonuçlar sunmaktadır. Evlilik doyumu, romantik kıskançlık ve kaygı

durumlarının her birinin birbiri ile olan ilişkisinin tüm alt boyut detayları ile incelenmiş, bununla beraber bireysel değişkenler ile de farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Tüm bu etkenler ile oldukça anlamlı ilişki ve farklılaşmalara ulaşılmıştır. Bunun yanında romantik kıskançlık ve kaygı da detaylı olarak incelenmiştir. Kaygı, kıskançlık bağlamında da anlamlı ilişkilere ulaşılmıştır.

Kadının hem toplum hem de aile için yeri özeldir. Yeni nesil ebeveynlikte babalar oldukça fazla sorumluluk alıyor olsalar da yine de annelerin çocuk ile kurduğu bağ ve etkileşime bağlı etkisi çok daha farklıdır. Bir bedende geçirdikleri süre ile bile kadın bebeğine güven duygusunun temelini hissettirir. Kadının evliliğinden aldığı doyum ve mutluluk ile çocuğuna mutluluk ve güven ilişkisini aktaracaktır. Kadının ailedeki yeri ve toplumların ilerleyişindeki özel katkısı sebebiyle araştırma kapsamında evlilik doyumu, kıskançlık ve kaygı durumlarının kadın üzerinden incelemesi tercih edilmiştir. Çalışma bulgularında 302 kadının evlilik doyumu, romantik kıskançlık durumu ve kaygı durumu boyutlarında nitelikli sonuçları bulunmaktadır.

Bu araştırmanın, evlilik ve aile hayatını kapsamlı işleyişi ve özgün yapısıyla, evlilik, çift ilişkisi ve aile hayatı üzerine yapılacak bundan sonraki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Uygulayıcılar sonuçları temel alarak evlilik doyumunu arttırmayı hedefleyen kaygı ve kıskançlık konularını da kapsayan çalışmalar planlayabileceklerdir. Aile, evlilik sağlığı ve evlilik öncesi üzerine hazırlanacak program geliştirme çalışmalarında katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Psikolojik danışma ve rehberliğin önleyici ve koruyucu bakış açısı ile evlilik ve aile ile ilgili olan bu araştırma ayrıca önem kazanmaktadır.

1.4. Sayıtlılar

Bu çalışmada aşağıdaki sayıtlılar ile hareket edilecektir.

1. Araştırmada kullanılan ölçme araçları geçerli ve güvenilirlerdir.
2. Araştırmaya katılan bireyler “Kişisel Bilgi Formu”, “Evlilik Doyum Ölçeği”, “Romantik Kıskançlık Ölçeği” ve “Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri”ni içten ve objektif olarak cevaplamışlardır.
3. Araştırma kapsamı içerisindeki kadınlar, evren grubunu yeterli düzeyde temsil etmektedir.

4. Kullanılan istatistiksel teknikler amaca uygundur.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin yapılan genellemeler, aşağıda belirtilen sınırlılıklar dâhilinde geçerlidir.

1. Araştırmada ölçülmesi amaçlanan özellikler araştırmada kullanılan Evlilik Doyum Ölçeği, Romantik Kıskançlık Ölçeği ve Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri'nin ölçtüğü niteliklerle ve toplanan verilerle sınırlıdır.
2. Bu araştırma, örneklemin evreni temsil etme gücüyle sınırlıdır. Örneklem, 2018 yılında İstanbul Anadolu yakasında oturan evli kadınlar ile sınırlıdır.
3. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, kullanılan istatistiksel yöntemlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Aile: Aile sosyal değerler, gelenek, görenek ve kanunların öngördüğü biçimde sosyal sözleşme sonucu kadın ve erkeğin hayatlarını birleştirmek amacıyla oluşturdukları evrensel ve sosyal bir sistemdir (Ersanlı, 1990).

Evlilik: Evlilik bireylerin yaşamda ortak mücadele vermek adına bir araya gelerek bir sözleşme üzerine kurdukları birlik olarak tanımlanır (Türküm, 2000).

Evlilik Doyumu: Bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlar (Tezer, 1986).

Romantik Kıskançlık: Değerli bir ilişkiye veya onun yitirilmesine ya da bozulmasına yol açabilecek bir tehlikenin algılanması durumunda verilen karmaşık bir tepki olarak tanımlanmaktadır (Pines, 2003).

Kaygı: Sorunun ne olduğunu bilmeksizin duyulan, belli belirsiz bir korkudur (Morgan, 2005).

BÖLÜM II: ALANYAZIN

Bu bölümde aile, evlilik ve evlilik doyumu kavramları ele alınmıştır. Evlilik doyumu kavramı altında ilişki mutluluğu, yakınlık ve çatışma kavramları da irdelenmiştir. Ardından kıskançlık ve kaygı kavramları incelenmiş ve evlilik doyumu ile ilişkilerine bakılmıştır. Son olarak, bu çalışmayla ilgili benzerlik ve farklılıklar gösteren yerli ve yabancı araştırmalar sunulmuştur.

2.1. Aile

Aile, toplumun en küçük birimi ve aynı zamanda temeli olma gücünü göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasında da 41. Madde olarak “*Aile, Türk toplumunun temelidir*” şeklinde yer almaktadır (TBMM, 2019). Ailenin zamanla ve toplumdan topluma insan yaşamındaki ve toplumdaki yeri değişmekle beraber, vazgeçilmezdir.

İnsan ihtiyaçlarını ilk olarak en doğal ve en temel yer olan kendi ailesinde karşılar (Nazlı, 2009). Aile; bireylerin güvenlik, sosyallik, aidiyet ve sevgi ihtiyaçlarını karşılayabileceği öncelikli yerdir. İnsan yaşamında bu kadar önemli bir yere sahip olan aile, sağlıklı bireylerin yetişmesi ve toplumun ilerleyebilmesi için de en temel yerdir.

Canel (2007) ailenin her daim araştırmacıların ilgisini çeken bir konu olduğunu ifade etmiştir. Özellikle de ekonomik, sosyal, politik ve psikolojik yapısıyla... Segrin (2004), ailenin oldukça karmaşık bir konu olduğunu ifade eder. Aile konusu üzerine çalışan uzman ve grupların kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda, kendi bakış açılarından oluşturdukları çok çeşitli tanımlamalar olduğunu ifade etmiştir.

Anne, baba ve çocuklardan oluşan aile kurumu, yasalar ve geleneklerle belirlenen birçok başka işlevi de barındırmaktadır. Toplumun en küçük birimi olan aile, toplumun özelliklerini taşır ve kültürünü yansıtır. Toplumsal beğeni, inanış, değer yargılarını, gelenek ve göreneklerini, önyargılarını; kısacası aile toplumun kültürünü yansıtır (Yörükoğlu, 2007).

Covey (1997) aileyi dünyadaki en önemli yere sahip ve toplumların temelini oluşturan organizasyon olarak tanımlar. Tarihte hiçbir toplum aile kurumu olmadan var

olmamıştır. Tüm toplumlar kendi içinde bir takım ilişkiler ve bağlarla aile kavramını devam ettirmiştir. Bununla beraber aile, iş, arkadaşlık ve aşk ilişkisi gibi diğer tüm ilişki biçimlerinin de temelini oluşturmaktadır. Yaşantımızdaki diğer kişilerle nasıl ilişkiler kuracağımızı, aile ortamında öğrenilen sözlü veya sözsüz mesajlar belirlemektedir.

Sistem olarak bakıldığında ise aile (Goldenberg, Goldernberg 1996); kendine özgü bir yapısı olan sosyal ve doğal bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca aile; üyelerinin kendilerine özgü roller taşıdığı, kendi içinde belirlenmiş bir takım kuralları olan, karmaşık iletişim ve ilişki yolları barındıran ve kendine özgü problem çözme yöntemleri olan bir sistemdir. Ailede birlik ve beraberliğin üzerinde durulan bir diğer tanımda Talman (1970) aileyi, küçük bir problem çözme ekibi olarak tanımlamaktadır. Özgüven (2014) ise bireylerin edindikleri roller ve etkileri önemi üzerinde durarak, oluşturulan sosyal, yasal ve ekonomik bir kurum olduğunu ifade eder.

Gladding (2002) aile konusu üzerine çalışmalar yapanların kendi bakış açılarına göre ortaya koydukları çok çeşitli tanımlamalar olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber yaygın olarak tercih edilen tanıma göre aile; birbirleri arasında evlilik, doğum veya evlat edinme yoluyla akrabalık bulunan, birbirlerine kan bağı yoluyla olmakla beraber aynı zamanda psikolojik açıdan da bağlı iki veya daha fazla kişinin aynı çatının altında yaşamasıyla oluşan bir birlikteliktir (Gladding, 2002). Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu tarafından verilen tanım ise ülkemiz kültürüne göre verilen hemen hemen tüm tanımları kapsamaktadır. Bu tanıma göre aile; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiği, aralarında kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollar ile akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynıevde ikamet eden bireylerden oluşan temel bir birimdir (1989'dan akt. Nazlı, 2009).

Aile, yetişkin ve çocukların etkileşim içinde oldukları ve birbirlerini etkiledikleri bir kurumdur. Aile etkileşime bağlı bir sistem olduğundan, bu sistemdeki işlevlilik ve işlevselsizlikler bütünü yani tüm aileyi etkileyecektir (Onur, 2008). Aileden sonra ise sistem tüm topluma etki edebilecektir.

2.2. Evlilik

Aile bir bütündür. Evlilik de ailenin temelleri oluşturmada önemli rol oynamaktadır. Bireyler, belli bir olgunluğa eriştikten sonra onları yetiştiren ve büyüten ailelerinin yanından ayrılıp kendi ailelerini kurmak isterler. Çetin (2010)'e göre bireyler evlilik bağı ile aile kurmaktadır. Bu bağı kuran bireyler temelde sevmek, sevilme, yaşamlarını daha düzenli bir hale getirmek, çocuk sahibi olmak gibi pek çok nedenle evlenmek isterler. Ailenin temeli evlilikle oluşmaktadır. Evlilik, duygusal, davranışsal, biyolojik yönleri olan aynı zamanda toplumsal yapıyı da birçok yönden etkileyen, toplumun temel birimi olarak kabul edilen kültürel bir olgu, resmi ve sosyal bir sistemdir (Tutarel-Kışlak, 1999).

Bireyler evlendiklerinde yeni nesiller üretme ve yaşadıkları cinselliğin toplumsal kabulü doğrultusunda hem yasal hem de sosyal bir onay almış olurlar. Evlenme hakkı temel bir haktır, toplumun onay ve kabulünü simgeler. Diğer yandan evlenme hakkı bir yetişkin olarak kabul edilmenin göstergesi olarak da görülebilir (Sungur, 2009). Bu sebeple evlilik önemli bir birliktelik bağıdır.

Evlilik insanın psikolojik doğası gereği ortaya çıkmıştır. Kadın ve erkeğin birbirine fizyolojik ve psikolojik olarak ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç, bireylerde evliliğe dair psikolojik çekim ve bir gereklilik oluşturur (Tarhan, 2013b). Günümüzdeki ilke ve kuralları belirlenmiş evlilik kavramının M.Ö. iki binli yıllarda Mısır'da temelleri atılmıştır. Evlilik kurumunun yaklaşık olarak dört bin yıllık bir geçmişi vardır. Aynı zamanda evlilik toplum, devlet ve dini kurumlar tarafından da desteklenerek toplum düzenini, kültür ve geleneklerin devamını, yeni nesillerin bakım ve eğitimini sağlayan bir kurum olarak süre gelmiştir (Yıldırım, 1993).

Bireyin ihtiyaçlarını karşılayabileceği en doğal ilişki biçimi evliliktir. Bu sebeple insanın gelişiminde birinci düzeyde rol oynayan süreçlerden biridir. Evlilik ilişkisi kişinin maddi, manevi doyum sağlaması, görevlerini iyi bir şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı çevreye uyum sağlayarak yararlı bir birey olmasında büyük katkı sağlar. Başka bir deyişle evlilik insan yaşamında temel taşlardan biridir (Çağ, 2011).

Evlilik, toplumları ayakta tutan en önemli güçlerdendir. Evliliğin kültürel özelliklerinin yanı sıra, evlilikte çiftler biyolojik olarak da eşleşir. Kültürler, kadın ve erkek arasındaki etkileşim ve çekimi kurum haline getirir. Kültürler arasında farklılıklar bulunması ile

beraber tüm toplumlarda geleneksel olarak oturtulmuş ve resmi olarak kabul edilmiş tek birliktelik şeklidir (Tarhan, 2013a). Evlilik bireylerin birbirlerini görme, tanışma ve tanımlarından başlayarak, arkadaşlık, söz kesme, nişan, nikah ve düğün gibi aşamaları olan toplumsal bir süreçtir. Bu süreç, kadın ve erkeğin evlenmeden önce birbirlerini tanımlarına imkan tanıyan bir düzenlemedir. Bu süreç sayesinde evlilik kararının daha isabetli olacağı düşünülmektedir (Özgüven, 2014).

Tarhan (2013b)'a göre ilk insanın evliliğe verdiği anlam eşleşme ve çiftleşme ile bütün canlılarda görülen biyolojik özellikler bulunur. Evlilik ise psikolojik ve kültürel bir olaydır. İlk insanın evliliği anlamlandırması ile şimdiki insanların evlilikte bulduğu anlam aynı değildir. Fakat her kültür ve toplum, evliliği kendi gelenek, görenek ve inanışına göre yaşar. Bu sebeple de evlilikte tek doğru olmadığını söylemek mümkündür. Evliliğin kültürel yanı, işin özünü kavramak adına çok önemlidir.

Gül'e (2011) "evlilik" kavramının " aile" kavramından daha anlaşılır olduğunu ifade eder. Gül aile kavramını bir grup, evlilik kavramını ise karşı cinsten iki kişinin birlikte hayatı paylaşmak, çocuk dünyaya getirip büyütmek gibi sebeplerle yaptıkları bir sözleşme olarak tanımlamaktadır. Evlilik kurumsal bir yolculuk, bir ilişki sistemi, bireyleri karı-koca olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde devletin hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir. Bu ilişki biçiminde eş ve çocukların hakları ve sorumlulukları yasalarla olduğu gibi gelenek, görenek ve inançlarla da belirlenmiştir.

Evlilik bireylerin yaşamda verikleri ortak mücadelelere bir araya gelmeleri, destek almaları ve bunu bir sözleşme üzerine kurdukları birlik olarak tanımlanır. Her ne kadar evlenecek çiftin yaşamı paylaşmak adına yaptıkları ikili bir sözleşme gibi görünüyorsa da yasalar, ahlaki normlar, toplumsal yapılar ve dini kurallar tarafından düzenlenir. Evlilik, aile kurumunun başlangıç kapısıdır. Aile içindeki birçok toplumsal ve bireysel sorumluluğu da düzenler. Aile alt bir sosyal sistem ve evlilik de yaşamı paylaşma adına yapılan bir sözleşmedir. Evlilik ile oluşan ailede bireyler, sadakat ve birbirlerine destek sözü ile yaşamın zor ve güzel yanlarını paylaşır ve yeni nesiller üretirler (Türküm, 2000).

Evlilik hakkında Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesinde: *'Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu el birliğiyle*

sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.’ ifadesi bulunmaktadır (www.tbmm.gov.tr). Birlik olmak, birlikte hareket etmek, yardımcı olmak kanunlarımızca da ifade edilmiş evlilik için temel yükümlülüklerdir. Tarhan (2013b)’a göre de evlilik, erkek ve kadının belli amaçlar ve hayaller ile bir araya gelmesidir. Her insan tek başına iken farklı amaç ve hareketler içinde bulunurken, evlenince bundan daha farklı ve çift olarak ortak bir amaç içine girer.

Nasıl ki insanlar zamanla değişip geliyorsa evlilik kurumu da böyledir. Zamanla yeni biçimler alabilir. Çiftin ortak amaçları doğrultusunda yenilenebilir, gelişebilir. İnsanın kurduğu her yapı gibi, evliliğinde gelişmesinin yanında zamanla aksayan, düzeltilmesi gereken yönleri oluşabilir (Özüğurlu, 2013).

Evlilik ve aile ile ilgili araştırmaların yine yoğunlaştığı konulardan biri sağlıklı ve sağlıksız aile kavramı ve bu ailelerin özellikleridir. Sağlıklı aileyi oluşturan etmenler konusunda pek çok görüş vardır. Aile sürekli olarak değişen, gelişen ve yeniden yapılandırılabilen bir sistemdir. Aynı zamanda aile daha geniş sosyal sistemlerle de sürekli etkileşim halindedir. Aile sistemi; aile içindeki ilişki biçimlerinin, güç ilişkisinin, üyelerin duygu, düşünce, değer ve davranışlarının toplamından meydana gelmektedir. Sağlıklı aileleri sağlayan etmenleri belirleyebilmek için, tüm bu özelliklerin dikkate alınması gerekmektedir (Gladding, 2002).

Sağlıklı bir ailede büyümek, bireyin yaşamında sağlıklı ilişkiler kurmasını, sağlıklı bir evlilik yapma olasılığını oldukça artırmaktadır (Çavuşoğlu, 2007). Sağlıklı ailede, eşler kendi ebeveynlerinden ayrılmak zorundadırlar. Eşleri ve çocukları ile olan ilişkileri, ebeveynleri, akrabaları ve diğer sosyal ilişkilerinden çok daha önemlidir. Bununla birlikte, saygı gösterilir, desteklenir ve sık sık ziyaret edilir. Onlar sınırlara saygı gösterir, anlaşmazlıklarda yansız tutumunu sürdürür ve öğütleriyle aile üyelerini zorlamaz. Sağlıklı ailelerde aile bireyleri, aile içindeki iletişimden memnundur ve psikolojik olarak da sağlıklıdır. Çatışma olsa da, azdır ve bireyler değişikliklere kolaylıkla ve başarılı bir biçimde uyum sağlarlar. Aynı zamanda stresli olaylarla iyi bir şekilde baş edebilirler. Ancak ailelerin sorunla karşılaşmayacaklarını söylemek doğru olmaz. Bu aileler, bir kriz durumu ile karşı karşıya kaldıklarında hızlıca kendilerini

toparlayabilir ve sorunlarla bir birlerinden güç alarak başa çıkarlar. Sağlıklı aileler fonksiyonlarını çok iyi yerine getirirler ve beraberliklerinden doyum alırlar (Nazlı, 2009).

Tarhan (2013a) evliliği, kendine ait sosyal ve psikolojik sınırları olan bir kurum olarak tanımlar. İnsanlar evlenirken geleceğin onlar için muhakkak mutlu günlerle dolu olacağına inanır ve olumsuz örnekleri hiç düşünmezler. Evlilik içinde olması ve sürdürmesi kolay bir sistem değildir. Çünkü bu evlilik ile beraber bir insanın üstlendiği sorumluluklar da önemli ölçüde artar (Geçtan, 2006). Evlenmeden önce “ben” ve “sen” yaşantıları olan bireyler, evlilikten sonra “biz” yaşantısı içinde olan bireylere dönüşmektedirler. Bu “Biz” yaşantısını sürdürebilmeleri için kadın ve erkeğin bulundukları sistem içinde uygun sosyal rolleri benimsemeleri, bu konuda uyum içinde olmaları ve doğru iletişim tekniklerini uygulamaları gerekmektedir. İletişim bozukluğunun temel nedeni kadın ve erkeğin “Biz” yaşantısını benimseyememeleri, duruma uygun rolleri oynayamamalarıdır. İletişim bozuklukları ruh sağlığı üzerinde de olumsuz etkisini göstermektedir (Köknal, 1994’den akt. Gülererli, 2014). Sosyal yaşamın bir parçası olan evlilik, bireylerin uyum sağlamasını gerekli kılan bir beraberliktir. Ruhsal, duygusal, cinsel ve sosyal ilişkileri içeren evlilikte uyumun sağlanmış olması eşlerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarının temelini oluşturan önemli etmenlerdendir (Kalkan, 2002). Evlilik ile değişen roller ve buna uyum sağlayabilmek şunu gösteriyor ki sağlıklı bir evlilik için iki iyi kişi yeterli değil. Sağlıklı ve doyum veren bir evlilik için daha fazla faktör işin içine girmektedir.

Erel ve Burman (1995’den akt. Güngör, 2007) evlilik içi ilişkisindeki bireyler arasındaki uyum ile ilgili olan 68 araştırmayı inceledikleri meta analiz türü çalışmada bu çalışmaları üç boyuttan birine yerleştirmişlerdir. Bu boyutlar; 1) eşler arasındaki doyum, çift ilişkisindeki ahenk ve gerilim açısından olumlu ya da olumsuz olarak değerlendiren çalışmalar 2) eşler arasındaki çatışma, fiziksel ve sözel saldırganlığın sıklığı ve yoğunluğunu ölçmeye çalışan çalışmalar ve 3) evlilik ilişkisini ebeveyn-çocuk ilişkisine göre değerlendiren çalışmalar.

Evliliğin uyum içerisinde yaşanıldığında hayatın tadını çıkartmaya araç olduğu ve insanın yaşam kalitesiyle ilgili olduğu düşünülmektedir (Gülererli, 2014). Bu sebeple araştırma kapsamında evlilik doyumunu (marital satisfaction) incelenecektir.

2.3. Evlilik Doyumu

İnsan sosyal bir varlıktır ve ancak iletişim yolu ile yaşantısını sürdürebilir. İlk olarak bakım veren yani ebeveynleri ile iletişim ve ilişki kuran bebek büyüdükçe sosyal çevre ile ve sonrasında büyüdükçe de karşı cins ile yakın ilişkiler kurar. Bu yakın ilişkiler insan hayatının önemli doyum kaynaklarındandır. Evlilik ilişkisi de bu yakın ilişkilerden oluşur (Cüceloğlu, 1987’akt. Gökmen 2011). Bu sebeple de evlilik insan için önemli bir doyum kaynağıdır.

Evlilik ile kurulan aile, toplumun temel taşlarından biri olarak görülmektedir. Bu sebeple de sağlıklı ve doyumlu bir evlilik ilişkisini açıklamaya yönelik yapılan araştırmalara önem verilmektedir (Güngör, 2007). Evlilik ilişkisinden alınan doyum, evlilik üzerine yapılan araştırmalarda sıklıkla kullanılan etkenlerden biri olarak görülmektedir. Ayrıca evlilik doyumu algılanan evlilik kalitesinin anahtarı olarak ifade edilmektedir (Houser, 2009). Güngör (2007) ise evlilik doyumunun önemini anlatmak için der ki; “Evlilik doyumu, bir evliliğin devam edip etmeyeceğinin tek göstergesi değildir, ancak en önemli göstergesidir”. Farklı ekollerden gelen uzmanların evlilik doyumu konusunda gerçekleştirdiği çalışmalar, özellikle 1990’dan itibaren dikkatlere başlamıştır. Son yıllarda evlilik doyumu kavramı ve bu kavramın temel parçalarını ortaya koymak amacıyla pek çok araştırma yapılmaktadır. Evlilik doyumu kavramının hem bireyin ruh sağlığı hem de ailenin sağlamlığı açısından oldukça önemli bir etken olduğunun anlaşılması ile evlilik doyumu çalışmalarına gösterilen önem de artmaktadır (Canel, 2007).

Doyum, Türk Dil Kurumu’ndaki kelime anlamıyla, elindekinden hoşnut olma durumu, doyma işi, yetinme, kanma ve kanaat (TDK, 2019). Bu bağlamda evlilik doyumu da, evlilikten hoşnut olma, duygusal olarak doyma, kanaat etme olarak ifade edilebilir. Bu tanım yanında pek çok araştırmada evlilik doyumu ile ilgili farklı tanımlara da rastlanmıştır. Tezer (1986) evlilik doyumunu, bireyin evlilik ilişkisindeki ihtiyaçlarının karşılanma durumuna ilişkin algısı olarak tanımlamaktadır.

Evlilik doyumu; evlilik ilişkisi içinde eşlerin birbirlerine gösterdikleri sevgi biçimi, iletişim biçimi, eşten duydukları cinsel doyum gibi kişisel boyutlar ve verilen kararlarda eşitlik, kazanç ve sorunlarını paylaşabilme gibi çevresel boyutlardan elde edilen psikolojik tatmindir (Sokoloski ve Hendrick, 1999’dan akt. Çınar, 2008).

Bireyin evlilik ile ilgili duyguları ve evliliği algılayışı evlilik doyumunu ifade etmektedir. Bireyin evlilikten aldığı doyumun ve evlilik kalitesinin yüksek olması evlilik ilişkisinin güçlü olduğu anlamına gelmektedir (Kirby, 2005'den akt. Akça-Koca, 2013). Yine benzer şekilde Nichols da evlilik doyumu ve evlilik kalitesinin yüksek olmasının evliliğin güçlü olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Evlilik doyumu, bireyin çift ilişkisine dayalı olarak hissettiği tatmin ve mutluluk duygusunun derecesidir (Nichols, 2005'den akt. Akça-Koca, 2013). Bu yüzden evlilik doyumu, evliliğin devam ettirilmesinde önemli unsurlardan biridir. Akça-Koca (2013) evliliklerin sağlıklı yürütülmesi ve boşanma ile sonuçlanmaması adına kişilerin evliliklerinden aldığını tatminin, doyumun önemli olduğunu ifade etmiştir.

Bradbury ve arkadaşları (2000), evlilikte doyum ve doyumsuzluk kavramlarını açıklamaya çalışmışlardır. Buna göre, sadece doyumsuzluğun yokluğu ile doyumlu bir evlilik açıklanmaz, evliliğin sıkıntısız olma durumu evlilikteki doyumunu açıklamaktadır. Doyumsuz evlilik ise, ilişki içinde daha çok olumsuz özelliklerin dikkat çekmesi, buna karşın olumlu özelliklerin göreceli olarak bulunmadığı evlilik halleridir. Ayrıca araştırmacılar, evlilik doyumunun sadece evliliğin herhangi bir dönemindeki algıları kapsamadığı, zaman içinde evlilik doyumu ile ilgili algılardaki düzensiz değişmelerin yönünü de içerdiğini vurgulamaktadır (Akt; Güven, 2005).

Bir ilişkiyi meşru kılan sözleşme ve aileyi oluşturan ilk aşama evliliktir. Doyum sağlanan bir evlilikte, kişilerin evlilikleri ve eşleri hakkında olumlu düşüncelerinin fazla olduğu görülmektedir (Ayer, 2016). Evlilik doyumu, evli bireylerin evliliklerine ilişkin ortak algısından ziyade, iletişimin ve paylaşımın kalitesine bağlı olarak bireyin evliliğinin tüm yönlerine dair hissettiği kişisel mutluluk ve memnuniyet duygularının toplamıdır. Evlilik çift olarak yaşanan bir süreç de olsa, evlilik doyumu bireysel, sübjektif bir deneyimdir (Robert, 2005'den akt. Canel, 2007). Evlilik doyumu, kişinin yaşamdaki en önemli kişilerarası ilişkilerden biri olan evlilik ilişkisine ilişkin öznel değerlendirmesidir. Ailenin oluşumunu sağlayan evlilik birliğinin sağlıklı olması çiftler ve çocuklar için olduğu kadar toplumun da sağlıklı olması için gereklidir.

Evliliği başlangıcından itibaren birbirinden farklı üç döneme ayırmak mümkündür. İlki, eşlerin ilişkisine romantik duyguların hâkim olduğu ve evlilik doyumunun yüksek olduğu dönemdir. Ardından karşılıklı kişilik özelliklerinin çatıştığı dönem başlar. Eğer

evlilik ilişkisinden bireyler akılcı tutumlar sergileyebilirlerse bu dönemi aşabilmektedirler. Bu iki aşamadan sonra bağıllık dönemi gelmektedir. Bu aşamada evlenmeden önceki aşk da devam etmekte, ayrıca evlilik sağlıklı yürüyorsa aşk duygusu sevgi ve saygıya dönüşmektedir. Bu yüzden de aşk ve arkadaşlığı bir arada barındıran birliktelikler en ideal birlikteliklerdir. Aşkın tükenip tükenmemesi evliliğin kendisiyle değil, eşlerin bu duyguyu besleyip beslemediğiyle ilgilidir (Tarhan, 2013a). Dolayısıyla eşler evlilik ilişkisi içindeki süreçteki kritik dönemleri sağlıklı bir biçimde atlatıp ilişkilerini beslemeye devam ederlerse evlilik doyumları daima yüksek kalmaktadır.

Bununla beraber, Çetin (2010)'e göre evliliğin insan hayatındaki en önemli yaşantılardan biri olması nedeniyle bu deneyimin niteliği, kişinin yaşam kalitesiyle birebir ilişkilidir. Doyum sağlanan bir evlilik insan yaşamında önemli bir rol oynamakta ve evli bireylerin psikolojik sağlığını yakından etkilemektedir. Fincham ve Beach'e (1999)'e göre evlilik doyumu, psikolojik olarak sağlıklı olmanın yollarından biridir. Evlilik uyumu bozulmaya başladığında bu tablo, eşler ve var ise çocuklar açısından bir yaşam krizine ya da travmaya dönüşebilmektedir. Greef (2000)'e göre evlilik doyumu işlevsel olan, sağlıklı ailelerin en önemli belirleyicilerinden biri olmaktadır. Sağlıksız ailelerde yaşayan çocuklar çeşitli gelişimsel problemler ve uyum problemleri yaşamakta, bu çocukların psikolojik ve fizyolojik iyilik halleri bozulmaktadır. Yetişkinlere benzer şekilde, aile içinde yaşanan bu çatışma çocuklarda dolaylı olarak hastalık ve ölüm oranlarının artmasına neden olmaktadır (Faircloth ve Cummings, 2008; Whitson ve ElSheik, 2003'den akt. Pehlivan, 2011).

Evlilikten doyum sağlama, evlilik ilişkisi içinde hayallerini gerçekleştirme ve çiftlerin mutlu olabilmesi açısından son derece önemlidir. Doyumun sağlanamadığı evliliklerin genellikle boşanma ile sonuçlandığı görülmektedir. Bu durum boşanan kişileri etkilediği gibi boşanan ailenin çocuklarını da olumsuz etkilemektedir. Bu konular pek çok araştırmacı tarafından ifade edilmektedir (Sevim, 1999; Goleman, 2000 ve Güven, 2005). Kısacası evlilik doyumu araştırmalarının dayandığı temel mantık, bireyin ve ailenin refahı, sağlıklı evlilikler kurulduğunda toplumun bundan sağladığı yararlar ve evlilik sorunlarını ve boşanmayı engelleyici bir takım müdahaleler geliştirme ihtiyacıdır (Bradbury ve ark.,2000). Evlilik doyumu üzerinde durulması ve detaylıca incelenmesi gereken bir konudur. Evlilik doyumunun belirleyicilerinin de neler olduğunu bilmek ve incelemek bu bağlamda konuya açıklık getirecektir.

2.3.1. Evlilik Doyumunun Belirleyicileri

Evlilik uyumu, bireyin ilişkisinden duyduğu memnuniyet ve eşiyle arasındaki uyum hakkında fikir veren bir alt boyuttur. Bireylerin evliliklerinden aldıkları doyumun en temel belirleyicilerindendir evlilik uyumu (Canel, 2007). Evlilik uyumu kavramı, ilişki mutluluğu, eşe duyulan yakınlık ve çatışma alt boyutlarını bünyesinde barındıran bir kavramdır (Günay, 2000; Orden ve Bradburn, 1990; Yılmaz, 2001'den akt. Mussattayeva, 2018). Bazı araştırmacılar da eşler arasındaki doyumunu ölçerken *iletişim ve çatışma* gibi özellikleri kullanmaktadır (Yılmaz, 2001'den akt. Mussattayeva, 2018). Evlilik doyumunun belirleyicilerinden ilişki mutluluğu, yakınlık ve çatışma başlıkları incelenecektir.

2.3.1.1. İlişki Mutluluğu

Evlilik ilişkisi içindeki bireylerin hissettiği mutluluk duygusu ilişki mutluluğunu tanımlamakla beraber aslında kapsamlı bir ifadedir. İlişki mutluluğu; kişinin eşinden ve ilişkisinden aldığı doyum, ilişkisinden duyduğu memnuniyet, eşiyle olan karşılıklı etkileşimi ve cinsel ilişkisine ait doyumunu ifade etmektedir (Canel, 2007).

Evlilik, karşılıklı iletişim ve etkileşimin var olduğu önemli bir sistemdir. Bu sistemin sağlıklılığı ise evli bireylerin sözlü ve sözsüz mesajlarının içeriğinin ölçülmesiyle belirlenir. Uyumlu ve doyum sağlayıcı bir evliliğin varlığı, sağlıklı bir iletişimin varlığı ile mümkündür. Sağlıklı ve uyumlu bir birliktelik için gerekli olan iletişimin sağlanamayışı beraberinde iletişim problemlerine ve ortaya çıkan sorunlar ile başa çıkamamaya neden olur (Özgüven, 2014).

Evlilik doyumunu karmaşık bir süreç olmakla beraber, araştırmalar çiftin arasındaki karşılıklı etkileşimin evlilik doyumunu sağlamada merkez rol oynadığını kanıtlamaktadır. Araştırmaların inceleme alanlarından biri de eşlerin evlilik doyumları ve evlilik kaliteleri üzerinde etkili olan olumlu ve olumsuz davranışların ortaya konulmasıdır. Evlilik doyumunu doğrudan etki eden olumlu davranışlar arasında karşılıklı kabul, eşin hareketlerini onaylama ve düşüncelerde uzlaşma sayılabilir. Evlilik doyumunu düşüren en bariz olumsuz tavırlar ise; suçlama, eleştiri ve baskıdır. Eşin üzerinde baskı kurma gibi olumsuz içerikli davranışlar, evlilik doyumunu düşürmekle birlikte, çiftin öfkesini sağlıklı bir şekilde ifade edebilmesi gibi bir davranışın uzun

sürekli evlilikleri destekler bir nitelik taşıdığı görülmektedir (Feeney, 2002'den akt. Urgancı, 2018). İletişim ve duygu ifadesi evlilikleri destekler nitelikte davranışlardır.

Evli bireylerin sosyal, cinsel ve duygusal gereksinimlerini açıkça birbirlerine ifade etmeleri, bunları paylaşımları ve aralarında bir alışverişin oluşturulması gerekir. Evli bireylerin oluşturduğu ruhsal ve bilişsel alışverişlere "evlilikte iletişim" denmektedir (Özügürlü, 2013).

Hiç şüphesiz ki evlilik doyumu üzerinde cinselliğin etkisi çok büyüktür. Cinsel birlikteliğin arzulanan düzeyde olması çiftleri kaygı duygusuna karşı koruyan, birbirine bağlayan, aşk, şefkat ve koruma duygularını çıkartan bir duygu durumu inşa edebilmektedir. Cinsel birliktelikte oluşabilecek eksiklik ise; tatminsizlik, sevilmediğini düşünme, acizlik hissi, erkeklik/kadınlık rollerini yorumlamada kendini değersiz algılama, geri çekilme, yalnızlaşma, endişe, huzursuzluk, sıkılganlık gibi neticelerle sonuçlanabilmektedir. Cinsel birlikteliğin çokluğunun ve kalitesinin çiftin beklentileriyle paralel olup olmaması, evlilikten sağlanan doyumu fazlasıyla etkileyen öğeler içinde yer almaktadır. Eğer cinsel birliktelik doyumsuz olarak algılanıyorsa, eşlerden birinin cinsel birlikteliğe karşı istekli olmaması, cinsel arzuların eş tarafından beklenildiği gibi karşılanmaması, evlilikten sağlanan doyumun azalmasına sebep olabilmektedir (Rosen ve Grandon, 1999; Synder, 1997'den akt. Yavuz, 2015).

Günlük hayatımızda olduğu gibi cinsel hayatımızda da, hissetmiş olduğumuz duyguları paylaşmak için söz veya davranış olarak bir iletişim gerekmektedir. Bu olmazsa eğer bedensel tatmin olma duygusu ruhsal olarak tatmin olma duygusuna erişemeyecektir (Taşçı, 2010).

2.3.1.2. Çatışma

Evlilikte çatışma, evli bireylerin karşılıklı olarak ilgi alanlarına müdahale etmesi sunucunda meydana gelen bir süreçtir (Hatipoğlu, 1993'den akt. Yavuz, 2015). Evlilikte çatışma kavramı oldukça kapsamlıdır. İçerisinde çift olarak yaşanan ilişki problemleri ve tartışmayı, problem çözümüne yönelik istek ve çabayı, eşler arası anlaşmazlıkları, duyguların karşılıklı ifadesindeki eksiklikleri, ilişkide ayrılık ve boşanma düşünceleri gibi konuları ifade eder (Canel, 2007).

Evlilikten alınan doyum sağlıklı ailelerde yüksektir. Çatışmanın yaşandığı, sağlıklı ailelerde ise alınan doyum düşüktür. Evlilikte çatışmanın fazla olması ve evlilik doyumunun düşük olması ailede psikopatolojinin ve diğer sağlıklı oluşumların ortaya çıkmasında en büyük risk faktörüdür (Hahlweg ve Richter, 2009'den akt. Pehlivan, 2011).

Çatışma hali, iki veya daha fazla ihtiyacın aynı anda doyurulamadığı durumlarda görülmektedir. Çatışma, bireyin kendi içinde hissettiği, değerler, davranışlar ve tercihler arasında yaşanabileceği gibi, dış dünyayla ilişkili olarak, bireyler arası ilişkide çatışma olarak gözlenebilmektedir. Eşler arasındaki ikili çatışma, eşlerden birinin engellendiği duygusuyla başlar. Kendi isteklerini karşı tarafın engellediği veya engellemek üzere olduğunu algılaması, duygularını, davranışlarını ve sonuçta elde ettiklerini içeren bir süreçtir. Çatışmanın her zaman yıkıcı sonuçlar doğuracağı söylenemez. Eşlerin çatışmayı ele alış biçimlerine bağlı olarak yapıcı sonuçlar bile ortaya çıkabilmektedir. Çatışma durumu ile karşılaşan bireylerin tutumu; bu kişinin kişilik özelliklerine, yaşam felsefesine ve sorunun önem derecesine bağlı olarak farklılaşmaktadır (Özgüven, 2000).

Evliliklerinde sorun yaşayan çiftler çok daha fazla çatışma yaşamaktadır. Bireylerin evliliklerinden aldıkları doyumun yaşanan çatışmaların sıklığıyla da ilgili olduğu görülmektedir. Çiftin arasında yaşanan düşünce farklılıklarının ortaya çıkardığı gerilim ilişkideki diğer alanlara da yayılmaktadır. Eşlerden birinin tartışmaya eğilimliyken diğerinin çatışmayla başa çıkma tarzı olarak sürekli tartışmadan kaçınan bir tavır sergilemesi, çiftlerin karşılıklı olarak sevgilerini ifade etmeyen bir tavırlarının olması gibi faktörler de evlilik doyumunu azaltan etkenler arasında yer almaktadır (Noller, Feeney, 2002'den akt. Canel, 2007).

Berg'in 2000'de bir grup üzerine gerçekleştirdiği deneysel araştırmasında, katılımcıların eşlerine duydukları yakınlık ve cinsel ilişkideki artışla birlikte, çatışma konusunda da anlamlı bir farklılığın elde edildiği görülmüştür. Türkiye'de Tezer (1986) tarafından, evlilik doyumu ile eşlerin çatışma davranışları arasındaki ilişkiyi tespit etmek üzere gerçekleştirilen bir araştırmasında da, çağdaş ve eşitlikçi bir evlilik ilişkisinde eşlerin evliliklerinden sağladıkları doyumun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Tezer'in 1994 yılında yaptığı araştırmasına göre ise, evlilikten sağlanan doyumu yordayan değişkenler; eşle yaşanan çatışmanın sıklığı, çatışmanın yarattığı stres, iş

doyumunu ve yaş olarak tespit edilmiştir. Benzer şekilde Hatipoğlu da (1993), evlilik çatışmasının evlilik doyumu üzerinde son derece önemli bir etken olduğunu doğrulamaktadır ('den akt. Canel, 2007).

Çatışmayı başlatan nedenlerin demografik değişkenlerden kaynak aldığını belirten araştırmalar da vardır. Örneğin, mutsuz hisseden evli bireylerin, evlilik sürecinin ilk yıllarında daha çok çatışma yaşamalarının yanında, çatışmaları çözmek için de daha istekli ve gayretli olduklarını, onarıcı olduklarını ve ortamı daha olumlu bir hale getirmek için uğraşı verdiklerini; evlenmeleri üzerinden geçen iki yılın sonunda ise, ilk günlere göre çok daha yıkıcı davrandıklarını göstermektedir (Segrin ve Florin, 2005'den akt. Yavuz, 2015). Yaş faktörü açısından bakıldığında ise, genellikle genç çiftlerin yaşlı çiftlere oranla daha sinirli davranışlar içerisinde oldukları görülebilmektedir (Canel, 2007).

İletişim problemlerinin yoğun yaşandığı durumlarda evlilik doyumsuzluğu da artmaktadır. Evlilik problemlerinin ortaya çıkmasında çatışma çözme veya evlilikte problem çözme becerilerinin etkili olduğu bilinmekle beraber, nasıl bir etki yaratabildiği henüz tam olarak anlaşılmamıştır. Bununla beraber, evlilik doyumuyla çatışma çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok araştırma yürütülmektedir. Ayrıca evlilik doyumunu azaltan özel evlilik faktörlerinin neler olduğu da araştırma konuları arasında yer almaktadır. Sonuçta evlilik doyumu çok çeşitli nedenlere bağlı ve karmaşık bir olgudur (Chapin, Chapin, Sattler, 2001'den akt. Canel, 2007).

Johnson ve Johnson (1982'den akt. Akça-Koca, 2013) bireylerin, ilişkilerinde yaşadıkları bir çatışma durumunda, beş farklı çatışma çözme stratejisi kullandığını ifade etmişlerdir. Kişiler, aile içinde yaşanan çatışmada, çatışma sebebinin önemine ve ilişkinin önemine göre bu beş yoldan birini tercih etmektedirler:

Kaplumbağa Stratejisi (Geri çekilme): Kaplumbağalar, çatışmadan kaçınmak için genellikle geri çekilmeyi tercih etmektedirler. Çatışmayı ortaya çıkaran sorun alanlarından ve kişilerden uzak durmayı tercih etmektedirler. Çatışmayla yüz yüze gelmektense, fiziksel ya da psikolojik olarak geri çekilmenin daha kolay olduğuna inanmaktadırlar.

Oyuncak Ayı Stratejisi (Yatıştırma): Oyuncak ayılar için ilişkiler kendi amaçlarından daha önemlidir. Tartıştıklarında ilişkilerinin zarar göreceğinden emin olduklarından

ilişkilerini sürdürebilmek için kendi amaçlarından vazgeçip çatışmayı yatıştırmaya çalışmaktadırlar.

Tilki Stratejisi (Uzlaşma): Tilkiler kendi amaçları ve ilişkilerine orta derecede önem göstermektedirler. Uzlaşma arayan tilkiler, her iki tarafında çatışma sonunda kazanacağı bir çözüm yolu aramaktadırlar. Bunun için kendi amaçlarından biraz da olsa fedakarlık yapmaya isteklidirler.

Köpekbalığı Stratejisi (Güç kullanma): Kendi çözüm önerilerinin kabul edilmesi için karşı tarafı zorlamaktadırlar. Kendi amaçları ilişkilerden daha önemlidir. Çatışmaya bir kişinin kazanacağı ve diğerinin kaybedeceği şeklinde bir anlam yüklemektedirler. Her zaman kazanan olmak isterler.

Baykuş (Yüzleşme): Baykuşlar amaçlarına da ilişkilerine de benzer şekilde önem vermektedirler. Çatışmaları, halledilmesi gereken sorunlar olarak ve aynı zamanda ilişkileri geliştiren bir araç olarak görmektedirler. Ancak her iki tarafın da tatmin olduğu bir çözüm ile çatışmayı sonlandırırlarsa tatmin olmaktadır.

2.3.1.3. Yakınlık

Evlilik doyumu ile evlilik ilişkisinde bireylerin yakınlığı arasında pozitif bir ilişki olduğu kaydedilmektedir. Eşlerin yakınlığının artmasıyla birlikte evlilik doyumlarının da arttığı görülmektedir (Grych et al, 1992'den akt. Yalçın, 2014). Yakınlık, kişinin eşiyle arasındaki sevgi ve anlayış miktarı hakkında fikir verebilen bir kavramdır. Aynı zamanda yakınlığın olmayışı veya azalması durumunda ilişkideki sevgi ve anlayış miktarından kaynak alan doyumsuzluğu, ilişkideki duygusal dostluk ve anlayışı, çiftin arasındaki arkadaşlığı, paylaşılan zaman ve aktivitelerin eksikliğini ifade etmektedir (Canel, 2007).

Çiftlerin evliliklerini bitirme veya devam kararı almalarında etkili olan en önemli gösterge, beraberliklerindeki yakın ilişki, sevgi ve aşka bağlı olmalarıdır. Bu değişkenlerin, kendini ifade etme, çatışma çözme, uygun tutumlar geliştirme gibi etkenlerden çok daha önemli görülmektedir. Beraberliğin devamında duygusal bağın motive edici bir etken olduğu da tespit edilmiştir (Kingsbury ve Minda, 1988; Kernsten, 1990'den akt. Urgancı, 2018).

Eşlerin arasında var olması beklenen arkadaşlık, aynı zamanda duygusal yakınlığın da bir ifadesidir. Çiftin arasındaki yakınlığın göstergesi olan birlikte zaman geçirme kavramını, boş vakitlerini beraber geçirip geçirmemeleri ve ikisinin de ortaklaşa merak duyduğu ilgi alanlarının olup olmaması şeklindeki iki özelliğe bakarak yorum olabilir (Synder, 1997'den akt. Urgancı, 2018).

Partnerlerin hissettiği duygusal yakınlık değişken bir süreçtir. Duygusal yakınlık kavramını en iyi açıklayan değişkenlerden birisi, partnerlerin sevgi iletişiminin kalitesidir. Çiftler birbirleri ile olan farklılıklarını fark ederek ve bunları kabul ederek duygusal anlamda yakınlaşmaktadır. Duygusal yakınlığa sahip ilişkiler, yakınlık deneyimlerinin paylaşılması yol ile gelişmekte ve sürekliliği sağlanınca da kalıcılık sağlamaktadır. Eşin duygusal yakınlığının, ilgi ve desteğinin eksikliği, iletişimde sorunların olması, evlilik ilişkisi içinde var olması gereken sevgi kavramında bir eksiklik olarak hissedilmektedir (Synder, 1997; Coutta, 2001'den akt. Urgancı, 2018).

Kingsbury ve Minda (1988'den akt. Canel, 2007) çiftlerin beraberliklerindeki yakın ilişki, sevgi ve aşka bağlı olarak evlilik ilişkilerini bitirme veya devam kararı almalarında etkili olan en önemli gösterge olduğunu belirtmektedir. Üstelik bu değişkenler, kendini ifade etme, çatışma çözme, uygun davranışlar geliştirme gibi etkenlerden daha önemli gözükmektedir. Beraberliğin devamının sağlanmasında çiftler arasındaki duygusal bağın motive edici bir faktör olduğu da tespit edilmiştir.

Başarılı bir evlilik için öncelikle karşılıklı duyulan aşk ve eş seçiminin de severek ve isteyerek kendi tercihi ile yapılmış olması en önemli belirleyicilerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Robert, 2005'den akt. Urgancı, 2018). Eşler arasındaki çekim gücünü sağlayan etkenler sevgi ve aşk'tır. Genellikle sevgi ve aşkın iyi bir ilişkinin temelleri olduğu ifade edilir. Fakat asıl olan iyi ilişkinin sonucunun sevgi ve aşk olduğu söylemidir. Evlilikte iyi bir ilişki varsa sevgi çoğalır, aksi durumda ise sevgi azalır. Evlilik ilişkileri de dahil bireyler arasında yaşanan ilişkilerdeki sevgi en önemli sonucu güvendir. Güven, ilişkilerde korku duygusundan uzaklaşılmasını, belli derecede bir rahatlığın oluşmasını ve dostluk duygusunun hakimiyetini sağlar. Evlilik yaşantısının üç temel bağı olan sevgi, saygı ve güven çiftlerin birbirlerine duymuş oldukları duygulara göre şekillenmektedir. Bu üç temel bağ kendi içinde ilişkilidir ve evliliğin devamlılığı da bu bağlar aracılığıyla olmaktadır (Tarhan, 2013a). Aşk ise cinsel istek, çekicilik,

arkadaşlık, dostluk, önem verme ve bakımın birleşiminden oluşur (Özabacı, 2009'dan akt. Yavuz, 2015).

Rosen-Grandon, Myers ve Hattie (2004), evlilik doyumu konusundaki üç temel faktörün aşk, sadakat ve paylaşılan değerler olduğunu belirlemişlerdir. Ancak bu özellikler evlilik doyumunu elde etme konusunda yetersiz bulunmuştur. Söz konusu özelliklerin sadece sadakat ile birlikte olduğunda evlilik doyumuna yol açabildiği ortaya konmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, sadakate değer veren ve ilişkilerinde sadakat konusunda doyumlu olan bireyler evlilik doyumuna ulaşabilmektedirler (Curun, 2006).

Robinson ve Blanton'da (1993'den akt. Gülererli, 2014) güçlü evlilik ilişkisinde önemli iki koşulunun iletişim ve yakınlık olduğunu belirtmişlerdir. Evlilikleri uzun süren çiftlerin eşleriyle konuşabilmelerinin ve etkili iletişim kurabilmelerinin önemini vurgulamışlardır.

Galin ve Brommer'in (1996) ifade ettiğine göre bir çiftin ilerdeki yaşamlarında doyuma ulaşabilmeleri için üç gelişimsel değişkenle baş edebilmeleri gerekmektedir ('den akt. Gazioglu, 2011). Bunlar; yakınlık, bağlılık ve güçtür.

Yakınlık: İlişkiden karşılıklı doyum sağlanan bir ilişkide yakınlık ve yalnızlık arasındaki dengenin kurulmasıdır. Yakınlıkta dengenin kurulması için zamana ihtiyaç vardır.

Bağlılık: Çiftlerin birbirlerinin tek eşi olduğuna dair inancını ifade eder. Eşine bağlılık hisseden bireyin ailesi ve arkadaşlarıyla bağlantıları vardır ama birincil bağlılık kaynağı artık eşidir.

Güç: Çiftlerden birinin partnerinin ne yapacağını belirleme konusundaki etkililiğidir. Güç ancak paylaşıldığında etkin şekilde ortaya konmuş olur.

Bireylerin evlilik ilişkisinde beklenti ve hayallerini gerçekleştirmeleri ve mutlu olabilmeleri açısından evlilikten sağladıkları doyum oldukça önemlidir. Doyumun sağlanamadığı ilişkilerin çoğunlukla boşanma ile sonuçlandığı bir çok araştırmacı tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca bu durumun hem eşleri, hem de boşanan aile çocuklarını olumsuz olarak etkilediği ortaya konmaktadır (Sevim, 1999; Goleman, 2000 ve Güven, 2005'den akt. Zeytinoğlu,). Bu sebeple evlilik doyumunun belirleyicilerinin

yanında evlilik doyumunu olumlu ve olumsuz etkileyen faktörlerin belirlenmesi oldukça önemlidir (Üncü, 2007).

2.3.2. Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik doyumunu etkileyen değişkenlere dair çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalardan bazıları evlilik öncesi faktörlere odaklanırken (her bireyin kişisel kaynakları, ebeveyn modelleri, evlilik öncesi koşullarının benzerliği gibi), bazıları sosyal ve ekonomik faktörlere odaklanmıştır (eğitim durumu, gelir seviyesi gibi). Bazı araştırmalarda evli kişilerin kişilik özellikleri çalışılırken (temel kişilik özelliklerinin evlilik doyumu üzerindeki etkisi gibi), bazılarında çiftler arasındaki ilişkinin niteliğine (olumlu kabul, cinsel çekicilik gibi) bakılmıştır (Güngör, 2007).

Evlilik doyumu ile ilgili araştırmalar 1990'lardan itibaren hız kazanmıştır. Bradbury, Fincham ve Beach (2000)'in yaptıkları araştırmada evlilik doyumunun doğası ve evlilik doyumunu belirleyen faktörleri son on yıllık araştırmalar içinde incelemişlerdir. Araştırma sonuçları özellikle evlilik üzerinde etkili olan kişiler arası süreçler; bilişsel süreçler, etkileşim, sosyal destek, fizyoloji, davranış kalıpları ve şiddet içeren tutumların varlığı olarak detaylandırmışlardır. Evlilik üzerinde etkili olan faktörleri, mikro faktörler (çocukların varlığı, yaşam krizleri, yaşam döngüsündeki geçişler v.b.) ve makro faktörler (ekonomik faktörler, eşten duyulan memnuniyet v.b.) olarak ikiye ayırmışlardır (Bradbury, Fincham ve Beach 2000'den akt. Canel, 2007).

Literatür incelendiğinde evlilik doyumunu etkileyen pek çok faktör ele alındığı görülmüştür. Çiftlerin iletişim becerileri, birbirlerinden aldıkları duygusal destek, duygusal yakınlıkları, problem çözme becerileri, paylaşımları, evliliklerinin süresi, yaşları, cinsel yaşamları, iş hayatları gibi değişkenler önem arz etmektedir (Ayer, 2016; Çağ, 2011).

Özgüven (2001) de çiftlerin evliliğe uyum sağlamalarının ve evliliklerinden doyum almalarının bazı etkenlerle ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Bunlar; ilişkide şeffaf olmak, duyguları ifade etmek, eşin duygularını anlamak için çaba sarf etmek, öfke gibi zor duyguları ve sorunları çözmeye çalışmak, sevgi ve şefkat göstermek, hoşla giden ve gitmeyen durumları net bir şekilde ifade etmek, bir aile olmayı önceliğinde tutmak, alınan kararlar ve sorumlulukları paylaşmak, anne ve babaları ile ilgilenmek, gerçekçi

olmak, cinsel yaşamı renklendirmek ve cinsel iletişimde açık olmak, sosyal ilişkilerini devam ettirmek ve aile bütçesine katkıda bulunmak olarak belirtmiştir. Ayrıca Özgüven (2001) evlilik doyumunu etkileyen değişkenleri 3 grupta gruplamıştır. Bireysel değişkenler, aileye ilişkin değişkenler ve sosyo-ekonomik değişkenler olarak belirlemiştir bu grupları. Bireysel değişkenlerin kapsamında; cinsiyet, yaş, evlilik sayısı, evlenme yaşı, sağlık durumu, fiziki görünüm ve eşin fiziki görünümünden mutlu olmayı içerir. Aileye ilişki değişkenler içinde ise; çiftlerin arasındaki yaş farkı, çocuk sahibi olma veya olmama, çocuk sayısı, evlilik biçimi, eşyle ev işlerini ve duygu, düşüncelerini paylaşma, ailelerinden destek alma, aile içi yaşanan tartışma ve kavgalar, akrabalık derecesi, çocukların bakımı ve eğitim, eşlerin cinsel yaşamdan aldıkları doyumları bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik değişkenlerin içinde; ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi, ailenin aylık gelirine katkısı, bireylerin işlerinden aldıkları doyum sayılabilir.

Özgüven (2001) evliliğin ilk yıllarındaki mutsuzluk ve sorunların eşleri boşanma kararına götürdüğünü, evlilikte ilk üç yılın boşanma açısından büyük risk olduğunu belirtmiştir. Cinsellik, para, bireysel yönelimler, boş zamanı değerlendirme aktiviteleri ve evlenmeden önce gerçekçi olmayan fikirler üretme, evlendikten sonra bu fikirlerin hayata geçirilmemesi evlilik sorunlarının daha erken ortaya çıkmasına neden olmakta ve eşlerin daha iyi birisine rastlama beklentisi içinde olmaları eş ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Rosen-Grandon ve arkadaşları, evlilik doyumuna ve evlilik uyumuna ilişkin araştırmaları gözden geçirip, evlilik doyumunun artmasına ve evliliğin başarılı bir şekilde sürdürülmesine neden olan en önemli 10 faktörü belirlemişlerdir. Bunlar;

- Çiftlerin evliliklerini ömür boyu sürdürme konusunda birbirlerine taahhütleri,
- Çiftlerin birbirine sadakati,
- Çiftlerin ahlaki değerlerinin güçlü olması,
- Çiftlerin birbirine saygısı,
- Çiftlerin birbirlerine olan cinsel bağlılığı,
- İyi ebeveyn olma isteği,
- Dini inançlar konusunda uzlaşmaları,
- Çiftlerin birbirlerini desteklemeleri,

- Çiftlerin birbirleriyle iyi arkadaş olmaları,
- Çiftlerin affetmeye ve affedilmeye istekli olmalarıdır (Rosen-Grandon ve arkadaşları, 2004'den akt. Güngör, 2007).

Evlilikten sağlanan doyumun artması ve evliliğin başarılı bir şekilde devam etmesini sağlayan etmenler ile birlikte evlilikte tatmin edilmesi gereken bir takım psikolojik ihtiyaçlar da vardır. Evlilik ilişkisi içindeki bireylerin ilişkisini korumaya ve geliştirmeye yönelik üzerlerine düşen sorumlulukları yapmadıklarında bu psikolojik ihtiyaçlar zarar görmekte ve bununla beraber evlilik doyumunu da düşmektedir. Evlilik doyumunu etkileyen bu psikolojik ihtiyaçlar; sevmek, sevilme, güven duymak, güvenilmek, ilgi görmek, desteklenmek, istendiğini hissetmek, sadakat duymak, değer görmek, korunduğunu hissetmek, açık iletişimde olmak, cinsel açıdan mutluluk, kişisel özgürlük, ebeveyn olmak, eğlenmek, maddi eşitlik ve manevi değerlerdir (Tarhan, 2013a).

Sayar ise evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyebilecek risk faktörlerini; dinamik ve statik risk faktörleri olarak ikiye ayırmıştır. Statik risk faktörlerinden herhangi birinin etkisini direkt olarak azaltmak için yapılabilecek bir şey yoktur. Dinamik risk faktörleri ise biraz istek ve çaba ile aşılabılır niteliktedir. Evlilikte statik risk faktörleri; sorunlara ve hayal kırıklıklarına karşı güçlü veya savunmacı bir tepki verme özelliğine ve yatkınlığına sahip olma, boşanmış ebeveynlere sahip olma, evlilik öncesi birlikte yaşamış olma, önceki evliliğin boşanmayla sonuçlanmış olması, farklı dini inanışlara sahip olma, çok erken yaşta evlenme, evlilikten önce birbirini tanımaya alan tanımama, maddi açıdan zor durumda olma. Evlilikte dinamik risk faktörleri; karşılıklı olarak yıkıcı bir tarzda konuşma ve kavga etme, çatışma durumlarında iletişimde yaşanan güçlük, ortaya çıkan anlaşmazlık durumlarını ekip olarak ele almada güçlük, önemli konular hakkında sahip olunan farklı tutumlar, karşılıklı hissedilen bağlılık sorunları ve inanışları beraberce yaşayamamaktan kaynaklanan sorunlar (Sayar, 2006'den akt. Akça-Koca 2013).

Canel (2007) ise araştırmasında evlilik doyumunu etkileyen başlıca etmenleri aşağıdaki gibi gruplamıştır:

1. Evlilik ilişkisinde sevgi, aşk ve bağlılık,
2. Problem çözmeye yönelik iletişim biçimi,

3. Evlilik ilişkisinde şiddetin varlığı,
4. Ortaya çıkan çatışmalar ile baş etme becerilerinin varlığı,
5. Arkadaşlık ve birlikte keyifle vakit geçirme,
6. Maddi konularda ortaya çıkan anlaşmazlıklar,
7. Cinsel tatminsizlik,
8. Evlilikte cinsiyet rollerinden beklentilerin karşılanması,
9. Çiftlerin kendi aile geçmişlerinden çift ilişkilerine aktarımları,
10. Ebeveyn olmaktan kaynaklanan ve çift ilişkisine yansıyan problemler.

Evlilikten alınan doyum görüldüğü üzere pek çok etkene bağlıdır ve oldukça değişkendir. Dolayısıyla, evlilikten alınan doyumunu arttıran ve azaltan faktörlerin anlaşılması, bireylerin evlilikten aldıkları doyumun etkili bir şekilde artırılması için çok önemlidir. Romantik kıskançlık ve kaygı gibi yoğun duyguların da evlilik doyumunu üzerinde etkisi olabileceği düşünülmektedir ve bu bağlamda bu konular incelenecektir.

2.4. Romantik Kıskançlık

Tarhan (2013a)'a göre kıskançlık, sevgiden sonra eşler arası iletişimi etkileyen en önemli duygulardandır. Bu duyguyu iyi bilmek ve yönetmek, eşler arası iletişimin sağlıklı yürümesi için önemlidir. Shakepeare'in "yeşil gözlü canavar" olarak ifadelendirdiği kıskançlık, bireylerin yaşamı boyunca sıklıkla karşılaştığı karmaşık bir duygudur (Silva, 1997'den akt. Houser 2009).

Tarhan (2013b)'da kıskançlığı uranyum cevherine benzetir. Kişide çatlaklar oluşturur. Oluşan çatlağı tamir çabası enerji ortaya çıkarır. Bu enerji yıkıcı veya yapıcı olarak kullanılabilir. Kişi yanlış davranırsa onu harap eder, motivasyonu kırılır, ateşin odunu yaktığı gibi onu yakar. Kıskançlık, özellikle 1980'li yıllardan itibaren psikoloji konusundaki araştırmalara konu olmuş bir kişilik değişkeni olarak güçlü bir duygudur. (Guerrero ve Eloy, 1992).

Kıskançlık kavramının net ve doğru olarak anlaşılabilmesi için öncelikle kavramı netleştirmek önemlidir. Genel olarak TDK'da (2019) kıskançlık, bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde veya sevilen birisinin, başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz tutum, güncülük, hasetçilik, hasetlik, hasutluk olarak tanımlanır.

Ancak TDK'da eş anlamlı olarak verilse de Pines ve Aronson kıskançlık ile haset kavramlarının farklı olduğunu ifade ederek iki kavramı birbirinden ayırmıştır. Kıskançlık duygusu, değer verilen bir ilişki tehlikeye girdiğinde hissedilen duygudur. Haset, bir bireyin, sahip olmadığı bir şeyi istemesi, kıskançlık ise bireyin sahip olduğu bir şeyi kaybetmemek için korumaya çalışmasıdır. Kıskançlık, hissedilen tehlikelere verilen koruma amaçlı bir tepki olması nedeniyle hasetten ayrılır (Pines ve Aronson, 1983'den akt. Demirtaş, 2004). Bu araştırmada da ifade edilen kıskançlık, hasetten farklı olarak, evlilik ilişkisi içindeki kadınların eşine duyduğu romantik kıskançlık olarak ifade edilmektedir.

Kıskançlık hissetmek için ilişkiye yönelik algılanan bir tehdidin olması gerekir. Bu, gerçek ya da hayali bir tehdit olabilir (Karakurt, 2001). Melanie Klein (1999'den akt. Çapkın, 2012)'a göre kıskançlık, kişi ile sevdiği arasına üçüncü kişinin girmesi durumudur. Solmuş (2008) da benzer şekilde kıskançlığı; kişinin eşinin başka bir kişiyi daha çekici olarak algılaması veya rakip birinin varlığına inanması şeklinde tanımlamıştır. Yine benzer bir tanıma göre kıskançlık, üçüncü kişi korkusuyla ilgili kişinin partneri ile ilişkisini altüst eden derin bir duygudur (Dönmez, 2009).

Romantik kıskançlık, sürmekte olan bir ilişkinin varlığına yönelik algılanan tehdittir (Bringle ve Boebinger, 1990'den akt. Houser, 2009). Tanımlarda üzerinde durulduğu gibi, algılanan bu tehditle beraber kişide pek çok farklı duygulanım da oluşur. Sayar (2006'dan akt. Alpay, 2009) ise kıskançlığı içsel ve dışsal öğeleri bulunan karmaşık bir duygu olarak ifade etmektedir. İçsel öğeler, genellikle dışarıdan fark edilmeyen çeşitli duygular, düşünceler ve bedensel tepkiler olarak tanımlanır. Kıskançlığın kapsamındaki bu duyguların ise acı, kızgınlık, hiddet, kıskanma, üzüntü, korku, keder ve aşağılanma duyguları olduğunu belirtmektedir. Merkle'ye (2006'den akt. Zeytinoğlu, 2013) göre de kıskançlık, korkudan aşağılık duygusuna ve öfkeden nefrete kadar oluşan bir çeşit duygu karışımıdır. Tarhan'a göre olgun insan kıskançlık duyduğunda kendini geri kalmış hisseder. Aynı zamanda kişide utanç duygusu da ortaya çıkar. Değersiz olduğunu düşünür. Kıskançlık ve duygu fırtınasının arkasında genelde sevgi ve ilgi isteği yatar (Tarhan, 2013b). Sayar, Tarhan ve Merkle'nin de ifade ettiği gibi kıskançlık kompleks, içinde pek çok duyguyu barındıran kuvvetli bir duygudur.

Literatür incelendiğinde bu tanımlara benzer daha pek çok tanım yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlarda ortak olarak gözlenen; kıskançlığın, değerli bir ilişkiye yönelik üçüncü kişinin tehdidinde hissedilmesi ve tek ve yalın bir duygu değil, pek çok duyguyu beraberinde barındıran güçlü bir duygu olduğudur (Demirtaş, 2004; Çapkın, 2012).

Pines, yaptığı kapsamlı araştırmasında, farklı kültürlerde evliliğe karşı tehlike oluşturan durumların değişim gösterebildiğini bulmuştur. Bir kültürün üyeleri, birey uygun bir geçerli neden göstermedikçe kıskanç davranışları desteklemeyebilir. Ayrıca bir kültür insanlara kıskançlıklarını göstermelerinin yanlış olduğunu söyleyebilir, ama değer verdiği ilişkiye karşı bir tehlike algıladıklarında kıskançlık duymalarını engelleyemez (Pines, 2003). Kıskançlığın yaşantısı ve ifade edilişi, kültür, kişilik ve ilişkisel özellikler gibi birçok etkenden etkilenmektedir (Alpay, 2009).

2.4.1. Romantik Kıskançlığın Tetikleyicileri

Romantik kıskançlığın yoğunluğu her bireyde farklılık gösterirken romantik kıskançlığı başlatan olayın düzeyi de herkeste değişkenlik göstermektedir. Kıskançlık duygusuna daha yatkın kişiler için yanından geçen bir yabancıya partnerin attığı bakış kıskançlığı ortaya çıkarırken, çoğu kişide kıskançlığı başlatan partnerin gizli ilişkisinin var olduğunu öğrenmek gibi bir durum olabilmektedir. Bunun yanında kıskançlığa yatkınlığı yüksek olmayan kişiler için çok fazla olay kıskançlık tepkilerini aktive etmez (Pines, 1992). Romantik kıskançlığı tetikleyen faktörler dört gruba ayrılmıştır. Kişiler, partnerleri bir başka kişiye ilgi gösterdiğinde, bir başkası partnerlerine ilgi gösterdiğinde, partnerleri geçmişte ilişki yaşadığı birisi ile iletişim kurduğunda ve partnerin belirsiz davranışları karşısında kıskançlık yaşamaktadırlar. Bu gruplamaya göre romantik kıskançlığın tetikleyicileri partnerin kaybedilmesine yönelik endişe ve korku duyguları doğrultusunda ortaya çıkmaktadır (Sheets, Fredendall ve Claypool 1997'den akt. Tortamış, 2014).

Görüldüğü gibi kıskançlığın ortaya çıkmasına neden olan pek çok kıskançlık tetikleyicisi bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında kıskançlık tetikleyicileri, Pines ve Aronson'un geliştirdiği Romantik Kıskançlık Ölçeği'nde yer alan üç kategori kullanılarak ele alınmıştır. Kişinin partnerinin bir partide veya başka bir ortamda karşı cinsten bir kişiye ilgili davranması birinci tür tetikleyiciler, partnerin başka biriyle

cinsel bir birlikteliğinin olması ikinci tür tetikleyiciler, partnerin karşı cinsten bir kişiyle flört etmesi üçüncü tür tetikleyiciler olarak adlandırılmaktadır (Demirtaş, 2004).

2.4.2. Romantik Kıskançlık Duygusuna Verilen Tepkiler

Tarhan (2013a)'a göre kıskançlık ilişkileri zorlayan; eşleri, kardeşleri, arkadaşları birbirine düşüren güçlü bir duygudur. Bu güçlü duygu zaman zaman çiftlerin geri dönülmez hatalar yapmasına sebep olur. Bu yüzden evlilik ilişkisi içinde kıskançlık duygusu önemslenmeli ve bu duyguya karşı akıllıca hareket edilmelidir. Bu karmaşık ve güçlü duygunun kişiden kişiye ortaya çıkma nedeni değiştiği gibi kişiden kişiye kıskançlık duygusuna verilen tepkiler de değişkenlik göstermektedir. Guerrero ve arkadaşları (1995) romantik kıskançlık duygusu ortaya çıktığında, kıskançlığın ifadesi olarak 11 çeşit iletişimsel tepki ortaya koymuşlardır. Bunlardan ilk altısı, partnerle iletişim kurma çabasını ifade etmektedir.

1. Olumsuz duyguların ifadesi: Engellenme, üzüntü veya öfke gibi sözel olmayan duyguların ifadesini içermektedir.
2. Tamamlayıcı iletişim: Problem çözme girişimlerini, duygu ve endişelerin ifadesini barındırmaktadır.
3. Dağıtıcı iletişim: Bütünleştirici iletişimin tam tersidir. Eşe bağırarak ve kötü davranmak gibi tutumları içermektedir.
4. Kaçınmayı kapsayan davranışlar: İletişimi kesmek ve kıskançlığı reddetmek gibi tepkileri içeren tepkidir.
5. Aktif uzaklaşma: Mesafeli bakışlar atmak, görmezden gelmek ve dolaylı olarak saldırganlık içeren tutumlardır.
6. Saldırgan iletişim, tehdit: Partneri tehdit etme ya da partnere şiddet uygulama gibi doğrudan saldırgan davranışlar içermektedir.

Diğer beş tepki ise, kıskançlık yaşantısında partnere yönelik olabileceği gibi, doğrudan kıskanılan birey ile iletişime ihtiyaç duyulmadan da ortaya koyulabilmektedir.

1. Gizlice izleme davranışı: Partnerin davranışlarını gizlice incelemeye çalışmak, takip etmek.

2. Onarım stratejileri: Çiçek yollama ve daha çekici olmaya çalışma gibi ilişkiyi iyileştirme çabalarını içerir.
3. Değişim girişimleri: Partnerin duygularını değiştirmek hedeflenmektedir. Genellikle partnerin eskisine göre duygularını daha yoğun yaşaması istenmekte ve bu doğrultuda değişimler yapma çabası olarak görülmektedir.
4. Rakiple iletişim: Rakip hissedilen kişiyi partnerden uzak durması için uyarma davranışı genellikle kıskançlık durumunda verilen tepkilerden biridir. Rakiple yüzleşme olanağı sağlamakla beraber kıskanılan partner iletişimin dışında tutulmaktadır.
5. Saldırgan davranış: Tıpkı edilgen saldırganlık yaşantısında olduğu gibi, kapı çarpmak ya da eşyaları etrafa fırlatmak gibi doğrudan partnere yönelik olmayan ancak ona karşı saldırgan davranışların sergilendiği tepkilerdir. Bu şekilde hissedilen kıskançlık duygusu ifade edilmektedir.

Yoğun kıskançlık, evliliği içten içe çökerten en ciddi davranış bozukluklarından biridir. Silva'ya (1997) göre normal bir duygu ve tepkidir kıskançlık. Kıskanç birey, kıskanılan birey veya "hedef" haline gelmiş olan birey ızdırap çekme durumuna geldiğinde "hastalıklı kıskançlık" halini alır. Kıskançlık dozu yükseldiği zaman eşler arasında huzursuzluk ve çatışmaya neden olabilir. Çünkü sürekli olarak eşin takip edilmesi ve hesabının sorulması veya bu sorulara yönelik olarak hesabının veriliyor olması çifti mutsuz eder (Akt. Orhan, 2010).

Kimi zaman da çiftler kıskançlık durumunda verdikleri tepkileri geçmişte eşlerinin aynı durumda verdiği tepkilerle kıyaslayarak, ilişkide evlilik dışı bir yakınlık yaşandığında nasıl tepki verileceğine dair örtük kurallar koymaktadırlar (Barelds ve Dijkstra, 2007'den akt. Tortamış, 2014).

2.4.3. Romantik Kıskançlıkla Baş Etme Yöntemleri

Bir ilişkide kıskançlığın ilişkiyi hangi düzeyde ve ne şekilde etkilediği, kişinin kıskançlıkla baş etmede nasıl bir yöntem seçtiğine bağlıdır. Kişinin kıskançlık yaşaması durumunda yapıcı yöntemler kullanması kıskançlığın ilişkiye zarar vermesini engellemektedir; ancak yıkıcı yöntemler seçmesi durumunda ilişkide ciddi hasarlar meydana gelmektedir (Sümer, 2017).

Rusbult, Zembrodt ve Gunn (1982) ile Rusbult ve Zembrodt (1983) yaptıkları çalışmalarında romantik ilişkide sorun yaşanması durumunda çıkış, konuşma, bağlılık, umursamama olmak üzere dört davranışın ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Bu araştırmacılar ilişkideki problemleri durumlarda kullanılan dört yöntemden bahsederek bu dört tepkiden oluşan bir tepki tipolojisi önermişlerdir. Bu çalışmada da kıskançlıkla baş etme yöntemleri olarak Pines ve Aronson'un (1983) geliştirdiği ve Demirtaş (2004) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Romantik Kıskançlık Ölçeği'nde yer alan bu dört tepki (çıkış, umursamama, bağlılık, konuşma) ele alınmıştır. Bu dört tepkiyi şu şekilde ele almak mümkündür:

- a) Çıkış: İlişkiyi sonlandırma veya sonlandırmayla tehdit etme gibi kişinin kendine saygıyı ilişkisinden önde tutmaya yönelik tepkileridir. Bu yöntem yıkıcı baş etme yöntemlerindendir.
- b) Umursamama: Kişinin ilişkisinin kötüye gittiğini bilmesine rağmen sorunları ciddiye almaması ve bu duruma izin vermesidir. Bu yöntemde kişinin ne ilişkiyi kurtarma ne de kendine saygı amacı vardır. Yıkıcı baş etme yöntemlerindendir.
- c) Bağlılık: İlişkideki olumsuz şartların düzelmesini beklemektir. Bu yöntemde ilişkiyi kurtarmak, kişinin kendine saygısından daha ön plandadır. Yapıcı baş etme yöntemlerindendir.
- d) Konuşma: İlişkide bir problem yaşandığında konuşmayı tercih ederek ilişkideki sorunları çözmeyi ve ilişkinin devam etmesini sağlamayı istemektir. Bu yöntem hem kişinin ilişkisini hem de kendisine saygıyı korumayı sağlamaktadır. Yapıcı baş etme yöntemlerindendir (Rusbult ve Zembrodt, 1983; Rusbult ve ark., 1982'den akt. Demirtaş, 2004).

Kıskançlığın algımız gibi kıskançlığa verilen anlam da kişisel farklılık göstermektedir. Kıskançlık, romantik ilişki yaşayan bazı kişiler için terk edilme korkusunun, bazı çiftler için birbirlerine olan aşklarının göstergesi olabilirken, bazı kişiler için de güvensizliğin göstergesi olabilmektedir. Kıskançlığa verilen bu farklı anlamlara bağlı olarak da kıskançlık ilişki üzerinde olumlu veya olumsuz etkilere yol açmaktadır (Demirtaş, 2004).

2.4.4. Romantik Kıskançlık ve Kaygı

Aslında kıskançlık negatif bir duygu olmakla birlikte doğal bir histir. Özgüven temelli kaygıları olmayan insanlar da kıskançlık hisseder fakat bu duygusunu denetleyebilir (Tarhan, 2013b). Guerrero ve Andersen (1998'den akt. Houser, 2009) de benzer şekilde, kıskançlığın bir yüzünde aşk diğerinde paranoyanın bulunduğu bir kılıç olduğunu ve hangi tarafın geldiğine göre bazı çiftler için ödüllendirici diğerleri içinse stres kaynağı oluşturduğunu söylemektedir. Tarhan(2013b)'a göre kıskançlık duygusu özgüven eksikliğinin bazı kaygılarla beraber yaşanması durumunda ortaya çıkar. Kıskançlık duygusunu yaşayan insanlarda sevgiyi kaybetme ve terk edilme korkusu da olduğunu da ifade eder. Kıskançlık doğal bir duygu olmakla beraber kıskançlığın ilişkiye zarar veren tepkilerini kaygı duygusunun tetiklediği anlatılmaktadır. İsviçreli bir yazar olan Max Frish de "Kıskançlık, karşılaştırılma korkusudur." diyerek kıskançlığın temelinde kaygı, korku gibi duygular olduğunun ipuçlarını vermiştir.

2.5. Kaygı

Psikolojinin kısa tarihine rağmen, duygular veya duyguların bir boyutuyla ilgilenmiş binlerce araştırmanın varlığı dikkatleri çekmektedir. Tüm bu duygular içinde de belki başı çeken araştırma konusu kaygıdır (Fidanoğlu, 2006). Freud'dan bilişsel yaklaşımlara kadar çağdaş psikolojinin tüm farklı okulları kaygıyı farklı şekillerde yorumlamıştır (Sayar, 2000). Kaygı ilk olarak Freud tarafından egonun bir işlevi olarak ifade edilen ve psikolojide insanın yaşadığı bir ruhsal durumu ifade etmektedir. Freud ile birlikte psikoloji literatürüne giren kaygı, daha öncesinde biyolojik bir kavram olarak kabul edilmişti (Manav, 2011).

Bilişsel kaygı ve bedensel kaygı birbirlerinden bağımsız olarak incelenmemelidir. Sebebi ise insan zihninin ve bedeninin bir bütünü oluşturmalarıdır. Bundan dolayı bilişsel ve bedensel kaygı daima birbiri ile etkileşim içerisinde. Bilişsel ve bedensel kaygının hem durumsal hem de sürekli olan davranışla ilişkisi olmaktadır (Çapkın, 2011).

Kaygı gündelik hayatta çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilir. Kaygıyı tetikleyen sebep ortadan kalktığında da kaygının ortadan kalktığı görülebilir. Gerçekçi bir uyarının varlığı ile ortaya çıkan ve uyarının ortadan kalkması ile de sonlanan bu kaygıların

normal olduğu söylenebilir. Geçtan (1981) bireylerin yaşamlarını sürdürmelerinde normal seviyede gözlenen kaygının gerekli olduğuna değinmiştir (Yıldız, 2018).

Kaygıyı tüm insanlar yaşamları boyunca farklı seviyelerde deneyimleyebilir. Birçok insan için kaygı, genel olarak normal sınırlarda; bazılarında ise uzun süreli tecrübe edilmektedir (Beşer ve Öz, 2003; Manav, 2011). Tehlikeli olarak algılanan durumlarda herkes tarafından belirli ölçülerde kaygı duyulmaktadır. Kaygı, insanın yaşadığı temel duygulardan biridir (Öner ve Le Comte, 1985’den akt. Aktaş, 2009). Kaygı, sorunun ne olduğunu bilmeksizin duyulan, belli belirsiz bir korkudur (Morgan, 2005). Kaygı duygusu ne olumlu ne de olumsuzdur. Kaygının olumsuz olarak tanımlanmasını sağlayan şeyler, kaygının akla uygun olmayışı ve düşünceleri meşgul etmesidir. Kaygıyı olumlu olarak nitelendirenlerse, korkulan durum ile karşılaşınca kişiyi uyarması ve tedbir aldırması, kişiyi daha mutlu ve başarılı olmaya yönlendirmesi ve en önemlisi karakter ve kişilik gelişiminde etkin rol oynamasıdır (Ersevrim, 2005’den akt. Manav, 2011).

Kaygı duygusunun ne olduğunu anlayabilmek adına detaylandırmak gerekirse, üç unsurdan oluştuğunu söylemek mümkündür. Bunlar; algılama, duygu ve güdüdür. Kaygıda algılama çok net değildir. Algılayış bulanık ve karmaşık olabilmektedir. Kaygı duygusunu ortaya çıkaran durumun ne olduğu tam olarak bilinmemektedir. Kişinin yaşadığı huzursuzluğu ilişkilendirilebileceğı net bir durum ya da nesne bulunmamaktadır. Duygu unsuru kaygıda çeşitlilik göstermekle beraber çok net değildir. Öfke, kızgınlık ve neşe tecrübeleriyle sınırlandırılmamaktadır. Kaygının ifade ediliş şekillerinden biri öfkedir. Kişinin kendisi ile barışık olmadığı ve suçlayacak birilerini bulduğu noktada hissettiğı öfke aslında kaygı ile ilişkilidir. Çöküntü ve tükenmişlik durumu içinde olmak da kaygı duygusuyla ilişkilidir. Derin umutsuzluk ve melankoli halinden depresyonun daha hafif hallerine kadar uzanabilen bir ilişki halidir. Ciddi boyutlarda gözlenen duygu yoksunluğu da yine kaygı ile ilişkili bir duygudur. “Kendimi donuk hissediyorum” şeklinde ifade bulabilir. Direnç, kaçış tepkisi gibi kaygıya bağılı güdüler ortaya koyulabilir. Çoğu durumda kişinin kendi içinde hissettiğı ya da başkalarındaki kaygıya dair ipuçlarını ortaya koyduğu şeklidir (Ekşi, 2006’den akt. Aktaş 2009). Yani kaygı, herkeste farklı şekillerde yaşanıp farklı sebeplerle de ortaya çıkabilen ve diğerk duyguları da kapsayabilen kapsamlı bir duygudur.

Bireyin ruhsal durumunun, bilişsel ve fizyolojik özelliklerinin değişmesine sebebiyet veren ve bir uyarı sonucunda oluşan hal olarak ifade edilen kaygı, çoğu zaman korkuya benzetilse de bu duygudan bazı özellikleri açısından ayrılmaktadır. Korku ani ve baskın bir duygu iken, kaygı daha hafif ama zamana yayılmış bir ruh hali olarak görülmektedir. Ayrıca bireyler korku duydukları uyarıyı genellikle rahatlıkla tespit edebilmektedirler. Kaygı durumunda ise bu analiz pek mümkün değildir (Millimet ve Gardner, 1972'den akt. Arabul, 2017). Yine benzer şekilde Budak (2000) kaygının nesnesiz olması ile korkudan farklılık gösterdiğini ifade etmektedir. Korkunun ister bir insan, ister bir olay olsun bir nesnesi olduğunu ama kaygının nesnesinin çoğu zaman olmadığını belirtmektedir.

2.5.1. Kaygının Belirtileri

Yörükoğlu'na (1998'den akt. Aktaş, 2009) göre kaygı, yoğun korku ile ortaya çıkan nedensel tepkilemelerdir. Kaygı bir tehlike durumunda ortaya konan ruhsal bir tepkidir. Bu tepkinin bedende yarattığı fizyolojik değişiklikler de bu tanıımı tamamlamaktadır. Yörükoğlu kaygının, bilinç dışında yer verilmeyen, yasaklanmış dürtü ve isteklerin bilince çıkmak için yarattığı zorlanmadan kaynaklandığını belirtmiştir. Yani aslında kaygı kişinin bilinçli ya da bilinçsiz zorlandığı durumlarda bir koruyucu koruma kalkını görevi görmektedir. Kaygının fizyolojik belirtileri Amerikan Psikiyatri Birliği'nce (1994) şu şekilde açıklanmıştır; kalp çarpıntısı, nefes alma güçlüğü, baş dönmesi, uyuşma, ellerin terlemesi, sık idrar ve dışkılama, kusma ve öğürme, yorgunluk ve bitkinlik. Bu belirtiler kaygı anında ortaya çıktığı gibi, yoğun kaygı yaşayan kişiler de sürekli bu belirtilere maruz kalmak, genel sistemde olumsuz işleyişler ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir. Fizyolojik belirtilerin yanında kaygının; psikolojik, zihinsel ve davranışsal belirtileri de mevcuttur. Kişinin de farkında olabildiği bu belirtiler şunlardır (Başoğlu, 2007);

Fizyolojik Belirtiler; kas spazmı, iştah azalması, mide ağrıları, uyku düzenindeki bozukluklar, kalp vuruş sayısının artması, kalp çarpıntısı, baş ağrısı, bağırsak hareketlerinde değişiklik (ishal-kabızlık), nefes alıp vermede düzensizlik, nefes darlığı, terleme, titreme, bulantı, kilo kaybı, yorgunluk ve halsizlik, ağız kuruması, el ve ayak parmaklarının soğukluğu, cilt deri sorunları (rengin soluklaşması vb.)

Psikolojik Belirtiler; huzursuzluk, umutsuzluk, öfke-kızgınlık, endişe, korku, durgunluk, mutsuzluk, çaresiz hissetme, tedirginlik, isteksizlik, ilgisizlik, yalnızlık hissi, kendine güvenememe, nedensiz olarak ağlama isteği veya kolayca ağlama eğilimi, ruh halinde değişkenlik, sinirlilik hali, karar vermede güçlük.

Zihinsel Belirtiler; aşırı uyanıklık hali, olumsuz yorumları içeren inanç ve düşünceler, düşünceleri organize etmede güçlük çekme, unutkanlık, odaklanma bozukluklarıdır.

Davranışsal Belirtiler; kişinin sakin bir şekilde oturmasını ve dinlenmesini engelleyen aşırı psikolojik enerji sonucu hareketlilik, kaçma davranışı (Örneğin gerginlik yaratan iş görüşmesinden erken çıkma), kaçınma davranışı (Örneğin, iş görüşmesine gitmeme) pasif-agresif savunma ifadeleri gibi kişinin performansını ortaya koymasını engelleyen davranış biçimleri (Başoğlu 2007'den akt. Taşın, 2015). Bu kadar kapsamlı olarak bireylerin hem bedenine, hem zihinsel süreçlerine, hem de davranışlarına yansıyan kaygı duygusu tabi olarak evliliklerine de etkide bulunacaktır.

2.5.2. Kaygının Sebepleri

Kaygı çoğu zaman fikir, düşünce ve duyguların kişinin benlik bütünlüğünü tehdit ettiği zaman ortaya çıkan ruhsal ve duygusal çelişkilere bağlı olarak meydana gelir (Arabul, 2017). Kaygı kavramı çok yönlü ve kapsamlı duygusal bir durumdur. Bu duygu durumu tehlikenin olasılığına, doğasına ve kişilerin bu tehlike ile başa çıkabilme yeteneklerine ilişkin bilişsel öğeleri içerdiği gibi kişinin beklediği tehlikeye özgü öznel duygularını da kapsar. Ayrıca az önce aktarıldığı gibi kaygı; fizyolojik belirtileri, aktif kaçma ve pasif kaçınma gibi davranışları da içerir. Kaygının gelişimi genetik ve biyolojik yatkınlıktan, önceki zamanlarda ki öğrenme ve tecrübelerinden, içinde bulunan durumun ipuçlarından ve kişinin bilişinden oluşur (Özusta,1993'den akt. Taşın, 2015). Kaygı, bireyde stres tepkisi sonucunda meydana gelen yüksek enerjiye karşı gelişen psikolojik bir tepkimedir. Bireylerde kaygının oluşması ve seviyesinin değişmesinde; genetik özellikler, cinsiyet, mizaç, duygusal durum, zeka, benlik, toplumsal rol ve yer, yaratıcılık ve toplumsal etkileşimin etkisi vardır (Taşkın, 2003).

Kaygı gündelik hayatta çeşitli sebeplerden kaynak olarak ortaya çıkabilir. Gerçekçi bir uyarının varlığı ile ortaya çıkan ve uyarının yok olması ile sonlanan bu kaygıların normal olduğu ifade edilebilir (Yıldız, 2018). Kaygının nedenleri Cüceloğlu (2005'den

akt. Aktaş, 2009) tarafından ise aşağıdaki şekilde sıralanmıştır; desteğin çekilmesi, olumsuz bir sonucu beklemek, iç çelişki ve belirsizlik. Desteğin çekilmesi durumunda nirey alışkın olduğu çevrenin dışına çıktığında, bu yeni çevrede bildiği destek kaynaklarının olmamasından ötürü kaygı duymaktadır. Bunun yanında olumsuz bir sonuçla karşılaşma olasılığı kişilerde kaygı yaratmaktadır. Kişi inandığı, önem verdiği bir düşünceyle, ortaya koyduğu davranış arasında bir tutarsızlık olduğunda ortaya çıkan çelişki ile beraber kaygı türünde bir gerginlik yaşatmaktadır. İçinde bulunulan çelişkili durumdan uzaklaşılana kadar da kaygı etkisini sürdürebilmektedir. Gelecekle ilgili yeterli bilgiye sahip olmamak, olabileceklerle ilgili alternatif oluşturamamak yani belirsizlik durumu insanlar için en önemli kaygı nedenlerindendir. Kişiler gelecekte beklentilerinin olumsuz sonuçlanacağını bilmeyi, ne olacağını bilmemeye tercih etmektedirler.

2.5.3. Durumluk ve Sürekli Kaygı

Durumluk ve sürekli kaygı kavramları, Cattell (1958) ve Scheier (1961)' in faktör analizi çalışmalarıyla ilk kez ortaya konmuştur. İlerleyen zamanlarda da Speilberger ve diğerlerinin çalışmaları sonucu geliştirdikleri iki faktörlü kaygı kuramının özünü oluşturmuştur (akt. Büyüköztürk, 1997). Bu çalışmalardan sonra da kaygı süreci iki alt başlık altında incelenmiştir. Bunlardan birincisi durumluk ikincisi ise sürekli kaygıdır. Durumluk kaygı, kişinin kaygı düzeyinde durumsal değişikliklere bağlı olarak meydana gelen geçici farklılıkları ifade eder. Yani farklı bir deyişle istemediğimiz veya tehlikeli bir olayla karşılaşıldığında meydana gelen kaygı düzeyidir. Fizyolojik olarak otonom sinir sistemi uyarıldığı için kişi de terleme, sararma, kızarma ve titreme gibi fiziksel değişimler ortaya çıkar. Bu ortaya çıkan fiziksel değişimler bireyin gerilim ve huzursuzluk duygularının göstergeleridir. Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi, kişi kaygılandığının farkındadır. Sürekli kaygı kavramında ise, kişinin kaygı durumuna yönelik yatkınlığından bahsedilir. Kişisel bir özellik olduğu için süreklilik gerektirmektedir. Özetle denilebilir ki sürekli kaygı, ortada kaygılanmak için herhangi bir neden veya sorun yokken ya da tehdit edici bir durum olduğunda orantısız bir şekilde uzun vadeli şiddetli kaygı yaşama durumudur (Ocaktan, Keklik ve Çöl, 2002; Öner, Le Comte, 1998). Yalnız sürekli kaygı durumunda bireyin davranışlarından doğrudan bir gözlem yapılamaz. Bundan dolayı sürekli kaygı düzeyi yüksek olan kişiler

stres karşısında sürekli kaygı düzeyi düşük olanlara göre kolay ve sık olarak incinirler. Durumluk kaygıyı hem daha sık, hem de daha şiddetli bir şekilde yaşarlar. Önceki bölümde de ifade edildiği gibi kaygı süreçlerini, olayları ön görememekle ilgili yani kişilerde geleceği ile ilgili ne yapacaklarını bilememe ve karar verememe gibi durumlarda artmaktadır (Dilmaç, Hamarta ve Arslan, 2009'den akt. Taşın, 2015).

Durumluk Kaygı;

- İnsanın içinde bulunduğu durumu tehdit eden tehlike yaratan biçimde yorumlamasından kaynaklanır,
- Hoş olmayan, elem veren bir duygulanım durumu yaratır,
- Bu duygulanım durumu algılanır, anlaşılır, duyumsanır,
- Bu süreçte bilinç açık, uyanık, haberdardır,
- Sinir sisteminin işlevindeki değişimlere dair belirtiler ortaya çıkar.

Sürekli Kaygı;

- Durumluk kaygıdan daha durağan ve sürekli
- Şiddet ve süresi kişilik yapısına göre değişiklik gösterir.
- Kişilik yapısındaki kaygıya yatkınlık sürekli kaygı düzeyi üzerinde etkilidir (Köknel, 1989'den akt. Aktaş, 2009). Genel yapı itibariyle kaygılı olan ve kişinin içinde bulunduğu durumdan dolayı duyduğu kaygıyı tespit etmek ve hem durumluk hem sürekli kaygı durumunun evlilik doyumu üzerine etkisini anlamak adına araştırma kapsamına kaygının iki alt başlığı da alınmıştır.

2.6. İlgili Araştırmalar

Literatürün bu bölümünde evlilik doyumunun farklı değişkenler açısından incelendiği, yurt içi ve yurt dışında yapılmış çeşitli araştırmalara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında evlilik doyumu ile ilişkili olarak romantik kıskançlık ve kaygı kavramları incelendiğinden bu bölümde yer verilen araştırmalar evlilik doyumu, romantik kıskançlık ve kaygı kavramlarının net bir şekilde ortaya konmasını sağlayacaktır.

2.6.1. Evlilik Doyumu ve Romantik Kıskançlık ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Pines ve Friedman (1998) kıskançlık, romantik ilişkilerdeki en önemli mutsuzluk kaynaklarından biri olduğunu söyler. Bireylerin ilişkisinde yaşadığı bu mutsuzluk durumu ilişkiden aldığı doyumu doğrudan etkilemektedir. Araştırmacılar da kişinin yaşadığı kıskançlığın ilişki doyumunda önemli bir değişken olduğu düşüncesinden hareket ederek romantik kıskançlık ve ilişki doyumu ilişkisini ele almışlardır. Kıskançlık ile evlilikten alınan doyum arasında yapılan yurt içi ve yurt dışı araştırmalarda oldukça farklı sonuçlara ulaşılmıştır (Sümer, 2017). Kıskançlığın ilişkiel doyumdaki artışla birlikte azaldığı literatürde bazı araştırmalarda belirtilmiştir (Guerrero ve Eloy, 1992; Güngör-Houser, 2009; Pines ve Aronson, 1983), ancak bunun tam aksini göstererek, ilişkiel doyumu yüksek olduğu ilişkilerde romantik kıskançlıkla da karşılaşılmasının doğal olduğunu ifade eden birçok araştırmaya da ulaşılmıştır (Bryson, 1991; Buunk, 1987; Çimen, 2007; Dandurand ve Lafcetaïne, 2013; Demirtaş, 2004; Demirtaş ve Dönmez, 2006; Dugosh, 2000; Girgin, 2018; Hansen, 1983; Sümer, 2017). Romantik kıskançlık ile evlilik doyumu arasında ilişki olmadığı şeklinde araştırma sonuçlarına da ulaşılmıştır. (Curun ve Çapkın, 2014; Çapkın, 2012; Çulha, 2017; Zeytinoğlu, 2013).

Girgin (2018)'in araştırmasında Çatalca'da yaşayan evli bireylerin bağlanma biçimleri, kıskançlık düzeyleri, evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunma durumu ve bu değişkenlerin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, evlilik süresi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Evlilik doyumu ve romantik kıskançlık arasında ise pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demografik değişkenlere göre bakıldığında ise yaş ve evlilik yılı ile evlilik doyumu ve kıskançlık düzeyi arasında bir ilişki saptanmıştır. Ancak sonuçlar, etkilerinin düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Sümer (2017), Şanlıurfa'da 460 katılımcı ile gerçekleştirdiği araştırmasında romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik kıskançlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın bulguları ilişki doyumu ile her üç tür kıskançlık tetikleyicisine gösterileceği ifade edilen kıskançlık düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu da bireylerin ilişkisinden aldığı doyum arttıkça birinci tür tetikleyiciler (partnerinin bir partide veya başka bir ortamda karşı cinsten bir kişiye ilgili

davranması), ikinci tür tetikleyiciler (partnerin başka biriyle cinsel bir birlikteliğinin olması) ve üçüncü tür tetikleyicilere (partnerin karşı cinsten bir kişiyle flört etmesi) karşı daha fazla kıskançlık yaşadığı anlamına gelmektedir. Sonuçlar ayrıca, ilişki süresi ile kıskançlık, duygusal tepki, kaybetme korkusu, yapıcı baş etme yöntemi arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Dandurand ve Lafcetaine (2013'den akt. Çulha, 2018) romantik kıskançlık, yakınlık ve çift doyumu üzerine yaptıkları araştırmalarında, duygusal yakınlaşma ve eş zamanlı olarak cinsel yakınlaşma ile çift doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bununla beraber romantik bağlanmanın kıskançlığın çeşitli yönleri ve çift doyumu arasındaki ilişkiyi etkilediğini de ortaya koymuştur.

Çimen de (2007) yaptığı araştırmasında görücü usulü ve anlaşılarak evlenen bireylerin sosyal ve psikolojik bazı faktörler yönünden karşılaştırmasını yapmıştır. İlişki doyumu ve romantik kıskançlığın tetikleyicilerini de incelemiştir. İlişki doyumu ile birinci ve ikinci tür tetikleyicilere gösterileceği belirtilen kıskançlık düzeyi arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Ulaştığı bu sonuç da bireylerin ilişkisinden sağladığı doyumun ilişkisini daha vazgeçilmez yaptığı, bu vazgeçilmez ilişkisine yönelik bir tehlike olması durumunda da daha fazla kıskançlık yaşadığı şeklinde yorumlamıştır.

Demirtaş (2004), kıskançlığı genel itibarıyla açıkladığı araştırmasında romantik kıskançlık ile bireysel, ilişkisel ve durumsal bazı değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya yakın ilişki içinde olan 454 birey katılmıştır. Araştırmada, bu araştırma kapsamında da kullanılan, Pines ve Aronson tarafından geliştirilen Romantik Kıskançlık Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlaması yapılmıştır. Araştırmada ilişkisel doyumun yüksek olduğu ilişkilerde romantik kıskançlıkla da karşılaşılmasının doğal olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında evli olmayan kadınların, evli olanlara göre daha fazla romantik kıskançlık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Romantik kıskançlık düzeyini en iyi şekilde yordayan değişkenlerin yaş, ilişkiden alınan doyum düzeyi, ilişkinin geleceğine yönelik beklenti düzeyi ve eşini fiziksel olarak çekici bulma düzeyi olduğunu belirtmiştir. Romantik kıskançlık durumunda bireylerin ifade ettiği romantik kıskançlık düzeyine göre erkeklerin kadınlara göre, evli olmayan kadınların evli olan kadınlara göre, evli kadınların da evli erkeklere göre daha fazla romantik kıskançlık belirtileri bulunmuştur. Ayrıca romantik kıskançlık yaşanma durumunda, kadınların

erkeklerden, evli olmayanların da evlilerden daha güçlü düzeyde fiziksel, duygusal ve bilişsel tepkilerde bulunduklarını ortaya konmuştur. Kıskançlığın olumlu-olumsuz etkilerine yönelik görüşlere katılma düzeyi açısından ise, olumlu etkiler, evli olmayanlarda ve kadınlarda daha yüksek bulunmuştur. Romantik kıskançlıkla baş etme yöntemlerinde ise, kadınlar ve evliler daha yapıcı yöntemlere, erkekler ve evli olmayanlar ise daha yıkıcı yöntemlere başvurmaktadır. Kıskançlığın yaşanma durumunda ise, kadınların duygusal, erkeklerin ise cinsel aldatılmaya karşı daha fazla romantik kıskançlık tepkisi ortaya koydukları belirtilmiştir.

Demirtaş ve Dönmez (2006) beraber yürüttükleri araştırmalarında kıskançlık ile çeşitli ilişki, bireysel ve durumsal değişkenlerin ilişkisini incelemişlerdir. Kıskançlığı ve kıskançlık durumunda verilen fiziksel tepkileri en iyi yordayan değişkenlerden birinin ilişki doyumu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca bu çalışmada ilişki doyumu arttıkça kıskançlığın da arttığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

İlişki doyumu yüksek olduğu bir ilişkide, aldatma ya da kıskançlığı tetikleyici bir durum yaşandığında her iki partnerin de yapıcı bir tutum sergileyeceği öngörülmesine rağmen, Buunk (1987) bu tür ilişkilerde tahmin edilenin aksine öfke ve saldırganlık içeren yıkıcı baş etme ve sorun çözme yöntemlerinin kullanıldığı sonuçlarına ulaşmıştır. İlişki doyumu yüksek olduğu ilişkilerde bireylerin kaybının çok olması nedeniyle daha fazla tepki verdikleri söylenebilir. Bryson (1991), ilişki doyumu arttıkça bireylerin yıkıcı baş etme yöntemlerinin terk edilip akılcı tartışma yoluna girecekleri ve ilişkiyi önemseme gibi yapıcı yöntemleri seçecekleri sonucuna ulaşmıştır (Çulha, 2018).

Hansen (1983) evlilik doyumu ve kıskançlık ilişkisini incelediği araştırmasında evlilik doyumu ile kıskançlık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yani evlilik doyumu arttıkça kıskançlığın da arttığını ifade etmiştir. Dugosh (2000) araştırmasında kıskançlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların çelişkili sonuçlar verdiğini ifade ederek bunu netleştirmeyi amaçlamıştır. Bu araştırmanın sonuçlarında da kıskançlığın tek başına ilişki doyumunu düşük düzeyde yordadığını; ancak kişinin romantik ilişki yaşadığı kişiye duyduğu aşkın düzeyi ile birlikte ilişkiden alınan doyumu anlamlı bir yordayıcı haline geldiğini göstermiştir (Hansen 1983; Dugosh, 2000'den akt. Sümer, 2017).

Evlilikten alınan doyum ile romantik kıskançlık arasında negatif ilişki olduğunu ifade eden araştırmalara da rastlanmıştır. Güngör-Houser (2009) yılında 921 evli bireyden oluşan geniş örnekleminde evli bireylerin evlilik doyumların, iletişim çatışmaları eğilimi, duygusal zeka ve romantik kıskançlık düzeyleri ile cinsiyet ve evlenme biçimleri açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularında romantik kıskançlık değişkeni ile evlilik doyumu arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Yani romantik kıskançlık arttıkça evlilik doyumunun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında ayrıca flört ederek evlenen kadınlar, görücü usulü evlenenlere göre; görücü usulü evlenen erkekler de, flört ederek evlenenlere göre daha kıskançtır. Flört ederek evlenenlerin evlilik doyumları da daha yüksek bulunmuştur.

Guerrero ve Eloy (1992) 66 evli bireye ulaştıkları araştırmalarında evlilik türleri, ilişkisel doyum ve kıskançlık ilişkilerini ele almışlardır. Kişinin evliliğinden aldığı doyumun artmasıyla kıskançlığın azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca evlilik doyumunun en çok bilişsel kıskançlıkla negatif yönde ilişkisinin olduğu, bunu davranışsal ve duygusal kıskançlığın takip ettiği bulgularını ortaya koymuşlardır.

Ökten 2016 yılında yaptığı araştırmasında yetişkinlik dönemindeki bireylerin romantik kıskançlık düzeyleri ve ilişki doyumu arasındaki ilişkinin araştırılmasında; ruminasyon, eşli ruminasyon ve öz duyarlık aracı değişkenlerinin etkili olup olmadığının yol modeli test edilmesi üzerine çalışılmıştır. Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeğini kullandığı araştırmasında kıskançlığın duygusal ve bilişsel boyutu ile farklı sonuçlara ulaşmıştır. Duygusal kıskançlık ve özduyarlığın ilişki doyumu ile pozitif; bilişsel kıskançlık ve ruminasyonun ise ilişki doyumu ile negatif yönde ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bunların yanında evlilik doyumu ile romantik kıskançlık arasında ilişki olmadığını ifade eden araştırmalar da bulunmaktadır. Çulha (2018)'da yaptığı araştırmasında 298 belediye çalışanından topladıkları veriler sonucunda evlilik doyumu, alt boyutları ve romantik kıskançlık ile alt boyutlarının ilişkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda alt boyutların tamamında bir ilişki bulunamamıştır. Evlenme biçimine göre incelendiğinde flört ve görücü usulü evlenen çalışanların aşk ve mantık evliliği yapanlara göre romantik kıskançlığa daha az fiziksel tepki verdikleri; yüksek gelire sahip çalışanların diğerlerinde göre romantik kıskançlık için belirleyici olduğu olumlu

etkileri daha az benimsedikleri; gelir düzeyine göre aylık geliri yüksek olanların diğerlerine göre kıskançlıkla daha az baş edebildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çapkın (2012) evli kişilerin kıskançlık düzeyleri ile benlik saygısı, kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yürütmüştür araştırmasını. Araştırma kapsamında 99 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmada evlilik doyumunun kıskançlığın davranışsal ve bilişsel boyutlarını yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Zeytinoğlu (2013) yaptığı araştırmasında evli bireylerin benlik saygıları, evlilikte yaşadıkları çatışmalar, kıskançlık düzeyleri ve evlilikten aldıkları doyum arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarında kıskançlık ile evlilik doyumu arasında bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Curun ve Çapkın (2014) da evli bireylerde benlik saygısı, evlilik doyumu, bağlanma ve kişilik özellikleri ile kıskançlık arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında romantik kıskançlık ile evlilik doyumu arasında anlamlı ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.6.2. Evlilik Doyumu ve Kaygı ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Bireylerin evliliklerinden sağladıkları doyum, evlilik uyumları, eşlerden birinin ya da her ikisinin birden sahip oldukları rahatsızlıklar gibi çeşitli sebepler evli bireylerde psikolojik rahatsızlıkların meydana çıkmasına sebebiyet verebilir. Literatürde kaygı gibi psikolojik etmenlerin çiftlerin evlilik yaşantıları ile ilgili olduğuna dair araştırmalar mevcuttur (Yıldız, 2018).

Olumsuz ve yoğun kaygı, insanlar arasındaki sevgi ve saygıyı bozacak unsurların başında gelir (Madi, 2009). Bu sebeple de evlilikten alınan doyumun kaygı gibi kişinin bilişsel becerilerini yürütmesini dahi ketleyen güçlü bir duygudan etkilendiği düşünülmektedir. Baucom ve Epstein (1990'den akt Atintaş, 2015) yaptıkları araştırmalarında kaygının evlilik ilişkisini etkileyen dört zorlayıcı duygudan biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik sürecinde kaygının, sorunlara temel oluşturabileceğini veya çiftin arasındaki anlaşmazlığın kaygıya yol açabileceğini vurgulamışlardır. Canel (2007) de yaptığı araştırmasında sürekli olarak stres altında olan çiftlerin evliliklerinde, aile yaşamlarında ve yaşam kalitelerinde eşit olarak doyum sağlayamadıklarını ortaya koymuştur.

Deniz, Dilmaç ve Arıca 2009'da yaptıkları araştırmada, engelli çocuğu olan ebeveynlerin durumluk ve sürekli kaygılarının yaşam doyumları üzerine etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, durumluk ve sürekli kaygının yaşam doyumunu anlamlı düzeyde etkilediği görülmüştür ('den akt. Demir 2017).

Aktaş (2009)'ın araştırmasının genel amacı durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin evlilik uyumuna etkisini incelemektir. Araştırma bulgularına göre evlilik uyumu ile sürekli kaygı ve durumluk kaygı düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Aktaş, durumluk ve sürekli kaygı düzeyi artıkça evlilik uyumunun azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Urgancı (2018) ise araştırmasında İstanbul'da 112 acil sağlık hizmetlerinde görev yapan 410 çalışanın mesleki tükenmişlik düzeyleri, algılanan stres ve stresle başa çıkma stratejilerinin evlilik doyumunu yordama gücünü incelemiştir. Çalışmanın bulgularında algılanan stres düzeyi ile evlilik doyumunu arasında ters yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Doyum seviyesi yüksek bir evlilik birlikteliğinin stresi azalttığını, bireyi bedensel ve ruhsal olarak olumlu desteklediğini ifade etmiştir.

Yıldız (2018) 106'sı kadın 150 evli birey ile yaptığı araştırmasında evlilik doyumunun erken dönem uyumsuz şemalar, depresyon ve kaygı belirtileri ile ilişkisini incelemiş ve algılanan sosyal desteğin evlilik doyumunu ile depresyon ve kaygı arasındaki ilişkide aracı rolünü ele almıştır. Araştırma bulgularında evlilik doyumunu düşük olan katılımcıların kaygı düzeyleri yüksek standartlar şema boyutu ile açıklanmıştır. Yüksek standartlar şema boyutuna sahip kişilerin düzen, başarı ve statüye odaklandıkları ve temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını göz ardı ettikleri düşünüldüğünde evlilik doyumlarının düşük olmasına önem vermedikleri, bu sebeple de kaygı belirtileri de göstermedikleri ifade edilmiştir.

Sahranç (2007) 671 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmasında; genel öz-yeterlik algısı, durumluk kaygı, stres kontrol değerlendirme ve yaşam doyumunu aracı değişkeni ele alınıp akış deneyimi ile ilişkisini betimlenmiştir. Durumluk kaygı değişkeninin yaşam doyumunu doğrudan ve olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Evlilik bireyin hayatının mutlu ve doyumlu yaşamayı dilediği başka bir yönü olması sebebiyle evlilik doyumunu tek başına ele almaktan ziyade, bir bütün olarak ve yaşam doyumunu ile

bağlantılı olarak düşünmek daha uygun olacaktır (Harris, 1981'den akt. Canel, 2007). Yaşamdan doyum alan bireylerin evliliklerinden de doyum aldığı düşünülebilir.

Whisman, Uebelacker ve Weinstock (2004'den akt. Yıldız, 2018) araştırmalarında evlilik doyumunun psikopatoloji ile ilişkisinde her iki partnerin de önemini değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucuna göre evlilik doyumu kişinin kaygı ve depresyon seviyesi, eşlerinin ise sadece depresyon seviyesi tarafından yordanmaktadır. Konuyla ilgili bir diğer araştırmada da bireylerin tatmin aldığı bir evlilik işleyişinin bireyleri psikolojik sıkıntılardan koruduğunu ifade etmektedir. Bunun yanında evlilik doyumunun kaygı ile ilişkili bir etmen olduğunu ortaya koymaktadır (Trudel and Goldfarb, 2010).

Shahi ve arkadaşları tarafından İran'da 2001 yılında gerçekleştirilen araştırmada çiftlerin evlilik yaşantıları ve ruh sağlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçları ruh sağlığının evlilik yaşantısı tarafından yordandığı bulgularını sunarak, bu durumun kaygı belirtileri ile ön plana çıktığını ifade etmiştir ('den akt. Kahveci, 2016).

Fidanoğlu 2006 yılında yaptığı araştırmasında evliliklerinin 1-10 yılında olan 225 bireye ulaşmıştır. Evli bireylerin evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin incelediği araştırmasında kadının kaygı düzeyinin yüksek olmasının evlilik uyumunu olumsuz etkilediği görülmüştür. Kadının kaygı düzeyinin yüksek olduğu grupta evlilik uyumunun en düşük olduğu bulgusunu sunmuştur. Bununla beraber en yüksek evlilik uyumu puanlarının kaygı düzeyinin orta olduğu grupta görüldüğünü ifade etmiştir. Bu bulguları yorumlarken de kadının kaygı düzeyinin ancak yüksek olduğunda evlilik uyumu üzerinde olumsuz etkisi olduğunu, kaygı olması değil yüksek olmasının olumsuz etki yarattığını belirtmiştir.

Durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin evlilik uyumuyla ilişkisinin incelendiği araştırmaya göre evlilik uyumu ile sürekli kaygı ve durumluk kaygı düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Durumluk kaygı düzeyi arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır, benzer şekilde sürekli kaygı düzeyi arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Sonuç olarak Işıloğlu kaygının evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğini belirtmiştir (Işıloğlu, 2006). Yine benzer şekilde Mc Cubin'in (1989'den akt. Canel, 2007) yaptığı araştırmada da, doyuma ulaşmış ailelerin stres altında olmadığı ya da stres altında olan ailelerin doyuma ulaşamadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Akar (2005) ise psikiyatrik yardım talebi olan ve olmayan boşanma aşamasında olan çiftlerde çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Eşlerin yapısal anksiyetesi evliliğin erken dönemlerindeki doyum ile ilişkilendirilmiş fakat sonraki dönemlerdeki doyum ile ilişkisinin olmadığını saptamıştır. Kirby (2005) ise çalışmasında bu ilişkiyi anlamlı bir şekilde özetlemektedir; evlilikten sağlanan doyumları yüksek olan çiftlerin stres düzeyleri düşük, yaşamdan duydukları mutlulukları artmış ve zor yaşam şartlarına karşı uyum sağlama yetenekleri daha çok gelişmiştir.

Özgüven'in evlilik doyumu ile ilgili yaptığı tanım aslında tüm bu araştırma sonuçlarını tamamlar niteliktedir. Evlilik doyumu, mutlu bir evlilik, birçok konu üzerinde eşlerin anlaşmaya varabildikleri, kaygı ve stres oluşturmeyen bir ilişkidir (Özgüven, 2000).

2.6.3. Romantik Kıskançlık ve Kaygı ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Aşk ilişkisi içinde hissedilen kıskançlık, bireyin karşısındakini bir başkasıyla birlikteliğine dair daha fazla takıntılı, kaygılı, üzgün ve şüphe eden duyguları da içeren kapsamlı bir duygudur. Birey sahip olduğu düşünce ve inançlar doğrultusunda biçimlendirdiği bilişsel bütünlüğünde yaşadığı kıskançlık deneyimi ile kaygı duygusuna yer vermektedir. Kaygı duygusunun başlı başına kıskançlığın bir bileşeni olduğu düşünüldüğünde aralarındaki ilişki manidardır (Çapkın, 2012). Literatürde kaygı ve romantik kıskançlık ilişkisini inceleyen araştırmalara bakılmıştır. Daha çok bağlanma stilleri sonucu kaygı hisseden yetişkinlerin romantik kıskançlık durumlarını inceleyen araştırmalara rastlanmıştır.

Taşın (2015), 200 kişiden oluşan örneklem grubu üzerinde erken çocukluk döneminde geliştirilen bağlanmanın ileriki dönemlerde sahip olunan ikili ilişkilerdeki kıskançlık durumunu ne yönde etkilediğini ve bağlanmanın anksiyete ile olan ilişkisini belirlemiştir. Durumluk ve sürekli kaygı, çok boyutlu kıskançlık, davranışsal kıskançlık, bilişsel kıskançlık, kaygılı ve kaçınan bağlanmanın birbirleri ile aralarında pozitif ilişkiye ulaşmış, güvenli bağlanma ile ise negatif bir ilişki bulunduğunu saptamıştır. Kaygılı ve kaçınan bağlananlarda kaygı düzeyleri ve kıskançlık durumlarının da yüksek olduğu görülmektedir.

Çapkın (2012) evli bireylerin kıskançlık düzeyleri ile benlik saygısı, kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yürütmüştür araştırmasını. Araştırma kapsamında 99 katılımcıya ulaşmıştır. Kıskançlığın bilişsel boyutu ile bağlanma stillerinin kaygı alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu ilişki, kıskançlığın bilişsel yönü dikkate alındığında temel inançların ve düşüncelerin kaygıya yönlendirilmesinin ve bu duygunun kalıcı olmasının ortaya konması şeklinde yorumlanmaktadır. Çapkın, bireyin sahip olduğu düşünce ve inanışlar doğrultusunda biçimlendirdiği bilişsel bütünlüğünde hissettiği kıskançlık deneyimi ile kaygı duygusuna yer vermektedir. Kaygının başlı başına kıskançlığın bir bileşeni olduğunu ifade etmektedir.

Yine bireylerin bağlanma tipleri ile romantik kıskançlık ilişkisini inceleyen Karakurt (2001), korkulu bağlanma stiline sahip olanların güvenli bağlanma stiline sahip olanlardan daha yüksek düzeyde davranışsal kıskançlık gösterdiğini saptamıştır. Bu iki çalışmada da bireyde var olan kaygının romantik ilişkideki kıskançlık duygusunu arttıran bir etkiye yol açtığını göstermektedir.

Arslan (2015)'ın en az altı aydır romantik ilişkisi olan 366 yetişkinden oluşturduğu örnekleme ile yaptığı araştırmasında kıskançlığın hem duygusal hem de iletişimsel ifadelerinin kaygılı bağlanma gösteren kişilerde güvenli ve kayıtsız bağlananlara göre daha fazla olduğu görülmüştür. Kaygılı bağlananların ilişkilerindeki kıskançlık düzeylerinin daha fazla olduğunu göstermektedir.

Hazan ve Shaver (1987), romantik aşkı bağlanma kuramı çerçevesinde inceledikleri araştırmalarında, güvenli ya da kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylere oranla daha az kıskançlık sergiledikleri bulunmuştur. Bu yapılan araştırmanın sonucu ile tutarlı olarak Buunk (1997) , kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin kıskançlığın tüm türlerinde en fazla kıskanan grup olduğunu belirtmiştir. Knobloch, Solomon ve Cruz'un (2001) çalışmasında da kıskançlık tecrübesinin kaygılı bağlanma ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Marazziti (2010) de, yaptığı araştırmasında kıskançlığın tüm alt boyutlarının kaygılı bağlanma stili ile ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur (Buunk, 1997; Hazan ve Shaver, 1987; Knobloch, Solomon ve Cruz, 2001; Marazziti, 2010'den akt. Taşın, 2015). Tüm bu sonuçlar kaygılı bağlanma ile kıskançlık arasında bulunan ilişkiyi araştırma bulguları

ile destekleyerek, kaygı ile romantik kıskançlık duyguları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır.

Curun ve Çapkın (2014) yaptıkları araştırmalarında evli bireylerde benlik saygısı, evlilik doyumu, bağlanma ve kişilik özellikleri ile kıskançlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Kıskançlığın bağlanma stilleri açısından yordanması incelenmiş, ve erkek katılımcılarla yapılan analizlerde kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin kıskançlığın bilişsel kıskançlık alt değişkeni için anlamlı yordayıcılar olduğu bulunmuştur (Curun ve Çapkın, 2014).

Tortamış (2014) 208 evli bireyden oluşan örnekleme ile yaptığı araştırmasında evli bireylerde erken dönem uyumsuz şema alanlarının ve işlevsel olmayan ebeveynlik biçimlerinin romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğilimini ne ölçüde yordadığını incelemek; bunun yanında işlevsel olmayan ebeveynlik biçimleri ile romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolünü değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma bulgularında aşırı koruyucu, ve kaygılı ebeveynlik ile romantik kıskançlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu ilişkide zedelenmiş sınırlar şema alanının aracı rolü olduğu görülmüştür. Kaygılı ebeveynlik sürekli kaygı değişkeni ile ilişkili olması bakımından bu sonuç kaygı duygusu ile ilişkideki romantik kıskançlık arasında bağlantı olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

İstanbul Anadolu yakasında ikamet eden evli kadınların evlilik doyumları, romantik kıskançlık durumları ve kaygı düzeylerinin ilişkileri yönünden karşılaştırılması için yapılan bu çalışma ilişkisel tarama modellerinden nedensel karşılaştırma tarama modelinde bir çalışmadır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, etkilemeden olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımdır (Karasar, 2006) ve belli bir zaman kesiti içinde çok sayıda denek ve objeden elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemlerine cevap aranır (Arseven, 2001). İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da kavram, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2006).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni, 2018 yılında İstanbul ili Anadolu yakasında ikamet eden evli kadınlar ile sınırlanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin seçiminde her bireyin örneğe gitme şansının eşit olması istendiğinden olasılıklı örnekleme yöntemleri içinde en basit ve sık kullanılan örnekleme yöntemi olan basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla tanımlanan evren içinden 489 kadına ulaşılmış ancak envanterlerin yarıda bırakılması ile elenen veriler sonucunda 302 kadın ile örneklem grubu oluşturulmuştur.

Çalışma grubunu oluşturan evli kadınların demografik değişkenlerini özetleyen tablo aşağıda verilmiştir (Tablo 3.1)

Tablo 3.1. Çalışma grubunu oluşturan kadınların demografik bilgilerine ilişkin dağılım (N=302)

Değişken	Grup	f	%
Yaş	30 yaş ve altı	130	43,0
	31-40 yaş	134	44,4
	41 yaş ve üstü	38	12,6
Gelir düzeyi	Düşük ve ortanın altı	22	7,3
	Orta	204	67,5
	Ortanın üstü ve yüksek	76	25,2
Eğitim düzeyi	Okur-yazar değil	4	1,3
	İlköğretim	33	10,9
	Lise	28	9,3
	Üniversite	237	78,5
Eşin eğitim düzeyi	İlköğretim	35	11,6
	Lise	45	14,9
	Üniversite	222	73,5
Meslek	Ev hanımı	46	15,2
	İşçi	16	5,3
	Memur	182	60,3
	Serbest meslek	12	4,0
	Ücretli	46	15,2
Eşin mesleği	İşçi	39	12,9
	Memur	92	30,5
	Serbest meslek	44	14,6
	Ücretli	127	42,1
Evlilik süresi	0-5 yıl	143	47,4
	6-10 yıl	80	26,5
	11-15 yıl	36	11,9
	16 yıl ve üstü	43	14,2
İlk evlilik	Evet	298	98,7
	Hayır	4	1,3
Çocuk sayısı	Hiç yok	88	29,1
	Tek çocuk	110	36,4
	İki çocuk	72	23,8
	Üç çocuk ve fazla	32	10,6
Evlenme şekli	Anlaşarak evlenme	228	75,5
	Arkadaşların tanıştırmasıyla	37	12,3
	Ailenin tanıştırmasıyla	32	10,6
	Kaçarak evlenme	4	1,3
	Diğer	1	0,3
Psikolojik desteğe ihtiyaç duyma	Evet	85	28,1
	Hayır	217	71,9

Çalışma grubunda yer alan evli kadınların yaşları 22 ile 63 arasında değişmekte olup yaş ortalaması $33,40 \pm 7,01$ olarak hesaplanmıştır. Kadınların yaş bakımından gruplandığında, %43,0'ünün 30 yaş ve altında, %44,4'ünün 31-40 yaşlarında ve %12,6'sının ise 41 yaş ve üstünde yer aldıkları görülmektedir. Çalışmaya katılan kadınların %7,3'ü gelir düzeylerini 'düşük ve ortanın altında', %67,5'i 'orta' ve %25,2'si gelir düzeylerini 'ortanın üstü ve yüksek' olarak belirtmişlerdir. Kadınları %1,3'ü okur-yazar değilken, %10,9'u ilköğretim, %9,3'ü lise ve kalan %78,5'i üniversite mezunudur. Eşin eğitim düzeyine bakıldığında, kadınları eşlerinin %11,6'sı ilköğretim, %14,9'u lise ve %73,5'i üniversite mezunudur. Kadınların %15,2'si ev hanımı, %5,3'ü %60,3'ü memur, %4,0'ü serbest meslek ve %15,2'si ücretli bir işte çalıştıklarını belirtmişlerdir. Eşin mesleği sorulduğunda, eşlerin %12,9'unun işçi, %30,5'inin memur, %14,6'sının serbest meslek ve kalan %42,1'inin ücretli bir iş yaptıkları görülmektedir. Çalışmaya katılan kadınların evlilik süreleri bir yıldan az ile 37 yıl arasında değişmekte olup ortalama evlilik süresi $8,31 \pm 7,59$ olarak hesaplanmıştır. Kadınların %47,4'ü 0-5 yıl, %26,5'i 6-10 yıl, %11,9'u 11-15 yıl ve kalan %14,2'si 16 yıl ve üstü bir süredir evlidir. Kadınların çok büyük bir bölümü (%98,7) ilk evliliklerini yaşamaktadır. Evli kadınların %29,1'inin çocuğu yokken, %36,4'ünün tek, %23,8'inin iki ve %10,6'sının üç ve daha çok sayıda çocuğu vardır. Kadınlara evlenme şekilleri (nasıl) sorulduğunda, %75,5'i anlaşılarak, %12,3'ü arkadaşlarının tanıştırmalarıyla, %10,6'sı ailelerinin tanıştırmalarıyla, %1,3'ü kaçarak ve %0,3'ü diğer bir şekilde evlendiklerini belirtmişlerdir. Son olarak, kadınların %28,1'i psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade ederken, %71,9'u psikolojik bir desteğe ihtiyaç duymadığını belirtmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada; demografik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş kişisel bilgi formu, evlilik doyum ölçeği, romantik kıskançlık ölçeği ve durumluk/sürekli kaygı envanteri kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında bilgi toplama amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen ankette, araştırmaya katılan bireylerin yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe ihtiyaç durumunu belirlemeye yönelik 10 soru yer almaktadır (EK-1). Araştırmacı, evlilik doyumu ile ilgili araştırmaları inceleyip, kaynakları tarayarak ve konu ile ilgili uzmanlardan yardım alarak anketi geliştirmiştir.

3.3.2. Evlilik Doyum Ölçeği

Evli çiftlerin evlilik doyum düzeylerini tespit etmek amacıyla A. Nilgün Canel tarafından 2007 yılında geliştirilmiştir. Evlilik doyumu konusunda ülkemizde geliştirilmiş ilk ölçektir. Evlilik Doyum Ölçeği bireyin kendini değerlendirmesi gerektiren iki ayrı bölümde toplamda 101 maddeden oluşan bir envanterdir. Test iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 92 madde yer almaktadır. İkinci bölümde 9 madde yer almaktadır ve ebeveynlik anlayışının evlilik doyumu üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik olduğundan sadece çocuk sahibi olan bireyler tarafından doldurulur. Ölçek 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar; evlilik uyumu, öfke, ekonomik anlayış, eşin ailesiyle iletişim ve ebeveynlik anlayışı ölçekleridir. Evlilik uyumu alt ölçeği ilişki mutluluğu, çatışma ve yakınlık olmak üzere 3 alt boyutu barındırmaktadır.

Ölçeğin yanıt bölümünde “Doğru”, “Yanlış” şıklarını içeren iki sütun bulunur. Ölçekte düşük puan almak evlilik doyumunun varlığına işarettir. Ölçekte olumsuz ifadeli cevaplar 1 puan, olumlu ifadeler 0 puan olarak değerlendirilmektedir. Yanıtlama süresi yaklaşık 20 dakikadır.

Testin maksimum iç tutarlılığı Cronbach Alpha yöntemiyle elde edilmiştir (.86). Minimum iç tutarlılığı ise Guttman tekniği ile bulunmuştur (.81). Testin Ebeveynlik Anlayışı ile ilgili olan ve sadece çocuk sahibi evli bireylerin cevapladığı ikinci bölümünün iç tutarlılık güvenilirliği .86 ile .81 arasındadır (Canel, 2007). Ölçeğin kapsam, yapı geçerlik çalışmaları da yapılmıştır. (EK-2)

3.3.3. Romantik Kıskançlık Ölçeği

Pines ve Aronson (1983), tarafından kıskançlığın farklı boyutlarını ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçekte; kıskançlık tetikleyicileri (22 madde), kıskançlık durumunda verilen tepkiler (59 madde), kıskançlıkla baş etme yöntemleri (17 madde), kıskançlığın etkileri (15 madde) ve kıskançlığın nedenleri (16 madde) olmak üzere 5 alt ölçek ve toplamda 129 madde bulunmaktadır. Ölçek likert tipi olup 1=hiç katılmıyorum ve 7=tamamen katılıyorum arasında değerler almaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması konusundaki çalışmaları Demirtaş (2004) gerçekleştirmiştir (EK-5)

Ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için Hacettepe, Ankara ve Başkent Üniversitelerinin çeşitli bölümlerinde okumakta olan 414 öğrenciden alınan veriler kullanılmıştır. Türkiye’deki geçerlik ve güvenirlik çalışması Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından yapılmış olan Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formdan yararlanılmıştır. İki yapı geçerliğini sınamak üzere faktör analizi yapılmış ve orijinal form ile tutarlı faktör yapısı elde edilmiştir. Ölçek arasındaki korelasyonların - .13 ile .47 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin güvenirlik düzeyinin belirlenmesi için yapılan hesaplamalara göre iç tutarlılık katsayısı .92, iki yarı güvenirliği ise .72 dir (Demirtaş, 2004).

3.3.4. Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri

Bireylerdeki kaygının düzeyini ve hangi duruma yönelik olduğunu tespit edebilmek amacıyla uygulanmaktadır. Spielberg, Gorsuch ve Lushene tarafından 1970 yılında geliştirilmiştir. Türkçe’ ye standardizasyonu ve geçerlik güvenirlik çalışmaları Le Compte ve Necla Öner tarafından 1985 yılında yapılmıştır. Durumluk kaygı ve sürekli kaygı olmak üzere iki alt ölçek ve 40 maddeden oluşmaktadır. Her bölüm 20 madde içermektedir. Durumluk kaygı alt ölçeği kişilerin durumsal ve belirli bir zaman dilimindeki kaygı semptomlarına ilişkin maddelerden oluşurken, sürekli kaygı alt ölçeği ise, kişilerin genel kaygı düzeyini ölçmektedir.

Ölçeğin yanıt bölümü 4’lü likert tiptedir. Durumluk Kaygı Ölçeği’ nde birey maddelerin ifade ettiği duygu, düşünce ya da davranışları şiddet derecesine göre “hiç”, “biraz”, “çok”, “tamamıyla” şıklarından birini seçerken; Sürekli Kaygı Ölçeği’ nde ise maddelerin ifade ettiği duygu, düşünce ya da davranışları sıklık derecesine göre “hemen

hemen hiçbir zaman”, “bazen”, çok zaman” ve “hemen her zaman” şıklarından birini seçerek yanıtlamada bulunur. Doğrudan ve tersine dönmüş ifadeler vardır. Bunların hesaplanmasıyla birlikte büyük puan yüksek kaygıya işaret etmektedir.

Türkçeleştirilmiş bu ölçeğin iç tutarlılığı ve güvenirliliği Kuder Richardson 20 “İtem Remannder” korelasyonları test tekrar test tekniğiyle saptanmıştır. Kuder Richardson 20 formülünün genelleştirilmiş bir formu ile hazırlanan alpha korelasyonları ile belirlenen güvenirlik katsayılarının, sürekli kaygı ölçeği için 0.83 ile 0.87 arasında; durumluk kaygı ölçeği için 0.94 ile 0.96 arasında olduğu görülmüştür. Ölçeklerin yapı ya da deneysel kavram geçerliliği, durumluk ve sürekli kaygı kavramlarının kuramsal tanım ve beklentilerine ne denli uygun olduğu denemelerle saptanarak bulunmuştur (Orhan, 2010). (EK-3 ve EK-4)

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada, kişisel bilgi formu, evlilik doyumu ölçeği, romantik kıskançlık ölçeği ve durumluk/sürekli kaygı envanteri kişisel bilgi formu, evlilik doyumu ölçeği, romantik kıskançlık ölçeği ve durumluk/sürekli kaygı envanteri uygulaması yapılmıştır. Ölçme araçları 2018 yılında uygulanmıştır. İstanbul Anadolu yakasında ikamet eden kadınlardan çalışmaya katılmayı kabul eden 489’una ölçekler uygulanmıştır. Toplanan 489 ölçeğin 187’si yanlış veya eksik işaretleme, sayfa kaybı gibi nedenler ile geçersiz sayılmış ve 302 anket araştırmaya dâhil edilmiştir. Romantik kıskançlık ölçeği ve evlilik doyumu ölçeğinin beraber oldukça uzun olması da uygulayan örneklem grubunun sıkılmasına sebep olmuş ve bu durum da yüksek sayıda veri kaybına etken olmuştur.

Uygulamadan önce cevaplayıcılara araştırmanın önemi, getireceği katkı ve kendilerine göre doğru cevapları vermelerinin araştırma sonuçlarına yapacağı etkiden bahsedilmiştir. Cevaplayıcılardan isim ve herhangi bir iletişim bilgisi istenmemiştir. Cevaplarının gizliliğinden de ayrıca söz edilmiştir. Ölçeklerin doldurulma süresi yaklaşık 30 dakikadır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Çalışma grubundaki yer alan kadınların, Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ), Kaygı Envanteri ve Romantik Kıskançlık Ölçeği (RKÖ) ile toplanan verilerin hepsi, SPSS 20.0 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir.

Ölçeklerden elde edilen veriler ile herhangi bir analiz yapılmadan önce, verilerin ölçeklerle belirlenen sınırlar içinde olup olmadığı, yanlışlık barındırıp barındırmadığı kontrol edilmiştir. Bundan sonra ise araştırmanın belirlenen amaçları doğrultusunda uygulanacak istatistikî analizlerin seçimi için veri gruplarının dağılımları, Kolmogorov-Smirnov (K-S) ile araştırılmış ve normallik dağılımlarına bağlı olarak analizlerin parametrik veya non-parametrik olup olmadığına karar verilmiştir. Buna göre;

1. Evli kadınların, demografik değişkenlerini özetlemek amacıyla Kişisel Bilgi Formunda yer alan değişkenlerinin frekans (f) ve yüzde dağılımları (%) hesaplanmıştır (Tablo 3.1).
2. Evli kadınların, Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ), Kaygı Envanteri ve Romantik Kıskançlık Ölçeği (RKÖ) geneli ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının ortalaması ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmıştır.
3. Evli kadınların, evlilik doyumu, kaygı düzeyleri ve romantik kıskançlık düzeylerinin yaş, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı ve evlenme/tanışma şekillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış, anlamlı fark bulunduğu durumda ise hangi gruplar arasında fark olduğunu bulmak üzere post-hoc Scheffe (anlamlı farklar) testi yapılmıştır.
4. Evli kadınların, evlilik doyumu, kaygı düzeyleri ve romantik kıskançlık düzeylerinin gelir düzeyi, kendi ve eşinin eğitim düzeyi ve mesleklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak üzere, normallik varsayımı sağlanamadığından, Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis sonrası anlamlı fark bulunduğu durumda ise hangi gruplar arasında fark olduğunu bulmak üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır.
5. Evli kadınların, evlilik doyumu, kaygı düzeyleri ve romantik kıskançlık düzeylerinin psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna bağlı olarak farklılaşma gösterip göstermediğini araştırmak üzere bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır.

6. Evli kadınların, evlilik doyumu, kaygı düzeyleri ve romantik kıskançlık düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığı Pearson korelasyon katsayılarına bakılarak incelenmiştir.

Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Anlamlılık değeri, .05'ten küçük ($p < .05$) bulunduğunda bağımsız değişkelerin grupları (kategorileri) arasındaki farklılıklar/ilişkiler “anlamlı” olarak kabul edilmiş ve sonuçlar buna göre değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın konusu olan, evli kadınların evlilik doyumları, kaygı düzeyleri ve romantik kıskançlık durumları arasındaki ilişkiler ile yine evlilik doyumları, kaygı düzeyleri ve romantik kıskançlık durumlarının bazı demografik değişkenlerine göre karşılaştırılmasına yönelik yapılan istatistiksel analizler sonucu elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Analiz bulguları, çalışmanın alt problemlerine uygun olarak bir sıra halinde yorumları ile birlikte sunulmuştur.

4.1. Evli Kadınların Evlilik Doyum Düzeylerine İlişkin Genel Bulgular

Çalışmaya katılan evli kadınların evlilik doyum düzeylerini incelemek üzere Evli çiftlerin evlilik doyum düzeylerini tespit etmek amacıyla Canel (2007) tarafından geliştirilen toplam 101 madde [92 madde + 9 madde (çocuğu olan evli bireylere yönelik)] ve beş alt boyuttan oluşan Evlilik Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin ilk alt boyutu, yine kendi içinde üç alt boyut barındırmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler/ifadeler “Doğru” veya “Yanlış” olarak değerlendirilmekte olup, alınan düşük puan o alanda evlilik doyum düzeyinin yüksek, alınan yüksek puan ise o alanda evlilik doyum düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir (Canel, 2007).

Çalışmaya katılan evli kadınların evlilik doyum düzeyleri aşağıda, Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Kadınların evlilik doyum düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Puan	N	Alınabilecek Sınır Puanlar	En Düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	ss
Evlilik Uyumu	302	0-62	0	60	13,40	4,39
İlişki Muthuluğu	302	0-34	0	34	5,41	2,68
Çatışma	302	0-14	0	13	4,07	1,64
Yakınlık	302	0-14	0	14	3,91	1,12
Öfke	302	0-14	0	14	1,63	0,54
Eşin Ailesiyle İletişim	302	0-11	0	11	3,86	0,87
Ekonomik Anlayış	302	0-5	0	5	0,83	0,29
Ebeveynlik Anlayışı*	212	0-9	0	9	2,91	0,76
Evlilik Doyumu Ölçeği	302	0-101	1	98	25,21	8,19

*Sadece çocuğu olan evli bireyler

Evlik Doyum Ölçeğinin ilk alt boyutu olan *evlilik uyumu* için alınabilecek en yüksek puan 62,00 olup araştırmaya katılan evli kadınlar için bu puan ortalama $13,40 \pm 4,39$ olarak hesaplanmıştır. Bu boyutun alt boyutları olan *ilişki mutluluğu* için $5,41 \pm 2,68$; *çatışma* için $4,07 \pm 1,64$ ve *yakınlık* için ise ortalama puan $3,91 \pm 1,12$ olarak hesaplanmıştır. Sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, çalışmaya katılan evli kadınların evlilik uyum düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir (düşük puan, yüksek doyum). Evlilik Doyum Ölçeğinin ikinci alt boyutu olan öfke için alınabilecek en yüksek puan 14,00 iken bu çalışma için $1,63 \pm 0,54$; ölçeğin üçüncü alt boyutu olan *eşin ailesiyle iletişim* için alınabilecek en yüksek puan 11,00 iken bu çalışma için $3,86 \pm 0,87$; ölçeğin dördüncü alt boyutu olan *ekonomik anlayış* için alınabilecek en yüksek puan 5,00 iken bu çalışma için $0,83 \pm 0,29$ ve ölçeğin beşinci alt boyutu olan *ebeveynlik anlayışı* için alınabilecek en yüksek puan 9,00 iken bu çalışma için $2,91 \pm 0,76$ olarak hesaplanmıştır. Son olarak, çalışmaya katılanların genel evlilik doyum düzeylerinin $25,21 \pm 8,19$ olduğu hesaplanmıştır. Ölçek ve alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler birlikte değerlendirildiğinde, çalışmaya katılan kadınların evlilik doyum alanlarına (boyutlarına) ve genele ilişkin puanlarının oldukça düşük olduğunu yani bu alanlara ilişkin doyum düzeylerinin yüksek olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Çünkü ölçeğin geliştirilmesi aşamasında Canel (2007) tarafından her ne kadar bir kesme puanı belirlenmemişse de, bu çalışmada her bir boyut için bulunan ortalama puanın alınabilecek puanın orta noktasından daha düşük bir noktada yer aldığı görülmektedir.

4.2. Evli Kadınların Kaygı Düzeylerine İlişkin Genel Bulgular

Çalışmaya katılan evli kadınların kaygı düzeylerini belirlemek üzere, Öner ve Le Compte (1983) tarafından Türkçe uyarlama çalışması yapılmış olan toplam 40 madde ve iki boyuttan oluşan, Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. 20'şer maddeden oluşan Durumluk Kaygı Ölçeği ve Sürekli Kaygı Ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan ise 80'dir. Durumluk Kaygı Ölçeği, bireylerin belirli bir anda belirli, Sürekli Kaygı Ölçeği ise bireyin genellikle kendisini nasıl hissettiği ile ilgili olup ölçeklerden alınan yüksek puan yüksek kaygı düzeyini ifade etmektedir. Çalışmaya katılan evli kadınların kaygı düzeylerine ilişkin hesaplanan puanları aşağıda, Tablo 4.2'te verilmiştir.

Tablo 4.2. Kadınların kaygı düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Puan	N	Alınabilecek Sınır Puanlar	En Düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	ss
Durumluk Kaygı	302	20-80	20	71	33,75	9,95
Sürekli Kaygı	302	20-80	25	67	42,62	8,03

Evli kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri Tablo 4.2’te özetlendiği gibidir. Ortalama puanlar dikkate alındığında, çalışmaya katılan evli kadınların sürekli kaygı düzeylerinin, durumluk kaygı düzeylerinden biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların durumluk kaygı düzeyleri 20 ile 71 puanları arasında bulunmuş olup, ortalama kaygı düzeyleri $33,75 \pm 9,95$ olarak hesaplanmıştır. Kadınların sürekli kaygı düzeyleri ise 25 ile 67 puanları arasında bulunmuş olup ortalama kaygı düzeyleri $42,62 \pm 8,03$ olarak hesaplanmıştır. Çalışmaya katılan kadınların sürekli kaygı düzeyleri durumluk kaygı düzeylerinden biraz yüksek olmakla birlikte, genel anlamda her iki kaygı düzeyinin de, alınabilecek puan limitleri düşünüldüğünde, çok yüksek olmadığını söylemek mümkündür.

4.3. Evli Kadınların Romantik Kıskançlık Düzeylerine İlişkin Genel Bulgular

Çalışmaya katılan evli kadınların, kıskançlık düzeylerini belirlemek üzere, Pines ve Aronson (1983) tarafından kıskançlığın farklı boyutlarını ölçmek amacıyla geliştirilen ve Demirtaş (2004) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan toplam 129 madde ve beş alt boyuttan oluşan Romantik Kıskançlık Ölçeği uygulamıştır. Tek, toplam bir puanın da hesaplandığı ölçeğin alt boyutları ve boyutlarda yer alan madde sayıları şunlardır;

- Kıskançlık tetikleyicileri (22 madde),
- Kıskançlık durumunda verilen tepkiler (59 madde),
- Kıskançlıkla baş etme yöntemleri (17 madde),
- Kıskançlığın etkileri (15 madde) ve
- Kıskançlığın nedenleri (16 madde).

Likert tipi düzenlenen ölçeğin maddeleri, ölçeği yanıtlayanlar tarafından ‘1’ (Hiç katılmıyorum) ile ‘7’ (Tamamen katılıyorum) arasında değerlendirilmekte olup, ölçek ve alt boyutların karşılaştırılabilmesi bakımından toplam puanlar yerine ortalama

değerler kullanılmaktadır. Bireyin ölçek ve alt boyutlarından aldığı puanın yüksekliği o boyutun kıskançlık düzeyindeki soruna işaret etmektedir.

Tablo 4.3. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Puan	N	$\bar{X}$	ss
Kıskançlık Tetikleyicileri	302	5,48	1,42
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	302	2,66	1,28
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	302	2,41	0,90
Kıskançlığın etkileri	302	3,47	1,22
Kıskançlığın nedenleri	302	3,20	1,40
Romantik kıskançlık puanı (genel)	302	3,44	0,83

Çalışmaya katılan evli kadınların kıskançlık düzeylerini belirlemek üzere kullanılan Romantik Kıskançlık Ölçeğinden alınabilecek ortalama puan (genel ve alt boyutlar için) 1 ile 7 arasında değişmektedir. Buna göre, Tablo 4.3'e bakıldığında, kadınların genel kıskançlık düzeylerinin $3,44 \pm 0,83$ olduğu ve daha çok orta noktaya yakın olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle çalışmaya katılan kadınların genel kıskançlık düzeyleri ne çok yüksek ne de düşüktür. Boyutlara bakıldığında ise, kıskançlık tetikleyicilerine ilişkin ortalama puanlarının yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Kıskançlık Tetikleyicileri}} = 5,48 \pm 1,42$). Kadınların *kıskançlık tetikleyicilerine* ilişkin değerlendirmelerinin üst uca (kıskançlık temelinde) doğru olduğu söylenebilir. Diğer boyutlara bakıldığında ise kadınların genelde puan ortalamalarının düşük olduğu görülmektedir. Kıskançlık temelinde, kadınların boyutlara ilişkin ortalama puanları sırasıyla *kıskançlık etkileri* için $3,47 \pm 1,22$; *kıskançlığın nedenleri* için $3,20 \pm 1,40$; *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* için $2,66 \pm 1,28$ ve *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* için $2,41 \pm 0,90$ olarak hesaplanmıştır.

4.4. Evli Kadınların Evlilik Doyum Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşma Gösterip Göstermediğine Yönelik Bulgular

Bu alt bölümde grupların puanları arasında yapılan karşılaştırmalarda yüksek puanın o alanda düşük doyumu, düşük puanın ise o alanda yüksek doyumu ifade ettiği dikkate alınmıştır.

Tablo 4.4. Kadınların evlilik doyumlarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Gruplar	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	Ss	F	p	
Evlilik Uyumu	30 yaş ve altı (1)	130	10,66	3,14	4,22	0,016*	1 ile 2, 3
	31-40 yaş (2)	134	15,42	3,03			
	41 yaş ve üstü (3)	38	15,63	4,69			
İlişki Mutluluğu	30 yaş ve altı (1)	130	4,13	1,39	3,39	0,035*	1 ile 2, 3
	31-40 yaş (2)	134	6,22	1,03			
	41 yaş ve üstü (3)	38	6,97	1,71			
Çatışma	30 yaş ve altı (1)	130	3,55	0,30	3,07	0,051	-
	31-40 yaş (2)	134	4,64	0,79			
	41 yaş ve üstü (3)	38	3,84	1,02			
Yakınlık	30 yaş ve altı (1)	130	2,98	0,55	6,12	0,002**	1 ile 2, 3
	31-40 yaş (2)	134	4,56	0,28			
	41 yaş ve üstü (3)	38	4,82	0,78			
Öfke	30 yaş ve altı (1)	130	1,58	0,37	0,06	0,944	-
	31-40 yaş (2)	134	1,65	0,65			
	41 yaş ve üstü (3)	38	1,74	0,76			
Eşin Ailesiyle İletişim	30 yaş ve altı (1)	130	3,82	0,66	0,23	0,794	-
	31-40 yaş (2)	134	3,82	0,96			
	41 yaş ve üstü (3)	38	4,16	0,31			
Ekonomik Anlayış	30 yaş ve altı (1)	130	0,72	0,24	0,75	0,472	-
	31-40 yaş (2)	134	0,91	0,35			
	41 yaş ve üstü (3)	38	0,89	0,25			
Ebeveynlik Anlayışı	30 yaş ve altı (1)	58	2,67	0,69	0,99	0,372	-
	31-40 yaş (2)	118	2,85	0,70			
	41 yaş ve üstü (3)	36	3,47	0,04			
Genel Evlilik Doyumu	30 yaş ve altı (1)	130	23,67	20,84	0,28	0,755	-
	31-40 yaş (2)	134	25,43	20,26			
	41 yaş ve üstü (3)	38	26,97	25,00			

**Fark $p < .01$ ve *fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Evli kadınların, yaşlarına bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve yaş değişkeninin, *evlilik uyumu (genel)* ve *ilişki mutluluğu* ile *yakınlık* alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.4). Buna göre;

Kadınların, genel *evlilik uyumu* düzeyleri yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$F_{(2; 299)}=4,22$ ve $p<,05$] (Tablo 4.4). Hangi yaş grupları arasında evli kadınların *evlilik uyumu* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 30 ve altı yaş grubuna yer alan kadınların (Grup 1) *evlilik uyumu* düzeyleri, diğer kadınlardan (Grup 2-3) daha yüksektir ($\bar{X}_{30 \text{ ve altı yaş}}=10,66$; $\bar{X}_{31-40 \text{ yaş}}=15,42$ ve $\bar{X}_{41 \text{ ve üstü yaş}}=15,63$).

- Kadınların, *ilişki mutluluğu* düzeylerinin de yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(2; 299)}=3,39$ ve $p<,05$] (Tablo 4.4). Post-hoc Scheffe testine göre; 30 ve altı yaş grubuna yer alan kadınların (Grup 1) *ilişki mutluluğu* düzeyleri, diğer kadınlardan (Grup 2-3) daha yüksektir ($\bar{X}_{30 \text{ ve altı yaş}}=4,13$; $\bar{X}_{31-40 \text{ yaş}}=6,22$ ve $\bar{X}_{41 \text{ ve üstü yaş}}=6,97$).
- Kadınların, *yakınlık* düzeylerinin de yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(2; 299)}=6,12$ ve $p<,01$] (Tablo 4.4). Post-hoc Scheffe testine göre; 30 ve altı yaş grubuna yer alan kadınların (Grup 1) *yakınlık* düzeyleri, diğer kadınlardan (Grup 2-3) daha yüksektir ($\bar{X}_{30 \text{ ve altı yaş}}=2,98$; $\bar{X}_{31-40 \text{ yaş}}=4,56$ ve $\bar{X}_{41 \text{ ve üstü yaş}}=4,82$).

Kadınların, yaşlarına bağlı olarak *evlilik doyumu* ölçeğinin geneli, *çatışma* (*evlilik uyumu* alt boyutu), *öfke*, *eşin ailesiyle iletişim*, *ekonomik anlayış* ve *ebeveynlik anlayış* düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$). Değişik yaş gruplarında yer alan kadınlarının genel ve yukarıda sayılan alanlardaki *evlilik doyumu* düzeyleri birbirine yakındır/benzerdir.

Tablo 4.5. Kadınların evlilik doyumlarının gelire göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Gelir düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X^2	sd	p	
Evlilik Uyumu	Düşük ve o. altı (1)	22	194,75	8,71	2	0,013*	1 ile 3
	Orta (2)	204	153,50				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	133,62				
İlişki Mutluluğu	Düşük ve o. altı (1)	22	207,09	12,25	2	0,002**	1 ile 2, 3
	Orta (2)	204	151,90				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	134,34				
Çatışma	Düşük ve o. altı (1)	22	185,11	8,42	2	0,015*	1 ile 3
	Orta (2)	204	155,84				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	130,13				
Yakınlık	Düşük ve o. altı (1)	22	180,14	2,89	2	0,235	-
	Orta (2)	204	150,94				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	144,72				
Öfke	Düşük ve o. altı (1)	22	178,25	7,96	2	0,019*	1 ile 3
	Orta (2)	204	156,49				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	130,36				
Eşin Ailesiyle İletişim	Düşük ve o. altı (1)	22	179,50	4,22	2	0,121	-
	Orta (2)	204	153,48				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	138,07				
Ekonomik Anlayış	Düşük ve o. altı (1)	22	171,82	3,26	2	0,196	-
	Orta (2)	204	153,41				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	140,50				
Ebeveynlik Anlayışı	Düşük ve o. altı (1)	19	110,08	1,00	2	0,606	-
	Orta (2)	139	103,53				
	Ort. üstü ve yük. (3)	54	112,89				
Genel Evlilik Doyumu	Düşük ve o. altı (1)	22	128,18	3,29	2	0,193	-
	Orta (2)	204	106,64				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	98,51				

**Fark $p < .01$ ve *fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, aile gelir durumuna bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı gelir grubunda düşük ve ortanın altı gelir grupları $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 4.5) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre;

Evli kadınların, gelir durumuna bağlı olarak genel *evlilik uyum* düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=8,71$ ve $p < .05$]. Hangi gelir grupları arasında kadınların *evlilik uyumu* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; düşük ve ortanın altında geliri olan kadınların (Grup 1) *evlilik uyum* düzeyleri, geliri ortanın üstü ve yüksek olan kadınlardan (Grup 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması Düşük ve ortanın altı=194,75 ve Sıra Ortalaması Ortanın üstü ve yüksek=133,62).

- Kadınların, *ilişki mutluluğu* düzeylerinin de gelirlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$X^2_{(2)}=12,25$ ve $p<,01$]. Post-hoc Scheffe testine göre; düşük ve ortanın altında geliri olan kadınların (Grup 1) *ilişki mutluluğuna* ilişkin doyum düzeyleri, diğer kadınlardan (Grup 2-3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması Düşük ve ortanın altı=207,09; Sıra Ortalaması Orta=151,90 ve Sıra Ortalaması Ortanın üstü ve yüksek=134,34).
- Kadınların, *çatışma* düzeylerinin de gelirlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$X^2_{(2)}=8,42$ ve $p<,05$]. Post-hoc Scheffe testine göre; düşük ve ortanın altında geliri olan kadınların (Grup 1) *çatışmaya* ilişkin doyum düzeyleri, geliri ortanın üstü ve yüksek olan kadınlardan (Grup 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması Düşük ve ortanın altı=185,11 ve Sıra Ortalaması Ortanın üstü ve yüksek=130,13).

Evli kadınların, gelir durumuna bağlı olarak *öfke* düzeyleri de anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=7,96$ ve $p<,05$]. Hangi gelir grupları arasında kadınların *öfke* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; düşük ve ortanın altında geliri olan kadınların (Grup 1) *öfkeye* ilişkin doyum düzeyleri, geliri ortanın üstü ve yüksek olan kadınlardan (Grup 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması Düşük ve ortanın altı=178,25 ve Sıra Ortalaması Ortanın üstü ve yüksek=130,36).

Kadınların, gelir durumlarına bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri ile ölçeğin *yakınlık* (evlilik uyumu alt boyutu), *eşin ailesiyle iletişim*, *ekonomik anlayış* ve *ebeveynlik anlayış* düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$). Değişik gelir gruplarında yer alan kadınların genel evlilik doyum düzeyleri ile sayılan alanlardaki evlilik doyum düzeyleri birbirine yakındır/benzerdir.

Tablo 4.6. Kadınların evlilik doyumlarının eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Evlilik Uyumu	İlköğretim (1)	33	163,91	3,60	2	0,166	-
	Lise (2)	28	172,29				
	Üniversite (3)	237	144,80				
<i>İlişki Mutluluğu</i>	İlköğretim (1)	33	171,05	6,17	2	0,046*	1, 2 ile 3
	Lise (2)	28	176,20				
	Üniversite (3)	237	133,35				
<i>Çatışma</i>	İlköğretim (1)	33	164,39	2,93	2	0,231	-
	Lise (2)	28	168,23				
	Üniversite (3)	237	145,21				
<i>Yakınlık</i>	İlköğretim (1)	33	154,65	0,52	2	0,770	-
	Lise (2)	28	158,34				
	Üniversite (3)	237	147,74				
Öfke	İlköğretim (1)	33	176,73	5,16	2	0,076	-
	Lise (2)	28	161,16				
	Üniversite (3)	237	144,33				
Eşin Ailesiyle İletişim	İlköğretim (1)	33	149,00	1,65	2	0,439	-
	Lise (2)	28	169,20				
	Üniversite (3)	237	147,24				
Ekonomik Anlayış	İlköğretim (1)	33	156,03	0,42	2	0,809	-
	Lise (2)	28	153,82				
	Üniversite (3)	237	148,08				
Ebeveynlik Anlayışı	İlköğretim (1)	33	98,55	1,09	2	0,581	-
	Lise (2)	22	115,50				
	Üniversite (3)	153	104,20				
Genel Evlilik Doyumu	İlköğretim (1)	33	102,17	0,87	2	0,647	-
	Lise (2)	28	115,75				
	Üniversite (3)	237	103,39				

***Fark $p < .001$, **fark $p < .01$ ve *fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, eğitim durumuna bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı eğitim düzeyinde lise grubunda $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 4.6) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre kadınların, eğitim durumuna bağlı olarak sadece evlilik uyumunun *ilişki mutluluğu* düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma vardır [$X^2_{(2)}=6,17$ ve $p < .05$]. Hangi eğitim grupları arasında kadınların *ilişki mutluluğu* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; ilköğretim ve lise mezunu kadınların (Grup 1-2) *ilişki mutluluğuna* ilişkin doyum düzeyleri, üniversite mezunu kadınlardan (Grup 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması ilköğretim=171,05; Sıra Ortalaması Lise=176,20 ve Sıra Ortalaması Üniversite=133,35).

Kadınların, eğitim durumlarına bağlı olarak genel evlilik doyumu düzeyleri ile *çatışma* ve *yakınlık* (evlilik uyumu alt boyutları), *öfke*, *eşin ailesiyle iletişim*, *ekonomik anlayış* ve *ebeveynlik anlayış* düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$). Değişik eğitim gruplarında yer alan kadınları genel evlilik doyumu düzeyleri ile boyutlarda ifade edilen alanlardaki evlilik doyumu düzeyleri birbirine yakındır/benzerdir.

Tablo 4.7. Kadınların evlilik doyumlarının eşin eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Eşin eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Evlilik Uyumu	İlköğretim (1)	35	177,02	6,53	2	0,038*	1 ile 3
	Lise (2)	45	166,41				
	Üniversite (3)	222	143,98				
<i>İlişki Mutluluğu</i>	İlköğretim (1)	35	180,43	10,63	2	0,005**	1, 2 ile 3
	Lise (2)	45	176,64				
	Üniversite (3)	222	141,84				
<i>Çatışma</i>	İlköğretim (1)	35	165,11	3,91	2	0,142	-
	Lise (2)	45	169,91				
	Üniversite (3)	222	145,62				
<i>Yakınlık</i>	İlköğretim (1)	35	147,54	3,26	2	0,196	-
	Lise (2)	45	172,94				
	Üniversite (3)	222	147,78				
Öfke	İlköğretim (1)	35	178,87	6,45	2	0,040*	1 ile 3
	Lise (2)	45	164,96				
	Üniversite (3)	222	144,28				
Eşin Ailesiyle İletişim	İlköğretim (1)	35	166,51	1,73	2	0,422	-
	Lise (2)	45	158,20				
	Üniversite (3)	222	147,77				
Ekonomik Anlayış	İlköğretim (1)	35	157,93	2,80	2	0,247	-
	Lise (2)	45	167,13				
	Üniversite (3)	222	147,32				
Ebeveynlik Anlayışı	İlköğretim (1)	34	94,53	3,81	2	0,149	-
	Lise (2)	32	123,28				
	Üniversite (3)	146	105,61				
Genel Evlilik Doyumu	İlköğretim (1)	35	104,79	3,01	2	0,222	-
	Lise (2)	45	123,77				
	Üniversite (3)	222	103,11				

**Fark $p<.01$ ve *fark $p<.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 4.7) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre;

Kadınların, eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak *evlilik uyum* düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=6,53$ ve $p<,05$]. Hangi eğitim grupları arasında kadınların *evlilik uyum* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; eşi ilköğretim mezunu olan kadınların (Grup 1) *evlilik uyum* düzeyleri, eşi üniversite mezunu olan kadınlardan (Grup 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması İlköğretim=177,02 ve Sıra Ortalaması Üniversite=143,98).

- Kadınların, eğitim durumuna bağlı olarak *evlilik uyumunun ilişki mutluluğu* düzeylerinin de anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$X^2_{(2)}=10,63$ ve $p<,01$]. Post-hoc Mann-Whitney U testine göre; ilköğretim ve lise mezunu kadınların (Grup 1-2) *ilişki mutluluğuna* ilişkin doyum düzeyleri, üniversite mezunu kadınlardan (Grup 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması İlköğretim=180,43; Sıra Ortalaması Lise=176,64 ve Sıra Ortalaması Üniversite=141,84).

Evli kadınların, eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak *öfke* düzeyleri de anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=6,45$ ve $p<,05$]. Post-hoc Mann-Whitney U testine göre; eşi ilköğretim mezunu olan kadınların (Grup 1) *öfkeye* ilişkin doyum düzeyleri, eşi üniversite mezunu olan kadınlardan (Grup 3) daha düşüktür (Sıra Ortalaması İlköğretim=178,87 ve Sıra Ortalaması Üniversite=144,28).

Kadınların, eşlerinin eğitim durumlarına bağlı olarak genel *evlilik doyum* düzeyleri ile *çatışma* ve *yakınlık* (*evlilik uyumu* alt boyutları), *eşin ailesiyle iletişim*, *ekonomik anlayış* ve *ebeveynlik anlayış* düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$). Eşi değişik eğitim gruplarında yer alan kadınların genel *evlilik uyum* düzeyleri ile sayılan alanlardaki *evlilik doyum* düzeyleri birbirine yakındır/benzerdir.

Tablo 4.8. Kadınların evlilik doyumlarının mesleğe göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Meslek	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Evlilik Uyumu	Ev hanımı (1)	46	162,99	6,71	4	0,152	-
	İşçi (2)	16	195,34				
	Memur (3)	182	149,00				
	Serbest m. (4)	12	151,58				
	Ücretli (5)	46	134,63				
İlişki Mutluluğu	Ev hanımı (1)	46	168,35	9,15	4	0,043*	2 ile 3, 4, 5
	İşçi (2)	16	202,03				
	Memur (3)	182	146,02				
	Serbest m. (4)	12	153,42				
	Ücretli (5)	46	148,25				
Çatışma	Ev hanımı (1)	46	168,27	7,76	4	0,101	-
	İşçi (2)	16	190,06				
	Memur (3)	182	149,80				
	Serbest m. (4)	12	141,08				
	Ücretli (5)	46	130,75				
Yakınlık	Ev hanımı (1)	46	150,22	3,59	4	0,464	-
	İşçi (2)	16	189,34				
	Memur (3)	182	151,00				
	Serbest m. (4)	12	147,25				
	Ücretli (5)	46	142,70				
Öfke	Ev hanımı (1)	46	167,48	13,88	4	0,008**	2 ile 3, 4, 5
	İşçi (2)	16	202,94				
	Memur (3)	182	131,45				
	Serbest m. (4)	12	121,54				
	Ücretli (5)	46	125,65				
Eşin Ailesiyle İletişim	Ev hanımı (1)	46	154,67	3,31	4	0,508	-
	İşçi (2)	16	187,72				
	Memur (3)	182	148,30				
	Serbest m. (4)	12	158,13				
	Ücretli (5)	46	146,67				
Ekonomik Anlayış	Ev hanımı (1)	46	156,03	5,26	4	0,261	-
	İşçi (2)	16	148,97				
	Memur (3)	182	151,21				
	Serbest m. (4)	12	193,58				
	Ücretli (5)	46	138,00				
Ebeveynlik Anlayışı	Ev hanımı (1)	44	100,59	1,95	4	0,745	-
	İşçi (2)	14	102,86				
	Memur (3)	115	106,40				
	Serbest m. (4)	6	134,50				
	Ücretli (5)	33	111,20				
Genel Evlilik Doyumu	Ev hanımı (1)	46	103,39	7,36	4	0,118	-
	İşçi (2)	16	132,61				
	Memur (3)	182	107,42				
	Serbest m. (4)	12	143,50				
	Ücretli (5)	46	89,64				

**Fark $p < .01$ ve *fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, mesleklerine bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı meslek gruplarında işçi ve serbest meslek gruplarında $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 4.8) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre;

Kadınların, mesleklerine bağlı olarak evlilik uyumunun *ilişki mutluluğu* düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$X^2_{(4)}=9,15$ ve $p < ,05$]. Post-hoc Mann-Whitney U testine göre; işçi olan kadınların (Grup 2) *ilişki mutluluğuna* ilişkin doyum düzeyleri, memur, serbest meslek ve ücretli bir meslekte çalışan kadınlardan (Grup 3-4-5) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $Işçi=202,03$; Sıra Ortalaması $Memur=146,02$; Sıra Ortalaması $Serbest\ meslek=153,42$ ve Sıra Ortalaması $Ücretli=148,25$).

Kadınların, mesleklerine bağlı olarak *öfke* düzeylerinin de anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$X^2_{(4)}=13,88$ ve $p < ,01$]. Post-hoc Mann-Whitney U testine göre; işçi olan kadınların (Grup 2) *öfkeye* ilişkin doyum düzeyleri, memur, serbest meslek ve ücretli bir meslekte çalışan kadınlardan (Grup 3-4-5) daha düşüktür (Sıra Ortalaması $Işçi=202,94$; Sıra Ortalaması $Memur=131,45$; Sıra Ortalaması $Serbest\ meslek=121,54$ ve Sıra Ortalaması $Ücretli=125,65$).

Evli kadınların, mesleklerine bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri ile *evlilik uyumu*, *çatışma* ve *yakınlık* (evlilik uyumu alt boyutları), *eşin ailesiyle iletişim*, *ekonomik anlayış* ve *ebeveynlik anlayış* düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > ,05$).

Tablo 4.9. Kadınların evlilik doyumlarının eşin mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Eşin mesleği	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	Ss	F	p	
Evlilik Uyumu	İşçi (1)	39	14,38	15,37	0,31	0,816	-
	Memur (2)	92	13,38	14,08			
	Serbest m. (3)	44	11,59	13,23			
	Ücretli (4)	127	13,73	14,80			
<i>İlişki Mutluluğu</i>	İşçi (1)	39	6,08	8,16	0,28	0,839	-
	Memur (2)	92	5,23	7,42			
	Serbest m. (3)	44	4,66	7,40			
	Ücretli (4)	127	5,61	7,86			
<i>Çatışma</i>	İşçi (1)	39	3,92	3,63	0,33	0,802	-
	Memur (2)	92	4,34	3,77			
	Serbest m. (3)	44	3,70	3,25			
	Ücretli (4)	127	4,06	3,71			
<i>Yakınlık</i>	İşçi (1)	39	4,38	4,46	0,65	0,581	-
	Memur (2)	92	3,82	4,11			
	Serbest m. (3)	44	3,23	3,81			
	Ücretli (4)	127	4,07	4,14			
Öfke	İşçi (1)	39	1,74	2,43	0,34	0,800	-
	Memur (2)	92	1,74	2,69			
	Serbest m. (3)	44	1,30	2,28			
	Ücretli (4)	127	1,64	2,57			
Eşin Ailesiyle İletişim	İşçi (1)	39	4,36	3,41	2,90	0,055	-
	Memur (2)	92	4,38	2,82			
	Serbest m. (3)	44	3,07	2,73			
	Ücretli (4)	127	3,61	2,71			
Ekonomik Anlayış	İşçi (1)	39	0,72	1,21	1,14	0,335	-
	Memur (2)	92	0,92	1,29			
	Serbest m. (3)	44	1,07	1,45			
	Ücretli (4)	127	0,71	1,25			
Ebeveynlik Anlayışı	İşçi (1)	37	2,51	2,86	0,65	0,585	-
	Memur (2)	57	2,68	2,67			
	Serbest m. (3)	36	3,08	2,76			
	Ücretli (4)	82	3,16	2,79			
Genel Evlilik Doyumu	İşçi (1)	39	23,27	22,52	1,17	0,321	-
	Memur (2)	92	27,74	21,37			
	Serbest m. (3)	44	20,14	18,34			
	Ücretli (4)	127	26,56	21,58			

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan evli kadınların, eşlerinin mesleklerine bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve eşin mesleğinin kadınların evlilik doyumlarına ilişkin algılarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür ($p > .05$) (Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Kadınların evlilik doyumlarının evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Evlilik süresi	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	Ss	F	p	
Evlilik Uyumu	0-5 yıl (1)	143	11,27	3,49	2,70	0,046*	1 ile 4
	6-10 yıl (2)	80	14,61	3,99			
	11-15 yıl (3)	36	13,78	2,94			
	16 yıl ve üstü (4)	43	17,91	4,24			
<i>İlişki Mutluluğu</i>	0-5 yıl (1)	143	4,30	1,51	2,97	0,032*	1 ile 4
	6-10 yıl (2)	80	5,88	1,96			
	11-15 yıl (3)	36	5,56	1,92			
	16 yıl ve üstü (4)	43	8,14	1,38			
<i>Çatışma</i>	0-5 yıl (1)	143	3,78	0,46	0,66	0,579	-
	6-10 yıl (2)	80	4,19	0,73			
	11-15 yıl (3)	36	4,44	0,83			
	16 yıl ve üstü (4)	43	4,51	0,98			
<i>Yakınlık</i>	0-5 yıl (1)	143	3,18	0,64	3,78	0,011*	1 ile 3, 4
	6-10 yıl (2)	80	4,55	1,33			
	11-15 yıl (3)	36	5,03	1,21			
	16 yıl ve üstü (4)	43	5,06	0,71			
Öfke	0-5 yıl (1)	143	1,51	0,33	1,67	0,174	-
	6-10 yıl (2)	80	1,35	0,25			
	11-15 yıl (3)	36	1,92	0,59			
	16 yıl ve üstü (4)	43	2,33	0,45			
Eşin Ailesiyle İletişim	0-5 yıl (1)	143	3,65	0,74	2,45	0,064	-
	6-10 yıl (2)	80	3,94	0,78			
	11-15 yıl (3)	36	3,33	0,19			
	16 yıl ve üstü (4)	43	4,86	0,72			
Ekonomik Anlayış	0-5 yıl (1)	143	0,80	0,26	0,21	0,889	-
	6-10 yıl (2)	80	0,78	0,26			
	11-15 yıl (3)	36	0,94	0,49			
	16 yıl ve üstü (4)	43	0,91	0,31			
Ebeveynlik Anlayışı	0-5 yıl (1)	60	2,67	0,58	1,90	0,130	-
	6-10 yıl (2)	77	2,51	0,58			
	11-15 yıl (3)	34	3,47	0,84			
	16 yıl ve üstü (4)	41	3,54	0,15			
Genel Evlilik Doyumu	0-5 yıl (1)	143	26,42	20,15	0,89	0,447	-
	6-10 yıl (2)	80	23,04	19,87			
	11-15 yıl (3)	36	23,29	19,76			
	16 yıl ve üstü (4)	43	29,12	25,91			

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan kadınların, evlilik sürelerine bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve evlilik süresinin, sadece *evlilik uyumu* (genel) ve evlilik uyumunun *ilişki mutluluğu* ile

yakınlık alt boyutları bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.10). Buna göre;

Kadınların, *evlilik uyumu* düzeylerinin (puanlarının) evlilik sürelerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=2,70$ ve $p<,05$]. Hangi evlilik süreleri arasında kadınların *evlilik uyumu* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 0-5 yıldır evli olan kadınların (Grup 1) *evlilik uyumlarının*, 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan (Grup 4) daha yüksek/iyi olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}_{0-5 \text{ yıl}}=11,27$ ve $\bar{X}_{16 \text{ yıl ve üstü}}=17,91$).

- Kadınların, evlilik sürelerine bağlı olarak evlilik uyumunun *ilişki mutluluğu* düzeylerinin de anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=2,97$ ve $p<,05$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 0-5 yıldır evli olan kadınların (Grup 1) *ilişki mutluluğuna* ilişkin doyum düzeyleri, 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan (Grup 4) daha yüksektir ($\bar{X}_{0-5 \text{ yıl}}=4,30$ ve $\bar{X}_{16 \text{ yıl ve üstü}}=8,14$).
- Kadınların, evlilik sürelerine bağlı olarak evlilik uyumunun *yakınlık* düzeylerinin de anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=3,78$ ve $p<,05$]. Post-hoc Scheffe testine göre; 0-5 yıldır evli olan kadınların (Grup 1) *yakınlığa* ilişkin doyum düzeyleri, 11-15 ile 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan (Grup 3-4) daha yüksektir ($\bar{X}_{0-5 \text{ yıl}}=3,18$; $\bar{X}_{11-15 \text{ yıl}}=5,03$ ve $\bar{X}_{16 \text{ yıl ve üstü}}=5,06$).

Evli kadınların, evlilik sürelerine bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri ile *çatışma* (*evlilik uyumu* alt boyutları), *öfke*, *eşin ailesiyle iletişim*, *ekonomik anlayış* ve *ebeveynlik anlayış* düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.11. Kadınların evlilik doyumlarının çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Çocuk sayısı	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	Ss	F	p	
Evlilik Uyumu	Hiç yok (1)	88	7,90	1,55	6,76	0,000***	1 ile 2, 3, 4
	Tek çocuk (2)	110	16,61	2,00			
	İki çocuk (3)	72	14,44	2,47			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	15,13	2,69			
İlişki Mutluluğu	Hiç yok (1)	88	2,73	1,84	5,64	0,001**	1 ile 2, 3, 4
	Tek çocuk (2)	110	6,00	1,67			
	İki çocuk (3)	72	5,89	1,75			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	6,28	1,61			
Çatışma	Hiç yok (1)	88	4,93	1,00	2,69	0,072	-
	Tek çocuk (2)	110	4,63	0,98			
	İki çocuk (3)	72	4,66	0,51			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	5,03	0,90			
Yakınlık	Hiç yok (1)	88	2,05	0,88	9,99	0,000***	1 ile 2, 3, 4
	Tek çocuk (2)	110	4,98	1,41			
	İki çocuk (3)	72	4,60	0,25			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	4,80	0,07			
Öfke	Hiç yok (1)	88	1,22	0,94	1,65	0,177	-
	Tek çocuk (2)	110	1,94	0,97			
	İki çocuk (3)	72	1,50	0,43			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	2,03	0,52			
Eşin Ailesiyle İletişim	Hiç yok (1)	88	4,41	0,73	2,53	0,084	-
	Tek çocuk (2)	110	4,15	0,87			
	İki çocuk (3)	72	4,53	0,72			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	4,84	1,35			
Ekonomik Anlayış	Hiç yok (1)	88	0,73	0,11	0,34	0,798	-
	Tek çocuk (2)	110	0,90	0,41			
	İki çocuk (3)	72	0,81	0,29			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	0,91	0,38			
Genel Evlilik Doyumu	Hiç yok (1)	88	13,80	13,97	0,77	0,513	-
	Tek çocuk (2)	110	26,69	21,83			
	İki çocuk (3)	72	23,72	19,90			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	25,48	22,95			

***Fark $p < .001$ ve **fark $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve çocuk sayısının, sadece *evlilik uyumu* (genel) ve evlilik uyumunun *ilişki mutluluğu* ile *yakınlık* alt boyutları bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.11). Buna göre;

Kadınların, *evlilik uyumu* düzeylerinin (puanlarının) çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=6,76$ ve $p < .001$]. Hangi çocuk sayıları

arasında kadınların *evlilik uyumu* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; çocuğu olmayan kadınların (Grup 1) *evlilik uyumları*, diğer tüm kadınlardan (Grup 2-3-4) daha yüksektir/olumludur ($\bar{X}_{\text{Hiç yok}}=7,90$; $\bar{X}_{\text{Tek çocuk}}=16,61$; $\bar{X}_{\text{İki çocuk}}=14,44$ ve $\bar{X}_{\text{3 ve daha fazla çocuk}}=15,13$).

- Kadınların, çocuk sayısına bağlı olarak evlilik uyumunun *ilişki mutluluğu* düzeylerinin de anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=5,64$ ve $p<,01$]. Post-hoc Scheffe testine göre; çocuğu olmayan kadınların (Grup 1) *ilişki mutluluğuna* ilişkin doyum düzeyleri, diğer kadınlardan (Grup 2-3-4) daha yüksektir ($\bar{X}_{\text{Hiç yok}}=2,73$; $\bar{X}_{\text{Tek çocuk}}=6,00$; $\bar{X}_{\text{İki çocuk}}=5,89$ ve $\bar{X}_{\text{3 ve daha fazla çocuk}}=6,28$).
- Kadınların, çocuk sayısına bağlı olarak evlilik uyumunun *yakınlık* düzeylerinin de anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=9,99$ ve $p<,001$]. Post-hoc Scheffe testine göre; çocuğu olmayan kadınların (Grup 1) *yakınlığa* ilişkin doyum düzeyleri, diğer kadınlardan (Grup 2-3-4) daha yüksektir ($\bar{X}_{\text{Hiç yok}}=2,05$; $\bar{X}_{\text{Tek çocuk}}=4,98$; $\bar{X}_{\text{İki çocuk}}=4,60$ ve $\bar{X}_{\text{3 ve daha fazla çocuk}}=4,80$).

Evli kadınların, sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri ile *çatışma* (evlilik uyumu alt boyutları), *öfke*, *eşin ailesiyle iletişim*, *ekonomik anlayış* ve *ebeveynlik anlayış* düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.12. Kadınların evlilik doyumlarının evlenme/tanışma şekillerine göre farklılaşp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Evlenme şekli	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	Ss	F	p	
Evlilik Uyumu	Anlaşarak (1)	228	12,54	13,96	2,53	0,081	-
	Arkadaşların t. (2)	37	13,68	14,25			
	Ailenin t. (3)	32	18,59	16,70			
<i>İlişki Mutluluğu</i>	Anlaşarak (1)	228	4,97	7,52	2,76	0,065	-
	Arkadaşların t. (2)	37	5,38	6,81			
	Ailenin t. (3)	32	8,34	9,04			
<i>Çatışma</i>	Anlaşarak (1)	228	3,90	3,58	1,42	0,243	-
	Arkadaşların t. (2)	37	3,97	3,67			
	Ailenin t. (3)	32	5,06	4,06			
<i>Yakınlık</i>	Anlaşarak (1)	228	3,66	3,96	2,16	0,118	-
	Arkadaşların t. (2)	37	4,32	4,51			
	Ailenin t. (3)	32	5,19	4,60			
Öfke	Anlaşarak (1)	228	1,58	2,55	3,44	0,033*	3 ile 1, 2
	Arkadaşların t. (2)	37	1,37	1,85			
	Ailenin t. (3)	32	2,66	3,09			
Eşin Ailesiyle İletişim	Anlaşarak (1)	228	3,76	2,95	1,20	0,301	-
	Arkadaşların t. (2)	37	3,73	2,75			
	Ailenin t. (3)	32	4,59	2,60			
Ekonomik Anlayış	Anlaşarak (1)	228	0,79	1,25	0,51	0,603	-
	Arkadaşların t. (2)	37	0,95	1,41			
	Ailenin t. (3)	32	1,00	1,52			
Ebeveynlik Anlayışı	Anlaşarak (1)	155	2,83	2,79	0,43	0,654	-
	Arkadaşların t. (2)	25	2,92	2,69			
	Ailenin t. (3)	28	3,36	2,74			
Genel Evlilik Doyumu	Anlaşarak (1)	228	23,98	21,06	0,87	0,457	-
	Arkadaşların t. (2)	37	26,16	19,82			
	Ailenin t. (3)	32	30,89	23,24			

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan kadınların, eşleriyle tanışma/evlenme şekillerine bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiş ve tanışma/evlenme şekillerinin sadece *öfke* alt boyutu için anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür [$F_{(2; 299)}=3,44$ ve $p < .05$] (Tablo 4.12). ANOVA sonrası yapılan post-hoc Scheffe testine göre; ailenin tanıştirmasıyla evlenmiş kadınların *öfkeye* ilişkin doyum düzeyleri (Grup 3) diğer kadınlardan (Grup 1-2) daha düşüktür ($\bar{X}_{\text{Anlaşarak evlenme}}=1,58$; $\bar{X}_{\text{Arkadaşların tanıştirmasıyla}}=1,37$ ve $\bar{X}_{\text{Ailenin tanıştirmasıyla}}=2,66$).

Kadınların, eşleriyle tanışma/evlenme şekline bağlı olarak evlilik doyum düzeyleri ile *evlilik uyumu*, (*ilişki mutluluğu*, *çatışma* ve *yakınlık* alt boyutları da dâhil), *eşin ailesiyle*

iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.13. Kadınların evlilik doyumlarının psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi (N=302)

Puan	Psiko. Dest. İhtiyaç	Betimsel İst.			t-test		
		n	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p
Evlilik Uyumu	Evet	85	25,08	17,41	10,25	300	0,000***
	Hayır	217	8,82	9,79			
<i>İlişki Mutluluğu</i>	Evet	85	11,35	10,06	9,61	300	0,000***
	Hayır	217	3,09	4,84			
<i>Çatışma</i>	Evet	85	7,02	3,79	10,21	300	0,000***
	Hayır	217	2,92	2,86			
<i>Yakınlık</i>	Evet	85	6,71	4,76	8,14	300	0,000***
	Hayır	217	2,82	3,25			
Öfke	Evet	85	2,93	3,53	5,86	300	0,000***
	Hayır	217	1,12	1,80			
Eşin Ailesiyle İletişim	Evet	85	5,11	3,42	4,89	300	0,000***
	Hayır	217	3,37	2,47			
Ekonomik Anlayış	Evet	85	1,28	1,59	3,92	300	0,000***
	Hayır	217	0,65	1,10			
Ebeveynlik Anlayışı	Evet	65	4,43	3,09	5,75	210	0,000***
	Hayır	147	2,23	2,30			
Genel Evlilik Doyumu	Evet	85	41,98	24,14	8,89	210	0,000***
	Hayır	217	17,80	14,62			

***Fark $p<,001$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiş ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyanın, hem genel hem de tüm evlilik doyumu alt boyutları bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.13). Buna göre;

Kadınların, *evlilik uyumu* düzeylerinin psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=10,25$ ve $p<,001$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *evlilik*

uyum düzeylerinin daha problemleri olduğu görölmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=25,08$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=8,82$).

- Kadınların, evlilik uyumunun *ilişki mutluluğu* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=9,61$ ve $p<,001$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *ilişki mutluluğu* düzeylerinin daha problemleri olduğu görölmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=11,35$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=3,09$).
- Kadınların, evlilik uyumunun *çatışma* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=10,21$ ve $p<,001$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *çatışma* düzeylerinin daha problemleri olduğu görölmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=7,02$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=2,92$).
- Kadınların, evlilik uyumunun *yakınlık* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=8,14$ ve $p<,001$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *yakınlık* düzeylerinin daha problemleri olduğu görölmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=6,71$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=2,82$).

Kadınların, *öfke* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=5,86$ ve $p<,001$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *öfkeye* ilişkin doyum düzeylerinin daha problemleri olduğu görölmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=2,93$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=1,12$).

Kadınların, *eşin ailesiyle iletişim* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=4,89$ ve $p<,001$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *eşin ailesiyle iletişime* ilişkin doyum düzeylerinin daha problemleri olduğu görölmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=5,11$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=3,37$).

Kadınların, *ekonomik anlayış* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=3,92$ ve $p<,001$]. Grupların

ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *ekonomik anlayışa* ilişkin doyum düzeylerinin daha problemli olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=1,28$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=0,65$).

Kadınların, *ebeveynlik anlayışı* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=5,75$ ve $p<,001$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *ebeveynlik anlayışına* ilişkin doyum düzeylerinin daha problemli olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=4,43$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=2,23$).

Son olarak, kadınların, genel evlilik doyum düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=8,89$ ve $p<,001$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların genel evlilik doyum düzeylerinin daha problemli olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=41,98$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=17,80$).

4.5. Evli Kadınların Romantik Kıskançlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşma Gösterip Göstermediğine Yönelik Bulgular

Bu alt bölümde grupların puanları arasında yapılan karşılaştırmalarda yüksek puanın o alanda yüksek kıskançlık düzeyi, düşük puanın ise o alanda düşük kıskançlık düzeyini ifade ettiği dikkate alınmıştır.

Tablo 4.14. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Gruplar	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	30 yaş ve altı (1)	129	5,46	1,39	1,23	0,294	-
	31-40 yaş (2)	134	5,59	1,38			
	41 yaş ve üstü (3)	38	5,19	1,64			
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	30 yaş ve altı (1)	130	2,85	1,27	2,46	0,087	-
	31-40 yaş (2)	131	2,50	1,27			
	41 yaş ve üstü (3)	38	2,59	1,32			
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	30 yaş ve altı (1)	130	2,53	0,84	5,70	0,004**	2 ile 3
	31-40 yaş (2)	134	2,22	0,87			
	41 yaş ve üstü (3)	38	2,64	1,09			
Kıskançlığın etkileri	30 yaş ve altı (1)	130	3,65	1,20	2,76	0,065	-
	31-40 yaş (2)	134	3,30	1,22			
	41 yaş ve üstü (3)	38	3,43	1,23			
Kıskançlığın nedenleri	30 yaş ve altı (1)	130	3,17	1,32	0,44	0,642	-
	31-40 yaş (2)	134	3,16	1,46			
	41 yaş ve üstü (3)	38	3,40	1,49			
Romantik kıskançlık puanı (genel)	30 yaş ve altı (1)	129	3,52	0,84	1,26	0,286	-
	31-40 yaş (2)	131	3,36	0,80			
	41 yaş ve üstü (3)	38	3,45	0,92			

**Fark $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Evli kadınların, yaşlarına bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve yaş değişkeninin, romantik kıskançlık ölçeğinin sadece *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* alt boyutu için anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [$F_{(2; 299)}=5,70$ ve $p < .01$] (Tablo 4.14). Hangi yaş grupları arasında evli kadınların *kıskançlıkla baş etme* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 41 ve üstü yaş grubuna yer alan kadınların (Grup 3) *kıskançlıkla baş etme* düzeyleri, 31-40 yaş grubunda bulunan kadınlardan (Grup 2) daha yüksektir ($\bar{X}_{31-40 \text{ yaş}}=3,64$ ve $\bar{X}_{41 \text{ ve üstü yaş}}=2,22$).

Kadınların, yaşlarına bağlı olarak romantik kıskançlığın genel ve alt boyutlarına ilişkin düzeyleri/puanları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 4.15. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Gelir düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	Düşük ve o. altı (1)	22	123,25	2,51	2	0,285	-
	Orta (2)	203	152,20				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	155,83				
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	Düşük ve o. altı (1)	22	163,43	1,98	2	0,371	-
	Orta (2)	204	152,76				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	138,76				
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	Düşük ve o. altı (1)	22	155,95	2,27	2	0,321	-
	Orta (2)	204	155,88				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	138,45				
Kıskançlığın etkileri	Düşük ve o. altı (1)	22	154,77	0,90	2	0,639	-
	Orta (2)	204	154,20				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	143,31				
Kıskançlığın nedenleri	Düşük ve o. altı (1)	22	171,30	1,23	2	0,541	-
	Orta (2)	204	150,23				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	149,19				
Romantik kıskançlık puanı (genel)	Düşük ve o. altı (1)	22	150,95	0,63	2	0,732	-
	Orta (2)	204	151,87				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	142,71				

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, aile gelir durumuna bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı gelir grubu düşük ve ortanın altı grupta $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi ile incelenmiş ve gelir düzeyin ne romantik kıskançlığın geneli ne de alt boyutları için anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.15). Değişik gelir gruplarında yer alan kadınları romantik kıskançlık düzeyleri birbirine yakındır/benzerdir.

Tablo 4.16. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	İlköğretim (1)	33	137,48	0,68	2	0,713	-
	Lise (2)	28	148,95				
	Üniversite (3)	237	150,62				
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	İlköğretim (1)	33	145,79	0,03	2	0,986	-
	Lise (2)	28	149,06				
	Üniversite (3)	237	148,19				
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	İlköğretim (1)	33	152,33	0,30	2	0,861	-
	Lise (2)	28	156,98				
	Üniversite (3)	237	148,22				
Kıskançlığın etkileri	İlköğretim (1)	33	158,53	1,10	2	0,578	-
	Lise (2)	28	161,16				
	Üniversite (3)	237	146,86				
Kıskançlığın nedenleri	İlköğretim (1)	33	133,79	1,90	2	0,387	-
	Lise (2)	28	164,02				
	Üniversite (3)	237	149,97				
Romantik kıskançlık puanı (genel)	İlköğretim (1)	33	138,08	0,78	2	0,676	-
	Lise (2)	28	157,54				
	Üniversite (3)	237	147,67				

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, eğitim düzeylerine bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı eğitim düzeyi lise grubunda $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi ile incelenmiş ve eğitim düzeyinin ne romantik kıskançlığın geneli ne de alt boyutları için anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.16). Farklı eğitim gruplarında yer alan kadınları romantik kıskançlık düzeyleri arasında fark yoktur.

Tablo 4.17. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin eşin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	İlköğretim (1)	35	152,44	0,59	2	0,745	-
	Lise (2)	45	141,83				
	Üniversite (3)	222	152,64				
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	İlköğretim (1)	35	146,09	0,94	2	0,627	-
	Lise (2)	45	161,51				
	Üniversite (3)	222	148,32				
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	İlköğretim (1)	35	133,90	4,70	2	0,095	-
	Lise (2)	45	174,67				
	Üniversite (3)	222	149,58				
Kıskançlığın etkileri	İlköğretim (1)	35	161,59	0,67	2	0,716	-
	Lise (2)	45	154,61				
	Üniversite (3)	222	149,28				
Kıskançlığın nedenleri	İlköğretim (1)	35	130,07	5,02	2	0,081	-
	Lise (2)	45	173,59				
	Üniversite (3)	222	150,40				
Romantik kıskançlık puanı (genel)	İlköğretim (1)	35	135,79	2,55	2	0,279	-
	Lise (2)	45	166,07				
	Üniversite (3)	222	148,36				

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, eşlerinin eğitim düzeylerine bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı yine non-parametrik Kruskal Wallis testi ile incelenmiş ve eşin eğitim düzeyinin de romantik kıskançlığın geneli ve alt boyutları için anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.17). Eşleri farklı eğitim gruplarında yer alan kadınları romantik kıskançlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

Tablo 4.18. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin mesleğe göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Meslek	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	Ev hanımı (1)	46	128,90	6,94	4	0,139	-
	İşçi (2)	16	193,47				
	Memur (3)	182	153,39				
	Serbest m. (4)	12	148,75				
	Ücretli (5)	46	149,52				
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	Ev hanımı (1)	46	143,89	3,34	4	0,502	-
	İşçi (2)	16	182,93				
	Memur (3)	182	151,86				
	Serbest m. (4)	12	149,14				
	Ücretli (5)	46	138,25				
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	Ev hanımı (1)	46	140,46	3,78	4	0,437	-
	İşçi (2)	16	187,59				
	Memur (3)	182	152,11				
	Serbest m. (4)	12	158,88				
	Ücretli (5)	46	145,65				
Kıskançlığın etkileri	Ev hanımı (1)	46	166,62	2,68	4	0,613	-
	İşçi (2)	16	154,16				
	Memur (3)	182	146,25				
	Serbest m. (4)	12	171,46				
	Ücretli (5)	46	151,01				
Kıskançlığın nedenleri	Ev hanımı (1)	46	141,17	3,39	4	0,495	-
	İşçi (2)	16	152,22				
	Memur (3)	182	152,34				
	Serbest m. (4)	12	121,29				
	Ücretli (5)	46	166,14				
Romantik kıskançlık puanı (genel)	Ev hanımı (1)	46	135,83	2,95	4	0,567	-
	İşçi (2)	16	178,10				
	Memur (3)	182	149,48				
	Serbest m. (4)	12	157,59				
	Ücretli (5)	46	151,98				

*fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, mesleklerine bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı yine mesleği işçi ve serbest meslek olanların $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi ile incelenmiş ve meslek değişkeninin de romantik kıskançlığın geneli ve alt boyutları için anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 4.18). Farklı meslek

gruplarında yer alan kadınları romantik kıskançlık düzeyleri arasında anlamlı fark yoktur.

Tablo 4.19. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin eşin mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Eşin mesleği	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	İşçi (1)	39	5,06	1,75	2,04	0,108	-
	Memur (2)	92	5,68	1,15			
	Serbest m. (3)	44	5,30	1,72			
	Ücretli (4)	127	5,53	1,36			
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	İşçi (1)	39	2,63	1,25	0,86	0,463	-
	Memur (2)	92	2,79	1,25			
	Serbest m. (3)	44	2,79	1,46			
	Ücretli (4)	127	2,54	1,24			
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	İşçi (1)	39	2,38	0,98	0,28	0,839	-
	Memur (2)	92	2,48	0,89			
	Serbest m. (3)	44	2,38	0,93			
	Ücretli (4)	127	2,37	0,88			
Kıskançlığın etkileri	İşçi (1)	39	3,16	1,46	2,33	0,075	-
	Memur (2)	92	3,44	1,12			
	Serbest m. (3)	44	3,85	1,10			
	Ücretli (4)	127	3,45	1,23			
Kıskançlığın nedenleri	İşçi (1)	39	3,07	1,48	0,28	0,844	-
	Memur (2)	92	3,17	1,26			
	Serbest m. (3)	44	3,13	1,49			
	Ücretli (4)	127	3,27	1,46			
Romantik kıskançlık puanı (genel)	İşçi (1)	39	3,26	0,87	0,80	0,494	-
	Memur (2)	92	3,50	0,76			
	Serbest m. (3)	44	3,49	0,87			
	Ücretli (4)	127	3,44	0,86			

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan evli kadınların, eşlerinin mesleklerine bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve eşin mesleğinin de kadınların kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür ($p > .05$) (Tablo 4.19).

Tablo 4.20. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Evlilik süresi	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	0-5 yıl (1)	143	5,56	1,18	0,25	0,859	-
	6-10 yıl (2)	80	5,43	1,61			
	11-15 yıl (3)	36	5,43	1,64			
	16 yıl ve üstü (4)	43	5,38	1,62			
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	0-5 yıl (1)	143	2,81	1,31	1,38	0,249	-
	6-10 yıl (2)	80	2,48	1,16			
	11-15 yıl (3)	36	2,52	1,27			
	16 yıl ve üstü (4)	43	2,64	1,39			
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	0-5 yıl (1)	143	2,03	0,86	4,51	0,004**	1, 2 ile 4
	6-10 yıl (2)	80	2,08	0,77			
	11-15 yıl (3)	36	2,30	0,94			
	16 yıl ve üstü (4)	43	2,60	1,09			
Kıskançlığın etkileri	0-5 yıl (1)	143	3,59	1,15	0,91	0,436	-
	6-10 yıl (2)	80	3,33	1,18			
	11-15 yıl (3)	36	3,39	1,31			
	16 yıl ve üstü (4)	43	3,39	1,44			
Kıskançlığın nedenleri	0-5 yıl (1)	143	3,24	1,27	1,03	0,380	-
	6-10 yıl (2)	80	3,21	1,54			
	11-15 yıl (3)	36	2,82	1,39			
	16 yıl ve üstü (4)	43	3,32	1,54			
Romantik kıskançlık puanı (genel)	0-5 yıl (1)	143	3,55	0,78	1,80	0,147	-
	6-10 yıl (2)	80	3,31	0,83			
	11-15 yıl (3)	36	3,29	0,81			
	16 yıl ve üstü (4)	43	3,47	0,98			

**Fark $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan kadınların, evlilik sürelerine bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve evlilik süresinin, sadece *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* alt boyutu bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=4,51$ ve $p < .01$] (Tablo 4.20). ANOVA sonrası yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınların (Grup 4) *kıskançlıkla baş etme* düzeyleri, 0-5 ve 6-10 yıldır evli olan kadınlardan (Grup 1-2) daha yüksektir ($\bar{X}_{0-5 \text{ yıl}}=2,03$; $\bar{X}_{6-10 \text{ yıl}}=2,08$ ve $\bar{X}_{16 \text{ yıl ve üstü}}=2,60$).

Evli kadınların, evlilik sürelerine bağlı olarak romantik kıskançlık ölçeğinin geneli ve diğer alt boyutlarına ilişkin puanları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.21. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Çocuk sayısı	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	Hiç yok (1)	88	5,54	1,20	3,95	0,009**	1, 2, 3 ile 4
	Tek çocuk (2)	110	5,50	1,40			
	İki çocuk (3)	72	5,73	1,27			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	4,72	2,04			
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	Hiç yok (1)	88	2,77	1,22	0,54	0,653	-
	Tek çocuk (2)	110	2,70	1,38			
	İki çocuk (3)	72	2,54	1,25			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	2,54	1,16			
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	Hiç yok (1)	88	2,57	0,83	2,30	0,077	-
	Tek çocuk (2)	110	2,33	0,90			
	İki çocuk (3)	72	2,26	0,93			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	2,56	0,97			
Kıskançlığın etkileri	Hiç yok (1)	88	3,49	1,16	0,74	0,532	-
	Tek çocuk (2)	110	3,57	1,26			
	İki çocuk (3)	72	3,30	1,18			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	3,44	1,36			
Kıskançlığın nedenleri	Hiç yok (1)	88	3,17	1,22	0,48	0,697	-
	Tek çocuk (2)	110	3,31	1,52			
	İki çocuk (3)	72	3,13	1,43			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	3,02	1,42			
Romantik kıskançlık puanı (genel)	Hiç yok (1)	88	3,50	0,75	0,89	0,448	-
	Tek çocuk (2)	110	3,49	0,89			
	İki çocuk (3)	72	3,39	0,82			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	3,25	0,88			

**Fark $p<,01$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan kadınların, sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı yine tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve çocuk sayısının, sadece *kıskançlık tetikleyicileri* alt boyutu bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=3,95$ ve $p<,01$] (Tablo 4.21). ANOVA sonrası yapılan post-hoc Scheffe testine göre; üç ve daha fazla çocuğu olan kadınların (Grup 4) *kıskançlık tetikleyicilerine* ilişkin puanları diğer

tüm kadınlardan (Grup 1-2-3) anlamlı bir şekilde daha düşüktür ($\bar{X}_{\text{Hiç yok}}=5,54$; $\bar{X}_{\text{Tek çocuk}}=5,50$; $\bar{X}_{\text{İki çocuk}}=5,73$ ve $\bar{X}_{\text{3 ve daha fazla çocuk}}=4,72$).

Evli kadınların, çocuk sayılarına bağlı olarak romantik kıskançlık ölçeğinin geneli ve diğer alt boyutlarına ilişkin puanları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.22. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin evlenme/tanışma şekillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Evlenme şekli	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Kıskançlık Tetikleyicileri	Anlaşarak (1)	228	5,51	1,31	0,02	0,980	-
	Arkadaşların t. (2)	37	5,55	1,68			
	Ailenin t. (3)	32	5,54	1,57			
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	Anlaşarak (1)	228	2,67	1,31	0,13	0,876	-
	Arkadaşların t. (2)	37	2,61	1,09			
	Ailenin t. (3)	32	2,77	1,31			
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	Anlaşarak (1)	228	2,39	0,88	1,12	0,329	-
	Arkadaşların t. (2)	37	2,40	0,93			
	Ailenin t. (3)	32	2,65	1,00			
Kıskançlığın etkileri	Anlaşarak (1)	228	3,47	1,19	0,08	0,923	-
	Arkadaşların t. (2)	37	3,43	1,32			
	Ailenin t. (3)	32	3,54	1,40			
Kıskançlığın nedenleri	Anlaşarak (1)	228	3,29	1,43	2,42	0,091	-
	Arkadaşların t. (2)	37	3,01	1,36			
	Ailenin t. (3)	32	2,76	1,32			
Romantik kıskançlık puanı (genel)	Anlaşarak (1)	228	3,47	0,82	0,25	0,776	-
	Arkadaşların t. (2)	37	3,37	0,87			
	Ailenin t. (3)	32	3,46	0,82			

*Fark $p<,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan evli kadınların, eşleriyle tanışma/evlenme şekillerine bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı yine tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve eşiyle tanışma/evlenme şeklinin kadınların kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür ($p>,05$) (Tablo 4.22).

Tablo 4.23. Kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi (N=302)

Puan	P.D.İ.D.	Betimsel İst.			t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Kıskançlık Tetikleyicileri	Evet	85	5,65	1,25	1,28	300	0,202
	Hayır	217	5,42	1,48			
Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	Evet	85	3,07	1,38	3,49	300	0,001**
	Hayır	217	2,51	1,21			
Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	Evet	85	2,65	0,95	3,00	300	0,003**
	Hayır	217	2,31	0,86			
Kıskançlığın etkileri	Evet	85	3,55	1,37	0,76	300	0,446
	Hayır	217	3,43	1,16			
Kıskançlığın nedenleri	Evet	85	3,41	1,51	1,70	300	0,090
	Hayır	217	3,11	1,35			
Romantik kıskançlık puanı (genel)	Evet	85	3,68	0,88	3,07	300	0,002**
	Hayır	217	3,35	0,79			

**Fark $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiş ve psikolojik desteğe ihtiyaç duymanın, romantik kıskançlığın geneli ve iki alt boyutu bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.23). Buna göre;

Kadınların, *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* düzeylerinin psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=3,49$ ve $p<,01$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=3,07$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=2,51$).

Kadınların, *kıskançlıkla baş etme* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=3,00$ ve $p<,01$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *kıskançlıkla baş etme* düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=2,65$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=2,31$).

Son olarak, kadınların, genel *romantik kıskançlık* düzeylerinin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=3,07$ ve $p<,01$]. Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların genel *romantik kıskançlık* düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=3,68$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=3,35$).

4.6. Evli Kadınların Kaygı Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından Farklılaşma Gösterip Göstermediğine Yönelik Bulgular

Tablo 4.24. Kadınların kaygı düzeylerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Gruplar	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Durumluk Kaygı	30 yaş ve altı (1)	130	31,56	9,17	6,27	0,002**	1 ile 2, 3
	31-40 yaş (2)	132	35,02	10,29			
	41 yaş ve üstü (3)	38	36,84	9,99			
Sürekli Kaygı	30 yaş ve altı (1)	130	41,45	8,16	2,50	0,084	-
	31-40 yaş (2)	132	43,42	7,69			
	41 yaş ve üstü (3)	38	43,82	8,44			

**Fark $p<,01$ ve *fark $p<,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan evli kadınların, yaşlarına bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve yaş değişkeninin, sadece *durumluk kaygı* düzeyinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.24). Buna göre;

Kadınların, *durumluk kaygı* düzeylerinin (puanlarının) yaşlarına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(2; 299)}=6,27$ ve $p<,01$] (Tablo 4.24). Hangi yaş grupları arasında evli kadınların *durumluk kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 30 ve altı yaş grubuna yer alan kadınların (Grup 1) *durumluk kaygı* düzeyleri, daha büyük yaş gruplarında yer alan kadınlardan (Grup 2-3) daha düşüktür ($\bar{X}_{30 \text{ ve altı yaş}}=31,56$; $\bar{X}_{31-40 \text{ yaş}}=35,02$ ve $\bar{X}_{41 \text{ ve üstü yaş}}=36,84$).

Kadınların, yaşlarına bağlı olarak *sürekli kaygı* düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>,05$). Değişik yaş gruplarında yer alan kadınları *sürekli kaygı* düzeyleri birbirine yakındır.

Tablo 4.25. Kadınların kaygı düzeylerinin gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Gelir düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X^2	sd	p	
Durumluk Kaygı	Düşük ve o. altı (1)	22	195,43	11,50	2	0,003**	1 ile 3
	Orta (2)	202	154,16				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	127,76				
Sürekli Kaygı	Düşük ve o. altı (1)	22	185,45	15,80	2	0,000***	1 ile 3
	Orta (2)	202	158,75				
	Ort. üstü ve yük. (3)	76	118,45				

***Fark $p < .001$ ve **fark $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, aile gelir durumuna bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı düşük ve ortanın altı gelir grubunda $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 4.25) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre;

Evli kadınların, gelir durumuna bağlı olarak *durumluk kaygı* düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=11,50$ ve $p < .01$]. Hangi gelir grupları arasında kadınların *durumluk kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; düşük ve ortanın altında geliri olan kadınların (Grup 1) *durumluk kaygı* düzeyleri, geliri ortanın üstü ve yüksek olan kadınlardan (Grup 3) daha yüksektir (Sıra Ortalaması Düşük ve ortanın altı=195,43 ve Sıra Ortalaması Ortanın üstü ve yüksek=127,76).

Evli kadınların, gelir durumuna bağlı olarak *sürekli kaygı* düzeyleri de anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=15,80$ ve $p < .001$]. Hangi gelir grupları arasında kadınların *sürekli kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; düşük ve ortanın altında geliri olan kadınların (Grup 1) *sürekli kaygı* düzeyleri, geliri ortanın üstü ve yüksek olan kadınlardan (Grup 3) daha yüksektir (Sıra Ortalaması Düşük ve ortanın altı=195,43 ve Sıra Ortalaması Ortanın üstü ve yüksek=127,76).

Tablo 4.26. Kadınların kaygı düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X^2	sd	p	
Durumluk Kaygı	İlköğretim (1)	33	178,67	8,92	2	0,043*	1 ile 3
	Lise (2)	28	163,39				
	Üniversite (3)	237	142,73				
Sürekli Kaygı	İlköğretim (1)	33	176,44	10,05	2	0,037*	1, 2 ile 3
	Lise (2)	28	176,54				
	Üniversite (3)	237	132,53				

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, eğitim durumuna bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı eğitim düzeyi lise grubunda $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 4.26) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre;

Evli kadınların, eğitim durumuna bağlı olarak *durumluk kaygı* düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=8,92$ ve $p < .05$]. Hangi eğitim grupları arasında kadınların *durumluk kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; ilköğretim mezunu kadınların (Grup 1) *durumluk kaygı* düzeyleri, üniversite mezunu kadınlardan (Grup 3) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlköğretim=178,67 ve Sıra Ortalaması Üniversite=142,73).

Evli kadınların, eğitim durumuna bağlı olarak *sürekli kaygı* düzeyleri de anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=10,05$ ve $p < .05$]. Hangi eğitim grupları arasında kadınların *sürekli kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; ilköğretim ve lise mezunu kadınların (Grup 1-2) *sürekli kaygı* düzeyleri, üniversite mezunu kadınlardan (Grup 3) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlköğretim=176,44; Sıra Ortalaması Lise=176,54 ve Sıra Ortalaması Üniversite=132,53).

Tablo 4.27. Kadınların kaygı düzeylerinin eşin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Eşin Eğitim düzeyi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Durumluk Kaygı	İlköğretim (1)	35	183,03	7,31	2	0,026*	1 ile 3
	Lise (2)	45	163,50				
	Üniversite (3)	222	143,03				
Sürekli Kaygı	İlköğretim (1)	35	177,34	6,44	2	0,039*	1 ile 3
	Lise (2)	45	162,04				
	Üniversite (3)	222	143,87				

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 4.27) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre;

Evli kadınların, eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak *durumluk kaygı* düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=7,31$ ve $p<,05$]. Hangi eğitim grupları arasında kadınların *durumluk kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; eşi ilköğretim mezunu olan kadınların (Grup 1) *durumluk kaygı* düzeyleri, eşi üniversite mezunu olan kadınlardan (Grup 3) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlköğretim=183,03 ve Sıra Ortalaması Üniversite=143,03).

Evli kadınların, eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak *sürekli kaygı* düzeyleri de anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(2)}=6,44$ ve $p<,05$]. Hangi eğitim grupları arasında kadınların *sürekli kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; eşi ilköğretim mezunu olan kadınların (Grup 1) *sürekli kaygı* düzeyleri, eşi üniversite mezunu olan kadınlardan (Grup 3) daha yüksektir (Sıra Ortalaması İlköğretim=177,34 ve Sıra Ortalaması Üniversite=143,87).

Tablo 4.28. Kadınların kaygı düzeylerinin mesleklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testi (N=302)

Puan	Meslek	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W Testi
		n	Sıra Ort.	X ²	sd	p	
Durumluk Kaygı	Ev hanımı (1)	46	164,23	9,07	4	0,045*	2 ile 3, 4, 5
	İşçi (2)	16	202,25				
	Memur (3)	182	144,74				
	Serbest m. (4)	12	138,13				
	Ücretli (5)	46	144,94				
Sürekli Kaygı	Ev hanımı (1)	46	177,22	7,40	4	0,116	-
	İşçi (2)	16	174,84				
	Memur (3)	182	145,88				
	Serbest m. (4)	12	133,96				
	Ücretli (5)	46	138,20				

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, mesleklerine bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı meslek gruplarında işçi ve serbest meslek grupları $n < 30$ olduğundan yapılan non-parametrik Kruskal Wallis testi (Tablo 4.28) ile incelenmiş ve sonuçları yukarıda özetlenmiştir. Buna göre;

Evli kadınların, mesleklerine bağlı olarak *durumluk kaygı* düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır [$X^2_{(4)}=9,07$ ve $p < ,05$]. Hangi meslek grupları arasında kadınların *durumluk kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; işçi olan kadınların (Grup 2) *durumluk kaygı* düzeyleri, memur, serbest meslek ve ücretli bir meslekte çalışan kadınlardan (Grup 3-4-5) daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{İşçi}=202,25$; Sıra Ortalaması $_{Memur}=144,74$; Sıra Ortalaması $_{Serbest\ meslek}=138,13$ ve Sıra Ortalaması $_{Ücretli}=144,94$).

Evli kadınların, mesleklerine bağlı olarak *sürekli kaygı* düzeyleri arasında ise anlamlı farklılaşma bulunmamıştır ($p > ,05$). Kadınların mesleklerine bağlı olarak *sürekli kaygı* düzeyleri birbirine yakındır/benzerdir.

Tablo 4.29. Kadınların kaygı düzeylerinin eşin mesleğine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Eşin mesleği	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Durumluk Kaygı	İşçi (1)	39	34,46	9,73	0,12	0,947	-
	Memur (2)	92	33,34	10,03			
	Serbest m. (3)	44	33,72	9,05			
	Ücretli (4)	127	33,85	10,35			
Sürekli Kaygı	İşçi (1)	39	43,36	7,88	1,60	0,190	-
	Memur (2)	92	43,66	7,49			
	Serbest m. (3)	44	40,61	6,73			
	Ücretli (4)	127	42,33	8,78			

*Fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan evli kadınların, eşlerinin mesleklerine bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve eşin mesleğinin kadınların kaygı düzeylerinde (*durumluk* ve *sürekli kaygı*) anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür ($p > .05$) (Tablo 4.29).

Tablo 4.30. Kadınların kaygı düzeylerinin evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Evlilik süresi	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Durumluk Kaygı	0-5 yıl (1)	143	31,76	9,70	6,32	0,000***	1, 2 ile 3, 4
	6-10 yıl (2)	80	33,54	8,41			
	11-15 yıl (3)	36	37,18	11,34			
	16 yıl ve üstü (4)	43	38,09	10,51			
Sürekli Kaygı	0-5 yıl (1)	143	41,35	8,49	3,39	0,019*	1 ile 3, 4
	6-10 yıl (2)	80	42,65	6,68			
	11-15 yıl (3)	36	44,53	7,60			
	16 yıl ve üstü (4)	43	45,16	8,42			

***Fark $p < .001$ ve *fark $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan kadınların, evlilik sürelerine bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve evlilik süresinin, hem *durumluk* hem de *sürekli kaygı* düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.30). Buna göre;

Kadınların, *durumluk kaygı* düzeylerinin (puanlarının) evlilik sürelerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=6,32$ ve $p < .001$] (Tablo 4.30).

Hangi evlilik süreleri arasında kadınların *durumluk kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 0-5 ve 6-10 yıldır evli olan kadınların (Grup 1-2) *durumluk kaygı* düzeyleri, 11-15 ve 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan (Grup 3-4) daha düşüktür ($\bar{X}_{0-5 \text{ yıl}}=31,76$; $\bar{X}_{6-10 \text{ yıl}}=33,54$; $\bar{X}_{11-15 \text{ yıl}}=37,18$ ve $\bar{X}_{16 \text{ yıl ve üstü}}=38,09$).

Kadınların, *sürekli kaygı* düzeylerinin de (puanlarının) evlilik sürelerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=3,39$ ve $p<,05$] (Tablo 4.30). Hangi evlilik süreleri arasında kadınların *sürekli kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 0-5 yıldır evli olan kadınların (Grup 1) *sürekli kaygı* düzeyleri, 11-15 ve 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan (Grup 3-4) daha düşüktür ($\bar{X}_{0-5 \text{ yıl}}=41,35$; $\bar{X}_{11-15 \text{ yıl}}=44,53$ ve $\bar{X}_{16 \text{ yıl ve üstü}}=45,16$).

Tablo 4.31. Kadınların kaygı düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Çocuk sayısı	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Durumluk Kaygı	Hiç yok (1)	88	31,34	9,97	4,14	0,007**	4 ile 1, 2
	Tek çocuk (2)	110	33,82	9,28			
	İki çocuk (3)	72	34,97	10,25			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	38,27	10,04			
Sürekli Kaygı	Hiç yok (1)	88	40,69	7,47	3,89	0,011*	4 ile 1, 2
	Tek çocuk (2)	110	42,80	8,84			
	İki çocuk (3)	72	43,17	7,46			
	Üç çocuk ve fazla (4)	32	46,06	6,66			

**Fark $p<,01$ ve *fark $p<,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve çocuk sayısının, kadınların hem *durumluk* hem de *sürekli kaygı* düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.31). Buna göre;

Kadınların, *durumluk kaygı* düzeylerinin (puanlarının) çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=4,14$ ve $p<,01$] (Tablo 4.31). Hangi çocuk sayıları arasında kadınların *durumluk kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 3 ve daha fazla sayıda çocuğu

olan kadınların (Grup 4) *durumluk kaygı* düzeyleri, çocuğu olmayan ve tek çocuğu olan kadınlardan (Grup 1-2) daha yüksektir ($\bar{X}_{\text{Hiç yok}}=31,34$; $\bar{X}_{\text{Tek çocuk}}=33,82$ ve $\bar{X}_{3 \text{ ve daha fazla çocuk}}=38,27$).

Kadınların, *sürekli kaygı* düzeylerinin (puanlarının) çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$F_{(3; 298)}=3,89$ ve $p<,05$] (Tablo 4.31). Hangi çocuk sayıları arasında kadınların *sürekli kaygı* düzeylerinin farklılaştığını araştırmak üzere yapılan post-hoc Scheffe testine göre; 3 ve daha fazla sayıda çocuğu olan kadınların (Grup 4) *sürekli kaygı* düzeyleri, çocuğu olmayan ve tek çocuğu olan kadınlardan (Grup 1-2) daha yüksektir ($\bar{X}_{\text{Hiç yok}}=40,69$; $\bar{X}_{\text{Tek çocuk}}=42,80$ ve $\bar{X}_{3 \text{ ve daha fazla çocuk}}=46,06$).

Tablo 4.32. Kadınların kaygı düzeylerinin evlenme/tanışma şekillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan ANOVA testi (N=302)

Puan	Evlenme şekli	Betimsel İst.			ANOVA		Scheffe Testi
		n	$\bar{X}$	ss	F	p	
Durumluk Kaygı	Anlaşarak (1)	228	33,57	10,05	1,21	0,299	-
	Arkadaşların t. (2)	37	32,30	8,87			
	Ailenin t. (3)	32	35,97	10,58			
Sürekli Kaygı	Anlaşarak (1)	228	42,26	8,14	1,75	0,176	-
	Arkadaşların t. (2)	37	41,84	7,06			
	Ailenin t. (3)	32	44,94	7,31			

*Fark $p<,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmaya katılan kadınların, eşleriyle tanışma/evlenme şekillerine bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) incelenmiş ve tanışma/evlenme şekillerinin kadınların kaygı düzeylerinde (*durumluk* ve *sürekli kaygı*) anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür ($p>,05$) (Tablo 4.32).

Tablo 4.33. Kadınların kaygı düzeylerinin psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan t-testi (N=302)

Puan	Psiko. Dest. ihtiyaç duyma	Betimsel İst.			t-test		
		n	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Durumluk Kaygı	Evet	85	39,13	11,98	6,13	300	0,000***
	Hayır	217	31,70	8,20			
Sürekli Kaygı	Evet	85	46,75	9,32	5,92	300	0,000***
	Hayır	217	40,98	6,82			

***Fark $p < .001$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına bağlı olarak kaygı düzeylerinde (puanlarında) anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiş ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyanların, kadınların hem *durumluk* hem de *sürekli kaygı* düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur (Tablo 4.33). Buna göre;

Kadınların, *durumluk kaygı* düzeylerinin (puanlarının) psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=6,13$ ve $p < .001$] (Tablo 4.33). Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *durumluk kaygı* düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=39,13$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=31,70$).

Kadınların, *sürekli kaygı* düzeylerinin de (puanlarının) psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur [$t_{(300)}=5,92$ ve $p < .001$] (Tablo 4.33). Grupların ortalama puanları incelendiğinde, psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların *sürekli kaygı* düzeylerinin de daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}_{\text{Evet}}=46,75$ ve $\bar{X}_{\text{Hayır}}=40,98$).

4.7. Evli Kadınların Evlilik Doyumları ile Romantik Kıskançlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 4.34. Kadınların evlilik doyumları ile romantik kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik korelasyon testi (N=302)

Puan			Romantik Kıskançlık Ölçeği					
			K. tetikleyicileri	K. d.v. tepkiler	K. baş etme y.	K. etkileri	K. nedenleri	Romantik k. puanı (genel)
Evlilik Doyum Ölçeği	Evlilik Uyum	r	-0,049	,171**	,268***	0,001	,186**	,162**
		p	0,401	0,003	0,000	0,982	0,001	0,005
	İlişki Mutluluğu	r	-0,046	,191**	,277***	0,021	,195**	,181**
		p	0,428	0,001	0,000	0,721	0,001	0,002
	Çatışma	r	-0,020	,193**	,271***	0,023	,150**	,168**
		p	0,730	0,001	0,000	0,687	0,009	0,004
	Yakınlık	r	-0,067	0,069	,181**	-0,054	,154**	0,081
		p	0,248	0,235	0,002	0,346	0,007	0,166
	Öfke	r	-0,050	,212***	,368***	0,105	,193**	,232**
		p	0,386	0,000	0,000	0,068	0,001	0,000
	Eşin Ailesiyle İletişim	r	0,095	,184**	,192**	0,048	,114*	,184**
		p	0,098	0,001	0,001	0,404	0,049	0,001
	Ekonomik Anlayış	r	0,062	,199**	,226***	0,106	,179**	,221***
		p	0,284	0,001	0,000	0,066	0,002	0,000
	Ebeveynlik Anlayışı	r	,139*	0,129	,245***	-0,065	0,074	,146*
		p	0,043	0,061	0,000	0,344	0,282	0,034
	Genel Evlilik Doyumu	r	0,047	,283***	,369***	0,090	,228**	,282***
		p	0,496	0,000	0,000	0,190	0,001	0,000

***İlişki $p < .001$, **ilişki $p < .01$ ve *ilişki $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların evlilik doyum düzeyi ile romantik kıskançlık düzeyi arasındaki ilişkilere yönelik değerlendirmelerde, her iki ölçek için de yüksek puanın olumsuz bir durumu (düşük evlilik doyumu ve yüksek kıskançlık düzeyi), düşük puanın ise daha olumlu bir durumu (yüksek evlilik doyumu ve düşük kıskançlık düzeyi) ifade ettiği göz önünde bulundurulmuştur.

a) Evlilik uyumu*Romantik Kıskançlık

Kadınların, evlilik uyum düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkilerine ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,05$). Kadınların, evlilik uyum düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler ($r_{\text{Evlilik uyumu} \times \text{Kıskançlık durumunda verilen tepkiler}} = 0,171$ ve $p < 0,01$), kıskançlıkla baş etme yöntemleri ($r_{\text{Evlilik uyumu} \times \text{Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}} = 0,268$ ve $p < 0,01$), kıskançlığın nedenleri ($r_{\text{Evlilik uyumu} \times \text{Kıskançlığın nedenleri}} = 0,186$ ve

$p<0,01$) ve genel *romantik kıskançlık puanı* ($r_{\text{Evlilik uyumu} \times \text{Romantik kıskançlık puanı}}=0,162$ ve $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

- Kadınların, *ilişki mutluluğu* düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri* ve *kıskançlığın etkilerine* ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, *ilişki mutluluğuna* ilişkin algı düzeyleri ile *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* ($r_{\text{İlişki mutluluğu} \times \text{Kıskançlık durumunda verilen tepkiler}}=0,191$ ve $p<0,01$), *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* ($r_{\text{İlişki mutluluğu} \times \text{Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}}=0,277$ ve $p<0,001$), *kıskançlığın nedenleri* ($r_{\text{İlişki mutluluğu} \times \text{Kıskançlığın nedenleri}}=0,195$ ve $p<0,01$) ve genel *romantik kıskançlık puanı* ($r_{\text{İlişki mutluluğu} \times \text{Romantik kıskançlık puanı}}=0,181$ ve $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- Kadınların, *çatışma* düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri* ve *kıskançlığın etkilerine* ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, *çatışmaya* ilişkin algı düzeyleri ile *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* ($r_{\text{Çatışma} \times \text{Kıskançlık durumunda verilen tepkiler}}=0,193$ ve $p<0,01$), *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* ($r_{\text{Çatışma} \times \text{Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}}=0,271$ ve $p<0,001$), *kıskançlığın nedenleri* ($r_{\text{Çatışma} \times \text{Kıskançlığın nedenleri}}=0,150$ ve $p<0,01$) ve genel *romantik kıskançlık puanı* ($r_{\text{Çatışma} \times \text{Romantik kıskançlık puanı}}=0,168$ ve $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- Kadınların, *yakınlık* düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri*, *kıskançlık durumunda verilen tepkiler*, *kıskançlığın etkileri* ve genel *romantik kıskançlığa* ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, *yakınlığa* ilişkin algı düzeyleri ile *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* ($r_{\text{Yakınlık} \times \text{Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}}=0,181$ ve $p<0,01$) ve *kıskançlığın nedenleri* ($r_{\text{Yakınlık} \times \text{Kıskançlığın nedenleri}}=0,154$ ve $p<0,01$) arasında ise pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

b) Öfke*Romantik Kıskançlık

Kadınların, *öfke* düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri* ve *kıskançlığın etkilerine* ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, *öfkeye* ilişkin algı düzeyleri ile *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* ($r_{\text{Öfke} \times \text{Kıskançlık durumunda verilen tepkiler}}=0,212$ ve $p<0,01$), *kıskançlığın nedenleri* ($r_{\text{Öfke} \times \text{Kıskançlığın nedenleri}}=0,193$ ve $p<0,01$) ve genel *romantik kıskançlık puanı* ($r_{\text{Öfke} \times \text{Romantik kıskançlık puanı}}=0,232$ ve $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve zayıf derecede, *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* ile ($r_{\text{Öfke} \times \text{Kıskançlıkla baş etme}}$

yöntemleri=0,368 ve $p<0,001$) ise pozitif yönde ve orta derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

b) Eşin Ailesiyle İletişim*Romantik Kıskançlık

Kadınların, *eşin ailesiyle iletişim* düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri* ve *kıskançlığın etkilerine* ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, *eşin ailesiyle iletişime* ilişkin algı düzeyleri ile *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* ($r_{\text{Eşin Ailesiyle İletişim*Kıskançlık durumunda verilen tepkiler}}=0,184$ ve $p<0,01$), *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* ($r_{\text{Eşin Ailesiyle İletişim*Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}}=0,192$ ve $p<0,01$), *kıskançlığın nedenleri* ($r_{\text{Eşin Ailesiyle İletişim*Kıskançlığın nedenleri}}=0,114$ ve $p<0,05$) ve genel *romantik kıskançlık puanı* ($r_{\text{Eşin Ailesiyle İletişim*Romantik kıskançlık puanı}}=0,184$ ve $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

c) Ekonomik Anlayış*Romantik Kıskançlık

Kadınların, *ekonomik anlayış* düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri* ve *kıskançlığın etkilerine* ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, *ekonomik anlayışa* ilişkin algı düzeyleri ile *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* ($r_{\text{Ekonomik anlayış*Kıskançlık durumunda verilen tepkiler}}=0,199$ ve $p<0,01$), *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* ($r_{\text{Ekonomik anlayış*Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}}=0,226$ ve $p<0,001$), *kıskançlığın nedenleri* ($r_{\text{Ekonomik anlayış*Kıskançlığın nedenleri}}=0,179$ ve $p<0,05$) ve genel *romantik kıskançlık puanı* ($r_{\text{Ekonomik anlayış*Romantik kıskançlık puanı}}=0,221$ ve $p<0,001$) arasında pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

d) Ebeveynlik Anlayışı*Romantik Kıskançlık

Kadınların, *ebeveynlik anlayışı* düzeyleri ile *kıskançlık durumunda verilen tepkiler*, *kıskançlığın etkileri* ve *kıskançlığın nedenlerine* ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, *ebeveynlik anlayışına* ilişkin algı düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri* ($r_{\text{Ebeveynlik anlayışı*Kıskançlık tetikleyicileri}}=0,139$ ve $p<0,05$), *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* ($r_{\text{Ebeveynlik anlayışı*Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}}=0,245$ ve $p<0,001$) ve genel *romantik kıskançlık puanı* ($r_{\text{Ebeveynlik anlayışı*Romantik kıskançlık puanı}}=0,146$ ve $p<0,05$) arasında pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

e) Evlilik Doyum (Genel)*Romantik Kıskançlık

Kadınların, genel evlilik doyum düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri* ve *kıskançlığın etkilerine* ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, evlilik doyumu puanları ile *kıskançlık durumunda verilen tepkiler* ($r_{\text{Evlilik Doyumu}*Kıskançlık durumunda verilen tepkiler}=0,283$ ve $p<0,001$), *kıskançlığın nedenleri* ($r_{\text{Evlilik Doyumu}*Kıskançlığın nedenleri}=0,228$ ve $p<0,01$) ve genel *romantik kıskançlık puanı* ($r_{\text{Evlilik Doyumu}*Romantik kıskançlık puanı}=0,282$ ve $p<0,001$) arasında pozitif yönde ve zayıf derecede, *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* ile ($r_{\text{Evlilik Doyumu}*Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}=0,369$ ve $p<0,001$) ise pozitif yönde ve orta derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

4.8. Evli Kadınların Evlilik Doyumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 4.35. Kadınların evlilik doyumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik korelasyon testi (N=302)

Puan		Kaygı	
		Durumluk Kaygı	Sürekli Kaygı
Evlilik Uyumu	r	,463***	,503***
	p	0,000	0,000
İlişki Mutluluğu	r	,459***	,488***
	p	0,000	0,000
Çatışma	r	,425***	,496***
	p	0,000	0,000
Yakınlık	r	,387***	,410***
	p	0,000	0,000
Öfke	r	,418***	,399***
	p	0,000	0,000
Eşin Ailesiyle İletişim	r	,249***	,353***
	p	0,000	0,000
Ekonomik Anlayış	r	,205***	,265***
	p	0,000	0,000
Ebeveynlik Anlayışı	r	,391***	,320***
	p	0,000	0,000
Genel Evlilik Doyumu	r	,513***	,526***
	p	0,000	0,000

***İlişki $p<.001$ düzeyinde anlamlıdır.

Çalışmaya katılan evli kadınların evlilik doyumları (evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı) ile kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı) arasındaki ilişkiler Pearson's korelasyon katsayıları ile incelenmiş ve

sonuçları Tablo 4.35'te özetlenmiştir. Değişkenler arasında bulunan ilişkiler (korelasyonlar) aşağıdaki kriterlere göre değerlendirilmiştir;

<i>r</i>	İlişki
0,00-0,10	Yok
0,10-0,30	Zayıf
0,30-0,50	Orta
0,50-0,70	Güçlü
0,70-1,00	Çok güçlü (Jawlik, 2016, s.132)

Tablodan da görüleceği üzere kadınların evlilik doyumu düzeyleri (genel ve tüm alt boyutları için) ile kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. İlişkilere yönelik değerlendirmelerde, her iki ölçeğin/envanter için de yüksek puanın olumsuz algıyı/kaygıyı, düşük puanın ise daha olumlu algıyı/düşük kaygıyı ifade ettiği göz önünde bulundurulmuştur.

- Kadınların, *evlilik uyum* düzeyleri ile *durumluk kaygı* düzeyleri arasında pozitif yönde ve orta derecede anlamlı bir ilişki ($r_{\text{Evlilik uyumu} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,463$ ve $p < 0,001$), *sürekli kaygı* düzeyleri ile ise yine pozitif yönde ancak güçlü derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r_{\text{Evlilik uyumu} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,503$ ve $p < 0,001$).
- ✓ Kadınların, *ilişki mutluluğuna* ilişkin algı düzeyleri ile *durumluk* ($r_{\text{İlişki mutluluğu} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,459$ ve $p < 0,001$) ve *sürekli* ($r_{\text{İlişki mutluluğu} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,488$ ve $p < 0,001$) kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde ve orta derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- ✓ Kadınların, *çatışmaya* ilişkin algı düzeyleri ile *durumluk* ($r_{\text{Çatışma} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,425$ ve $p < 0,001$) ve *sürekli* ($r_{\text{Çatışma} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,496$ ve $p < 0,001$) kaygı düzeyleri arasında da pozitif yönde ve orta derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- ✓ Kadınların, *yakınlığa* ilişkin algı düzeyleri ile *durumluk* ($r_{\text{Yakınlık} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,387$ ve $p < 0,001$) ve *sürekli* ($r_{\text{Yakınlık} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,410$ ve $p < 0,001$) kaygı düzeyleri arasında da pozitif yönde ve orta derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- Kadınların, *öfke* düzeyleri ile *durumluk* ($r_{\text{Öfke} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,418$ ve $p < 0,001$) ve *sürekli* ($r_{\text{Öfke} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,399$ ve $p < 0,001$) kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde ve orta derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

- Kadınların, *eşin ailesiyle iletişim* düzeyleri ile *durumluk kaygı* düzeyleri arasında pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki ($r_{\text{Eşin Ailesiyle İletişim} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,249$ ve $p < 0,001$), *sürekli kaygı düzeyleri* ile ise yine pozitif yönde ancak orta derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r_{\text{Eşin Ailesiyle İletişim} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,353$ ve $p < 0,001$).
- Kadınların, *ekonomik anlayış* düzeyleri ile *durumluk* ($r_{\text{Ekonomik Anlayış} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,205$ ve $p < 0,001$) ve *sürekli* ($r_{\text{Ekonomik Anlayış} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,265$ ve $p < 0,001$) kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- Kadınların, *ebeveynlik anlayışı* düzeyleri ile *durumluk* ($r_{\text{Ebeveynlik Anlayışı} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,391$ ve $p < 0,001$) ve *sürekli* ($r_{\text{Ebeveynlik Anlayışı} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,320$ ve $p < 0,001$) kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde ve orta derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- Son olarak, kadınların genel evlilik doyumu düzeyleri ile *durumluk* ($r_{\text{Evlilik Doyumu} \cdot \text{Durumluk kaygı}} = 0,513$ ve $p < 0,001$) ve *sürekli* ($r_{\text{Evlilik Doyumu} \cdot \text{Sürekli kaygı}} = 0,526$ ve $p < 0,001$) kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde ve güçlü derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Özetlemek gerekirse, kadınların evlilik doyumu puanları yükseldikçe durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri de yükselmekte, evlilik doyumu puanları düştükçe durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri de düşmektedir. Her iki ölçekte de yüksek puanların olumsuzluğu işaret ettiği dikkate alınır, (yani başka bir deyişle) evlilik doyumu düzeyi olumlu (düşük puanlı) olan kadınların kaygı düzeyleri de olumlu (düşük puanlı) çıkmaktadır.

4.9. Evli Kadınların Kaygı Düzeyleri ile Romantik Kıskançlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 4.36. Kadınların kaygı düzeyleri ile romantik kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik korelasyon testi (N=302)

Puan			Kaygı	
			Durumluk Kaygı	Sürekli Kaygı
Romantik Kıskançlık Ölçeği	Kıskançlık Tetikleyicileri	<i>r</i>	-0,079	-0,043
		<i>p</i>	0,172	0,456
	Kıskançlık durumunda verilen tepkiler	<i>r</i>	,133*	,289***
		<i>p</i>	0,021	0,000
	Kıskançlıkla baş etme yöntemleri	<i>r</i>	,168**	,277***
		<i>p</i>	0,004	0,000
	Kıskançlığın etkileri	<i>r</i>	-0,040	0,064
		<i>p</i>	0,492	0,273
	Kıskançlığın nedenleri	<i>r</i>	0,082	,181**
		<i>p</i>	0,157	0,002
	Romantik kıskançlık puanı (genel)	<i>r</i>	0,076	,222***
		<i>p</i>	0,190	0,000

***İlişki $p < .001$, **ilişki $p < .01$ ve *ilişki $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kadınların, kaygı düzeyleri (puanları) ile romantik kıskançlık düzeyi (puanları) arasındaki ilişkilere yönelik değerlendirmelerde, her iki ölçek için de yüksek puanın olumsuz bir durumu (yüksek kaygı düzeyi ve yüksek kıskançlık düzeyi), düşük puanın ise daha olumlu bir durumu (düşük kaygı düzeyi ve düşük kıskançlık düzeyi) ifade ettiği göz önünde bulundurulmuştur.

a) Durumluk Kaygı*Romantik Kıskançlık

Kadınların, durumluk kaygı düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlığın etkileri, kıskançlığın nedenleri ve romantik kıskançlık (genel) düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,05$). Kadınların, durumluk kaygı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkileri ($r_{\text{Durumluk kaygı} \times \text{Kıskançlık durumunda verilen tepkileri}} = 0,133$ ve $p < 0,05$) ve kıskançlıkla baş etme yöntemleri ($r_{\text{Durumluk kaygı} \times \text{Kıskançlıkla baş etme yöntemleri}} = 0,168$ ve $p < 0,01$) arasında ise pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

b) Sürekli Kaygı*Romantik Kıskançlık

Kadınların, *sürekli kaygı* düzeyleri ile *kıskançlık tetikleyicileri* ve *kıskançlığın etkileri* arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$). Kadınların, *sürekli kaygı düzeyleri* ile *kıskançlık durumunda verilen tepkileri* (r Sürekli kaygı*Kıskançlık durumunda verilen tepkileri=0,289 ve $p<0,001$), *kıskançlıkla baş etme yöntemleri* (r Sürekli kaygı*Kıskançlıkla baş etme yöntemleri=0,277 ve $p<0,001$), *kıskançlığın nedenleri* (r Sürekli kaygı*Kıskançlığın nedenleri=0,181 ve $p<0,01$) ve *romantik kıskançlık (genel) düzeyleri* (r Sürekli kaygı*Romantik kıskançlık (genel)=0,222 ve $p<0,001$) arasında ise pozitif yönde ve zayıf derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM V: SONUÇ

Bu bölümde; evli kadınların evlilik doyumları, romantik kıskançlık durumları ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Elde edilen analiz sonuçları tartışılmış ve değerlendirilmiştir. Psikolojik danışma alanındaki uygulayıcılara ve araştırmacılara sonraki çalışmalarda fikir oluşturmak için önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Yargı

- Araştırmanın birinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre; evli kadınların evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları (Evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayışı), demografik değişkenlere (yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç) göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tüm alt boyutların ilişki durumları aşağıdadır:
 - Kadınların yaşına göre evlilik uyumu, ilişki mutluluğu, yakınlık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur, 30 ve altı yaş grubunda yer alan kadınların evlilik uyumu, ilişki mutluluğu, yakınlık düzeyleri, diğer kadınlardan daha yüksektir. Kadınların, yaşlarına bağlı olarak evlilik doyum ölçeğinin geneli, çatışma (evlilik uyumu alt boyutu), öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.
 - Kadınların gelir durumuna göre evlilik uyumu, ilişki mutluluğu, çatışma ve öfke düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Geliri ortanın üstü ve yüksek olan kadınların evlilik uyumu, ilişki mutluluğu, çatışma ve öfke düzeyleri geliri düşük ve ortanın altı olanlardan daha yüksektir. Kadınların, gelir durumlarına bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri ile ölçeğin yakınlık (evlilik uyumu alt boyutu), eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

- Kadınların eğitim durumuna bağlı olarak sadece evlilik uyumunun ilişki mutluluğu düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. İlköğretim ve lise mezunu kadınların ilişki mutluluğuna ilişkin doyum düzeyleri, üniversite mezunu kadınlardan daha düşüktür. Kadınların, eğitim durumlarına bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri ile evlilik doyum ölçeğinin çatışma ve yakınlık (evlilik uyumu alt boyutları), öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Kadınların eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak evlilik uyumu, ilişki mutluluğu ve öfke düzeylerinde anlamlı farklılık görülmüştür. Evlilik uyumu, ilişki mutluluğu ve öfke düzeyleri eş ilköğretim mezunu olanların, eş üniversite mezunu olanlara göre daha düşüktür. Kadınların, eşlerinin eğitim durumlarına bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri ile çatışma ve yakınlık (evlilik uyumu alt boyutları), eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Kadınların mesleklerine bağlı olarak evlilik uyumunun ilişki mutluluğu ve öfke düzeylerinde farklılaşma görülmüştür. İşçi olan kadınların ilişki mutluluğu ve öfke düzeyleri memur, serbest meslek ve ücretli bir meslekte çalışanlardan daha düşüktür. Evli kadınların mesleklerine bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyi ve evlilik doyum ölçeğinin evlilik uyumu, çatışma ve yakınlık (evlilik uyumu alt boyutları), eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Kadınların eşinin mesleğinin kadınların evlilik doyumlarına ilişkin algılarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür.
- Kadınların evlilik sürelerine bağlı olarak evlilik uyumu, ilişki mutluluğu ve yakınlık düzeylerinin anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı görülmüştür. 0-5 yıldız evli olan kadınların evlilik uyumları, ilişki mutluluğu ve yakınlığa ilişkin doyum düzeyleri 11-15 ile 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Evli kadınların, evlilik sürelerine bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri evlilik doyum ölçeğinin çatışma (evlilik uyumu alt boyutları), öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

- Kadınların çocuk sayısına bağlı olarak evlilik uyumu, ilişki mutluluğu ve yakınlık düzeylerinde farklılaşma görülmüştür. Çocuğu olmayan kadınların evlilik uyumu, ilişki mutluluğu ve yakınlık düzeylerinin diğer tüm kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Evli kadınların, sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri, evlilik doyum ölçeğinin çatışma (evlilik uyumu alt boyutları), öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.
 - Kadınların tanışma/evlenme şekline öfke düzeylerinde farklılık görülmüştür. Ailenin tanıştırmasıyla evlenmiş kadınların öfkeye ilişkin doyum düzeyleri diğer kadınlardan daha düşüktür. Kadınların, eşleriyle tanışma/evlenme şekline bağlı olarak genel evlilik doyum düzeylerinin, evlilik doyum ölçeğinin evlilik uyumu, (ilişki mutluluğu, çatışma ve yakınlık alt boyutları da dâhil), eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayış düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.
 - Psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların evlilik doyumları ve evlilik doyum alt boyutlarında (Evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayışı) anlamlı farklılık görülmüştür. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların evlilik doyumları ve tüm alt boyutları daha düşüktür.
- Araştırmanın ikinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre; evli kadınların romantik kıskançlık durumları ve romantik kıskançlık alt boyutları (kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın etkileri, kıskançlığın nedenleri), demografik değişkenlere (yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç) göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tüm alt boyutların ilişki durumları aşağıdadır:
- Kadınların yaşlarına bağlı olarak sadece kıskançlıkla baş etme yöntemleri alt boyutunda farklılık görülmüştür. 41 yaş ve üstü kadınların, 31-40 yaş grubundaki kadınlardan kıskançlıkla baş etme düzeyleri daha yüksektir. Kadınların, yaşlarına bağlı olarak romantik kıskançlığın genel ve alt boyutlarına ilişkin düzeylerinde anlamlı fark bulunmamıştır.
 - Kadınların evlilik sürelerine bağlı olarak sadece kıskançlıkla baş etme yöntemleri alt boyutu farklılık görülmüştür. 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan

kadınların kıskançlıkla baş etme düzeyleri 0-5 ve 6-10 yıldır evli olan kadınlardan daha yüksektir. Evli kadınların evlilik sürelerine bağlı olarak romantik kıskançlık ölçeğinin geneli ve diğer alt boyutlarına ilişkin anlamlı bir fark bulunmamıştır.

- Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak sadece kıskançlık tetikleyicileri alt boyutunda farklılık görülmüştür. Üç ve daha fazla çocuğu olan kadınların kıskançlık tetikleyicilerine ilişkin düzeyleri diğer tüm kadınlardan daha düşüktür. Evli kadınların çocuk sayılarına bağlı olarak romantik kıskançlık ölçeğinin geneli ve diğer alt boyutlarına ilişkin düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
 - Kadınların psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre genel romantik kıskançlık düzeyi, kıskançlık durumunda verilen tepkiler ve kıskançlıkla baş etme düzeylerinde farklılaşma görülmüştür. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların genel kıskançlık düzeyi, kıskançlık durumunda verilen tepkiler ve kıskançlıkla baş etme düzeyleri daha yüksektir.
 - Kadınların gelir durumu, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, meslek durumu, eşinin meslek durumu, evlilik süresi, eşiyile tanışma/evlenme şekline göre romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür.
- Araştırmanın üçüncü amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre; evli kadınların kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı), demografik değişkenlere (yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, evlilik süresi, çocuk sayısı, evlilik şekli, psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç) göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tüm alt boyutların ilişki durumları aşağıdadır:
- Kadınların yaşlarına göre durumluk kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. 30 yaş ve altındaki kadınların durumluk kaygı düzeylerinden diğerlerinden daha düşüktür. Sürekli kaygı düzeyleri ile yaş arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.
 - Kadınların gelir durumlarına bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Düşük ve ortanın altında geliri

olan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri geliri orta ve yüksek olanlardan daha yüksektir.

- Kadınların eğitim durumlarına bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. İlköğretim mezunu kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri üniversite mezunu kadınlardan yüksektir.
- Kadınların eşlerinin eğitim durumlarına bağlı durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Eşi ilköğretim mezunu olan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri eşi üniversite mezunu olan kadınlardan daha yüksektir.
- Kadınların mesleklerine bağlı olarak durumluk kaygı düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. İşçi olan kadınların durumluk kaygı düzeyleri, memur, serbest meslek ve ücretli bir meslekte çalışanlardan daha yüksektir. Sürekli kaygı düzeyleri ile kadınların meslekleri arasında bir farklılaşma görülmemiştir.
- Kadınların evlilik sürelerine bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. 0-5 yıldır evli olan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri, 11-15 ve 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan daha düşük olduğu görülmüştür.
- Kadınların çocuk sayısına bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. 3 ve daha fazla çocuğu olan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.
- Kadınların psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri daha yüksektir.
- Kadınların eşlerinin mesleğine ve tanışma/evlenme şekline göre durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

– Araştırmanın dördüncü amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre; evli kadınların evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları (Evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayışı) ile romantik kıskançlık durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları arttıkça romantik kıskançlık ve romantik kıskançlığın alt boyutlarından ilişkili olanların azaldığı anlaşılmaktadır. Tüm alt boyutların ilişki durumları aşağıdadır:

- Kadınların evlilik uyum düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve genel romantik kıskançlık puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınların, evlilik uyum düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkilerine ilişkin algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
- Kadınların ilişki mutluluğu düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın nedenleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların, ilişki mutluluğu düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkilerine ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur.
- Kadınların, çatışmaya ilişkin algı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlığın nedenleri, kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların, çatışma düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkilerine ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur.
- Kadınların, yakınlığa ilişkin algı düzeyleri ile kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve kıskançlığın nedenleri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların, yakınlık düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlığın etkileri ve genel romantik kıskançlığa ilişkin algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
- Kadınların, öfkeye ilişkin algı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlığın nedenleri, kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların, öfke düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkilerine ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur.

- Kadınların, eşin ailesiyle iletişime ilişkin algı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın nedenleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların, eşin ailesiyle iletişim düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkilerine ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur.
 - Kadınların, ekonomik anlayışa ilişkin algı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın nedenleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların, ekonomik anlayış düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkilerine ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur.
 - Kadınların, ebeveynlik anlayışına ilişkin algı düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların, ebeveynlik anlayışı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlığın etkileri ve kıskançlığın nedenlerine ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur.
 - Kadınların, evlilik doyumu puanları ile kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlığın nedenleri, kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların, genel evlilik doyum düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkilerine ilişkin algı düzeyleri anlamlı bir ilişki yoktur.
- Araştırmanın beşinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre; evli kadınların evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları (Evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayışı) ile kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları arttıkça kaygı azalmaktadır.

- Araştırmanın altıncı amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre; Evli kadınların kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı) ile romantik kıskançlık durumları ve romantik kıskançlık alt boyutları (kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın etkileri, kıskançlığın nedenleri) ile arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre kaygı düzeyleri azaldıkça romantik kıskançlık ve romantik kıskançlığın alt boyutlarından ilişkili olanların da azaldığı anlaşılmaktadır. Tüm alt boyutların ilişki durumları aşağıdadır:
 - Kadınların durumluk kaygı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkileri ve kıskançlıkla baş etme yöntemleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların durumluk kaygı düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlığın etkileri, kıskançlık nedenleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
 - Kadınların sürekli kaygı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkileri, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın nedenleri ve genel romantik kıskançlık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınların sürekli kaygı düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

5.2. Tartışma

Bu bölümde ise, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen sonuçlara ve bu sonuçların yorumuna yer verilmiştir.

5.2.1. Evlilik Doyumu ile Demografik Değişkenlerin Tartışılması

Evli kadınların evlilik doyumu alt boyutlarından bazılarının bireyin yaşına göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. 30 yaş ve altındaki kadınların evlilik uyumu, ilişki mutluluğu ve yakınlık düzeylerinin diğer kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların yaşlarına bağlı olarak genel evlilik doyumu ve evlilik doyum ölçeğinin çatışma, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Evlilik doyumu ve yaş arasındaki ilişkinin incelendiği pek çok araştırmaya rastlanmıştır. Aktaş (2009); 26-45 yaş arasında olan bireylerin, 46-55 yaş arasındaki bireylere göre evlilik uyumlarını daha yüksek

bulmuştur. Urgancı (2018)'da araştırmasında 18-25 yaş arasındaki bireylerin evlilik doyumlarının diğerlerinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Demiray (2006) yaptığı araştırmada 20-30 yaş arası evlilik uyumunun en yüksek düzeyde olduğunu, 31-41 yaş arasında azalma gösterdiğini, 42-52 yaşları arasında tekrar yükselme gösterdiğini ifade etmiştir. Demiray'ın araştırmasında olduğu gibi evlilikte yaş ne kadar yüksekse çiftlerin o kadar mutlu olduğuna yönelik araştırmalar da bulunmuştur (Tezer, 1994; Dökmen ve Tokgöz, 2002; Güven, 2010). Fidanoğlu (2006) 110 çiftin evlilik uyumu ve kaygı düzeylerini incelediği araştırmasında, yaş arttıkça erkek bireylerde evlilik uyumunun azaldığı, kadınlarda yaş ile evlilik uyumu arasındaki ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Fidanoğlu'nun çalışmasında olduğu gibi literatürde evli bireylerin yaş değişkenine göre evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı farklılık göstermeyen araştırmalar da görülmüştür (Çağ, 2011; Tufan Çetin, 2010; Gülererli, 2014; Sancaktar, 2016; Mussatayeva, 2018). Bu araştırmanın sonuçlarında genel evlilik doyumu düzeyi ile yaş arasında anlamlı bir fark bulunmasa da, evlilik doyumunun ölçütlerinden çiftin evlilikteki uyumu, fiziksel yakınlıktan keyif alma, cinsellikten duyulan memnuniyet ve eşyle olan karşılıklı etkileşiminin 30 yaş ve altındaki grupta daha yüksek olduğu görülmüştür.

Evli kadınların evlilik doyumu düzeylerinde bireyin gelir durumuna göre bakıldığında farklılık gösterdiği bulunmuştur. Düşük ve ortanın altında geliri olan kadınların, geliri ortanın üstü ve yüksek olan kadınlardan evlilik uyum düzeyleri, ilişki mutluluğu, çatışmaya ilişkin doyum düzeyleri ve öfkeye ilişkin doyum düzeyleri daha düşüktür. Kadınların gelir durumuna bağlı olarak genel evlilik doyumu düzeyleri ve evlilik doyum ölçeğinin yakınlık, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı düzeylerinde ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yani maddi durum iyileştikçe evlilik uyumu, ilişkiden duyulan mutluluk, sağlıklı çatışma düzeyi ve öfke anlarını olumlu yönetme alanlarında yükselme görülmektedir. Bu sonuçlar evlilik doyumu ve gelir durumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. 600 bireyin katıldığı problem çözme ve evlilik doyumunu incelediği araştırmasında Yavuz (2015), yüksek düzeyde gelir algısı olanların orta düzey ve düşük düzey gelir algısı olanlara; orta düzey gelir algısı olanların düşük düzey gelir algısı olanlara göre evlilik doyumları yüksek bulunmuştur. Bu araştırmanın genel evlilik doyumunda farklılık görülmemesinde olduğu gibi, gelir durumuna göre evlilik doyumunun farklılık

göstermediğini belirten araştırmalar da bulunmuştur (Çağ, 2011; Zeytinoğlu, 2013). Bununla beraber evlilik uyumu sonuçlarını destekler nitelikte üst sosyoekonomik düzeydeki kadınların evlilik uyumlarını daha yüksek bulan araştırmalar da oldukça fazladır (Yıldırım, 1993; Polat, 2006; Sancaktar, 2016). Araştırma bulguları da ekonomik durum yükseldikçe bireylerin evlilik uyumlarının arttığı, cinsellikten daha fazla memnun oldukları ayrıca çatışma ve öfke durumları ile daha sağlıklı başa çıkabildikleri görülmektedir.

Evli kadınların eğitim durumlarına bağlı olarak sadece evlilik uyumunun ilişki mutluluğu düzeyi anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Üniversite mezunu kadınların, ilköğretim ve lise mezunu kadınlardan daha fazla ilişki mutluluğuna yani eşi ile karşılıklı etkileşimi ve cinsel ilişkisine ait doyum aldıkları görülmektedir. Kadınların eğitim durumuna bağlı olarak genel evlilik doyumu ve evlilik doyum ölçeğinin çatışma, yakınlık, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı düzeylerinde ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yavuz (2015)'te yaptığı araştırmasında yine aynı şekilde evlilik doyumu boyutlarından evlilik uyumunun üniversite ve lisansüstü eğitimi olan kadınların ilköğretim mezunu olan kadınlara göre daha yüksek olduğu bulmuştur. Nazlı (2013), araştırmasında eğitim düzeyi yüksek kadınların eşle ilişkilerinde uyum sağladığını, eğitim düzeyi düşük kadınların ise eşle ilişkilerinde sorun yaşadığını bulmuştur. Bununla beraber eğitim durumunun evlilik doyumunu etkilemediği sonucuna ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır (Çağ, 2011; Gülererli, 2014; Mussatayeva, 2018). Her bir araştırmanın bu araştırma bulgularını destekler tarafları mevcuttur. Eğitim durumuna göre genel evlilik doyumunda bir farklılık görülmemekle beraber, eğitim seviyesi arttıkça kadınların eşinden ve ilişkisinden aldığı doyumun, ilişkisinden duyduğu memnuniyetin ve cinsel ilişkisine ait doyumun arttığı görülmektedir.

Evli kadınların eşlerinin eğitim durumlarına bağlı olarak evlilik uyum düzeyleri, ilişki mutluluğu düzeyi ve öfkeye ilişkin doyum düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Eşi üniversite mezunu kadınların, ilköğretim ve lise mezunu kadınlardan daha fazla doyum aldıkları görülmektedir. Kadınların eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyi ve evlilik doyum ölçeğinin çatışma, yakınlık, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı düzeylerinde ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırma sonuçlarını destekler nitelikte; eşlerinin eğitim

düzeyleri üniversite ve lisansüstü düzeyde olanların öfke ve çatışmaya ilişkin doyumların daha yüksek olduğu, ilişki mutluluklarının ve eşler arasındaki yakınlığın daha çok olduğu bulunmuştur. Yani yüksek eğitim seviyesinde eşi olanların çatışma ve öfkenin sağlıklı bir şekilde kontrol edildiği, ilişki mutluluklarının ve yakınlığın daha fazla olduğu ifade edilmektedir (Yavuz, 2015). Anar (2011) ise yaptığı araştırmada eşleri lisansüstü eğitim düzeyindekilerin eşleri lise ve altı eğitim düzeyindekilere göre evlilik doyumlarının yüksek çıktığını bulmuştur. Fışiloğlu (1992) da araştırma bulgularını destekler nitelikte, eşlerin eğitim düzeyi ve evlilik uyumları arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla beraber eşin eğitim durumunun evlilik doyumunu etkilemediği sonucuna ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır (Gülererli, 2014; Mussatayeva, 2018). Aslında tüm bu araştırmaları destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Genel evlilik doyumunu ile eşin eğitim düzeyi arasında bir farklılık görülmemiş olmasına rağmen, yüksek eğitim seviyesinde eşi olanların eşiyile olan karşılıklı etkileşimi ve cinsel ilişkisine yönelik doyumun daha fazla olduğu görülmüştür. Bununla beraber yüksek eğitim seviyesinde eşi olan kadınların çatışma ve öfke anlarını sağlıklı aştıkları, eşinin eğitim seviyesi ilköğretim ve lise olan kadınların eşle yaşanan anlaşmazlıklar, hislerinin karşılıklı ortaya konulmasındaki eksikliklerini ve eş tarafından fiziksel olarak incitilmek, itilip kakılmak gibi fiziksel şiddetin arttığı söylenebilir. Eğitim durumu ile çatışma ve öfke boyutlarının başka araştırmalarda daha detaylı çalışılması ve üzerine değinilmesi gereken önemli bir konu olduğu düşünülmektedir.

Kadınların mesleklerine bağlı olarak evlilik uyumunun ilişki mutluluğu düzeyinin ve öfkeye ilişkin doyum düzeyinin anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. İşçi olan kadınların ilişki mutluluğuna ilişkin doyum düzeyleri ve öfkeye ilişkin doyum düzeyleri memur, serbest meslek ve ücretli bir meslekte çalışan kadınlardan daha düşüktür. Evli kadınların mesleklerine bağlı olarak genel evlilik doyumları ve evlilik doyum ölçeğinin evlilik uyumu, çatışma, yakınlık, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatürde meslek gruplarına göre evlilik doyumunu ve alt boyutlarını çalışan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. 112 Acil sağlık hizmetleri çalışanları ile yürüttüğü araştırmasında Urgancı (2018), evlilik doyumlarının mesleki ünvana göre (hemşirelerin acil tıp teknisyeni ve acil şoförlerine göre evlilik doyumlarının düşük olduğu) anlamlı bir farklılık gösterdiğini

belirtmiştir. Bu çalışma farklı unvan ve pozisyonlarda çalışanların evlilik doyumlarının değişkenlik gösterdiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda araştırma bulgularımız bu çalışmayı destekler niteliktedir. Kadınların mesleklerine göre genel evlilik doyum düzeylerinde bir farklılaşma olmasa da, işçi olan kadınların diğer gruplara göre ilişkisinden duyduğu memnuniyet, cinsel ilişkisine ait doyumun daha düşük olduğu ve ileri derecede çatışma ve eşinden dolayı fiziksel olarak incitilmek, itilip kakılmak gibi fiziksel şiddetin daha fazla yaşanabildiği söylenebilir. Bunun dışında literatürde daha çok kişinin çalışıp çalışmama durumunun evlilik doyumuna etkisine bakılan araştırmalara rastlanmıştır. Yavuz (2015), evlilik doyumunun evli bireylerin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiğini, hem kadın hem erkeklerde çalışanların çalışmayanlara göre evlilik doyumlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hasta (1996) tarafından yapılan araştırmada ise kadının çalışma durumunun kendisinin ve eşinin evlilik doyumunu düşürdüğünü görülmüştür. Kielcolt'un yaptığı çalışmada ise aksine kadının bir işte çalışıyor olmasının onun evdeki iş ve sorumluluklarından biraz da olsa sıyrılmasına katkı sağlaması sebebiyle çalışan kadınların evlilikten sağladıkları doyumunu arttırdığını ortaya koymaktadır (2003'den akt Urgancı, 2018). Araştırma bulgularında ev hanımları ile çalışan diğer gruplardaki kadınların evlilik doyumunun farklılaşmadığı görülmektedir. Yani bir işte çalışmamanın evlilik doyumuna etkisi olmadığı görülmüştür. Bu bağlamda araştırma bulguları diğer araştırmalardan farklılık göstermektedir.

Araştırmaya katılan evli kadınların eşlerinin mesleklerine bağlı olarak evlilik doyumlarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde eşin mesleğinin evlilik doyumuna etkisini inceleyen çok fazla araştırma görülmemiştir. Lye ve Biblarz kadınların işlerindeki mesleki konumları, eşlerinin evlilikten sağladığı doyum üzerinde etkili görülmediğini ifade etmişlerdir (1993'den akt Urgancı, 2018). Araştırma bulgularımız bu sonucu destekler niteliktedir. Bunun yanında eşin çalışma durumunun evlilik doyumuna etkisi üzerine yapılan araştırmalardan; Hasta (1996) tarafından yapılan araştırmada kadının çalışıyor olmasının kendisinin ve eşinin evlilikten sağladığı doyumunu düşürdüğünü gösteren sonuçlara ulaşmıştır. Urgancı (2018) yaptığı araştırmada eşi çalışmayan katılımcıların Evlilik Yaşamı Ölçeği'nden aldıkları puan toplamalarının, eşi çalışan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu iki çalışma da çalışan kadınların eşlerinin

evlilikten aldıkları doyumun düşük olduğunu ifade etmektedir. Araştırma bulgularımız, bu iki araştırma sonucundan farklı olarak, ev hanımları ile çalışan kadınların evlilik doyumları arasında farklılık olmadığı sonucunu göstermektedir.

Evli kadınların evlilik doyumunun alt boyutlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. 0-5 yıldır evli olan kadınların evlilik uyumlarının, ilişki mutluluğuna ilişkin doyumlarının ve yakınlığa ilişkin doyumlarının diğer kadınlardan daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Kadınların evlilik süresine bağlı olarak genel evlilik doyum ve evlilik doyum ölçeğinin çatışma, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatürde evlilik doyum ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelendiği bazı araştırmalara rastlanmıştır. Urgancı (2018) araştırmasında örneklem grubunu oluşturan 112 acil sağlık hizmetleri çalışanlarından, evlilik süresi 5 yıl ve daha az olan çalışanların evlilik doyumunun daha yüksek olduğunu göstermiştir. Çağ (2016) araştırmasında bir yıldan az süredir evli olanlarda evlilik doyumunun daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yine benzer şekilde ilk yıllarda evlilik doyumunun daha fazla olduğunu belirten pek çok araştırma daha görülmektedir (Çınar, 2008; Sancaktar, 2016; Ayer, 2016). Bu araştırmaların yanında evlilik süresine göre evlilik doyumunun farklılaşmadığını belirten araştırmalar da görülmüştür (Çağ, 2011; Zeytinoğlu, 2013; Sancaktar, 2016; Fidanoğlu, 2006). Bu araştırmanın da tüm bu sonuçları destekler yönleri olduğu söylenebilir. Genel evlilik doyum düzeyi evlilik süresine göre farklılaşmamaktadır. Ancak bununla beraber 0-5 yıldır evli olan kadınların diğerlerine göre ilişkisinden duyduğu memnuniyet ve eşyle arasındaki uyum, cinsel ilişkisinden duyduğu tatmin ve eşyle arasındaki sevgi miktarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Evli kadınların sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak evlilikten aldıkları doyumun bazı düzeylerinde farklılaştığı görülmüştür. Çocuk sahibi olmayan kadınların evlilik doyum boyutlarından evlilik uyumu düzeyinden ilişki mutluluğu ve yakınlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak genel evlilik doyum düzeyleri ve evlilik doyum ölçeğinin çatışma, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı düzeylerinde ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatürde evlilik doyum ile çocuk sayısı arasındaki ilişkiye ilişkin oldukça fazla araştırmaya rastlanmıştır. Çocuk sahibi olma değişkeninin evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu ve bu

farkın çocuğu olmayan grubun lehine olduğu sonucuna ulaşılmış, yani araştırma bulgusu çocuğu olmayanların evlilik uyumunun daha yüksek olduğunu ifade etmektedir (Gülererli, 2014). Yine araştırma bulguları ile benzer şekilde, çocuğu olmayan kadınların evlilik doyumunun diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Canel, 2007; Öztürk, 2018; Çağ, 2016; Sancaktar, 2016). Bunun yanında çocuk sayısına göre evlilik doyumunun farklılık göstermediğini ifade eden araştırmalara da rastlanmıştır (Demiray, 2005; Fidanoğlu, 2006; Çağ, 2011; Zeytinoğlu, 2013). Araştırma bulguları tüm bu sonuçları destekler niteliktedir. Genel evlilik doyum düzeylerinde çocuk sayısı ve çocuk sahibi olma durumuna göre bir farklılık görülmemekle beraber, çocuk sahibi olmayan kadınların diğerlerine göre ilişkisinden duyduğu memnuniyet, eşiyle arasındaki uyum, cinsel ilişkisinden duyduğu tatmin ve eşiyle arasındaki sevgi miktarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Tanışma/evlenme şekillerine göre evlilik doyumunun farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan değerlendirmeye göre tanışma/evlenme şekillerinin evlilik doyumunun sadece öfke alt boyutu için anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür. Ailenin tanıştırılmasıyla evlenmiş kadınların öfkeye ilişkin doyum düzeylerinin diğer kadınlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Yani ailenin tanıştırılmasıyla evlenen kadınların eşleri tarafından fiziksel olarak incitilmek ve itilip kakılmak gibi fiziksel şiddetin daha fazla olduğu yorumu yapılabilir. Kadınların eşleriyle tanışma/evlenme şekline bağlı olarak genel evlilik doyumunu ve evlilik doyum ölçeğinin evlilik uyumu, ilişki mutluluğu, yakınlık, çatışma, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı düzeylerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde Demiray 2005 yılında yaptığı araştırmasında evlilik biçimi ile evlilik doyumunu arasında ilişki bulamamıştır. Araştırma bulguları Demiray'ın yaptığı çalışmayı destekler niteliktedir. Literatür incelendiğinde evlilik biçimine göre evlilik doyumunun farklılaştığını gösteren araştırmalara rastlanmıştır. Houser 2009 yılında yaptığı araştırmasında flört ederek evlenen kadınların evlilikten aldıkları doyumun daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bunun tersi sonuca ulaşarak, Zeytinoğlu (2013) araştırmasında evlenme biçimi ile evlilik doyumunu arasında anlamlı ilişki bulmuş, görücü usulü ile evlenenlerin flört ederek evlenen bireylere göre evlilikten daha fazla doyum aldıklarını göstermiştir. Araştırma bulguları bu çalışmalardan farklı sonuca ulaşarak Demiray (2005)'ın çalışması ile

benzer şekilde evlilik doyumunun evlenme şekline göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan kadınlardan psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu söyleyen kadınların genel evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutlarında (Evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayışı) anlamlı farklılık görülmüştür. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların evlilik doyumları ve tüm alt boyutları daha zayıftır. Yani psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların evlilik doyumlarının daha düşük olduğu görülmektedir. Bununla beraber ilişkisinden duyduğu memnuniyetin ve eşiyile arasındaki uyumun, cinsel ilişkisine ait doyumun daha düşük olduğu, bütçe idaresi konusunda yaşadıkların sıkıntıların, eşinin ailesinin ilişkilerine yansımalarından duyulan rahatsızlıkların, ileri derece çatışma ve yaşadığı fiziksel şiddetin ve çocuğu olan kadınların eşleriyle çocuk yetiştirme konusunda yaşadıkları çatışmaların daha fazla olduğu düşünülmektedir. Kadınların evlilik doyumlarının psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına göre yapılan araştırmalar incelenmiştir. Güven (2005)'in araştırmasında psikolojik destek almak için başvuruda bulunan kişilerin evlilik doyumlarının başvuruda bulunmayanlardan daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mussatayeva (2018)'nin alt sosyoekonomik düzeydeki kadınların evlilik doyumu ile aile işlevlerini incelediği araştırmasında kadınların ailelere yönelik psikolojik hizmetlerden yararlanma durumunun evlilik doyumunu azalttığını bulmuştur. Evlilik doyumu az olan kadınların psikolojik hizmetlerden yararlandığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda araştırma bulguları Güven ve Mussatayeva'nın araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Bunun yanında Aktaş (2009)'ın yaptığı araştırmada elde edilen sonuca göre psikolojik destek alan ve almayanların evlilik uyumlarında farklılığa rastlanmadığı görülmüştür.

5.2.2. Romantik Kıskançlık ile Demografik Değişkenlerin Tartışılması

Araştırma bulgularına göre evli kadınların romantik kıskançlık düzeyi ve alt ölçekleri, demografik değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Evli kadınların yaşlarına bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik yapılan araştırmada romantik kıskançlık ölçeğinin sadece kıskançlıkla baş etme yöntemleri alt boyutu için anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. 41 ve üstü yaş grubundaki kadınların kıskançlıkla baş etme düzeylerinin,

31 ve 40 yaş arasındaki kadından daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadınların yaşlarına bağlı olarak romantik kıskançlığın genel ve alt boyutlarına ilişkin düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde romantik kıskançlık ve yaş değişkeninin farklılığına bakan çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır. Yaşın kıskançlık düzeyi ile anlamlı bir ilişki içinde olduğu bulgusu elde edilirken; ilişki yönünün negatif olduğu sonucu elde edilmiştir (Girgin, 2018). Arslan (2015) yaptığı araştırmada yaş arttıkça kıskançlığın azaldığını ortaya koymuştur. Demirtaş (2004); Pines ve Aronson'un Romantik Kıskançlık Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmalarını yaptığı araştırmasında kıskançlık düzeyiyle yaş arasında olumsuz bir ilişki bulmuştur. Yaş arttıkça kıskançlık düzeyinin azaldığı, yaş azaldıkça kıskançlık düzeyinin arttığını ifade etmiştir. Yaş arttıkça kadınların kıskançlıkla baş etme düzeylerinin yükseldiğine yönelik bulgular Girgin, Arslan ve Demirtaş'ın araştırmalarını destekler niteliktedir. Yaşı daha büyük olan grubun kıskançlıkla baş etme yöntemleri becerisinin daha iyi olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan kadınların evlilik sürelerine bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve evlilik süresinin sadece kıskançlıkla baş etme yöntemleri alt boyutu bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınların kıskançlıkla baş etme düzeyleri 0-5 ve 6-10 yıldır evli olan kadınlardan daha yüksektir. Evli kadınların evlilik sürelerine bağlı olarak romantik kıskançlık ölçeğinin geneli ve diğer alt boyutlarına ilişkin puanları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde romantik kıskançlık ve evlilik süresi değişkeninin farklılığına bakan çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır. Sümer 2017 yılında yaptığı araştırmasında ilişki süresi arttıkça kıskançlığın azaldığı sonucunu ortaya koymuştur. İlişki süresi uzadıkça kıskançlık durumuna daha az duygusal tepki verildiğini, daha az yapıcı baş etme yöntemleri kullanıldığını, kıskançlığın daha az olumsuz etkilediğini göstermektedir. Demirtaş (2004) ilişkinin süresi arttıkça kıskançlık durumunda verilen fiziksel, duygusal ve bilişsel tepkilerin gücünün azaldığını göstermektedir. Araştırma bulguları Sümer ve Demirtaş'ın yaptığı araştırmaları destekler niteliktedir. Ayrıca Bahadır (2006) çalışmasında romantik ilişki süresinin artmasıyla kişinin ilişkide güvende hissetme düzeyinin de arttığını belirtmektedir (Akt. Sümer, 2017). Direkt olarak romantik

kıskançlık kavramını kullanmasa da ilişkide kendini güvende hissetme arttıkça kıskançlığın da azalacağı yorumu yapılabilir.

Araştırmaya katılan kadınların, sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiş ve çocuk sayısının sadece kıskançlık tetikleyicileri alt boyutu bakımından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu bulunmuştur. Üç ve daha fazla çocuğu olan kadınların kıskançlık tetikleyicilerine ilişkin puanları diğer kadınlardan anlamlı şekilde daha düşüktür. Evli kadınların çocuk sayılarına bağlı olarak romantik kıskançlık ölçeğinin genel ve diğer alt boyutlarına ilişkin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde çocuk sayısı ile romantik kıskançlık arasındaki farkı inceleyen çok fazla araştırmaya rastlanmamıştır. Girgin (2018) ise yaptığı araştırmasında katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda bireylerin çocuk sayısı 0-7 arasında değişmektedir ancak çocuk sayısının kıskançlık tetikleyicileri açısından anlamlı bir farkının bulunmadığı sonucu elde etmiştir. Bu sonuç araştırma bulguları ile uyuşmamaktadır. Girgin'in araştırmasında 200 kişiye ulaşılmış ve 96'sı erkeklerden oluşmaktadır. Bu araştırmada ise envanterler 302 kişilik bir örneklem grubuna uygulanmış ve grubun tamamını kadınlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda üç ve daha fazla çocuk sahibi olmanın kadınları erkeklere göre ilişkisel anlamda daha fazla etkilemesi ve romantik ilişkiye yönelik kıskançlık tetikleyicilerinden etkilenme oranlarının da düşmesinin anlamlı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan kadınların, psikolojik desteğe ihtiyaç duyup duymama durumlarına göre romantik kıskançlık düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların kıskançlık durumuna verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme düzeyi ve genel romantik kıskançlık düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların daha fazla kıskançlık duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Evli kadınların romantik kıskançlık düzeylerinin gelir durumu, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, tanışma/evlenme şekline göre anlamlı bir farklılaşmaya neden

olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde gelir durumu, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, eşin mesleği, tanışma/evlenme şekline göre romantik kıskançlık

durumunun farklılaşma durumunu inceleyen az sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Girgin (2018)'de yaptığı araştırmasında katılımcının eğitim düzeyi, evlenme biçimi (severek-görücü usulü evlenme), maddi durum ile kıskançlık düzeyi arasında bir ilişki saptamamıştır. Çimen (2007) ve Zeytinoğlu (2013) yaptıkları çalışmalarda evlenme biçimi (severek evlenme-görücü usulü evlenme) gibi durumların romantik kıskançlık üzerine etkisi olmadığını saptamıştır. Bu bağlamda Çimen, Zeytinoğlu ve Girgin'in araştırmaları ile bu araştırmanın bulguları birbirini destekler niteliktedir.

5.2.3. Kaygı ile Demografik Değişkenlerin İlişkisinin Tartışılması

Araştırma bulgularına göre evli kadınların kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı), demografik değişkenlere (yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, meslek, evlilik süresi, çocuk sayısı, psikolojik desteğe duyulan ihtiyaç) göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların yaşlarına göre durumluk kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. 30 yaş ve altındaki kadınların durumluk kaygı düzeyleri diğerlerinden daha düşüktür. Sürekli kaygı düzeyleri ile yaş arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Literatürde kaygı düzeyinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırmalar incelenmiştir. Ekşi (2006), Aktaş (2009), Akbaş, Vırıt ve arkadaşları (2008) ve Arabul (2017) yaşı kaygı düzeyi üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna varmıştır. Fidanoğlu (2006) ise yaptığı araştırmasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptamıştır. 20-29 yaş grubundaki katılımcıların 30-39 ve 40 ve üstü yaş grubundaki katılımcılardan daha yüksek kaygı yaşadığı bulgularına ulaşmıştır. Araştırma bulguları bu araştırmalardan farklı sonuçlara ulaşmıştır.

Kadınların gelir durumlarına bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Düşük ve ortanın altında geliri olan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri geliri orta ve yüksek olanlardan daha yüksektir. Yani maddi durum yükseldikçe kaygı azalmaktadır. Literatür incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Coşkun ve Akkaş (2009)'ın yaptığı araştırmanın sonucunda, engelli çocuğa sahip olan annelerin gelir düzeylerinin yükselmesiyle sürekli kaygı düzeylerinin düştüğü görülmüştür. Taşın (2015) düşük ve orta gelirli bireylerin kaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık oluştuğunu, düşük gelirli bireylerin sürekli kaygı puanlarının orta gelirli bireylerin puanlarından daha yüksek olduğunu saptamıştır. Uslu

(2018) 314 halk oyuncusu ile yaptığı araştırmasında ekonomik seviyesi yüksek katılımcıların kaygı düzeylerinin daha az olduğunu ortaya koymuştur. Coşkun ve Akkaş (2009), Taşın (2015) ve Uslu (2018)'in sonuçları araştırma bulgularını desteklemektedir. Maddi durum iyileştikçe, ekonomik özgürlükle bireylerin rahatladığı, daha az kaygı yaşadıkları düşünülmektedir. Bununla beraber Akbaş, Vırıt ve arkadaşları (2008) ve Arabul (2017)'in araştırmalarında gelir durumuna göre durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Kadınların eğitim durumlarına bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. İlköğretim mezunu kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri üniversite mezunu kadınlardan yüksektir. Eğitim seviyesi arttıkça kaygı düzeyinin azaldığı görülmektedir. Benzer şekilde Süzer (2003) araştırma sonuçlarına göre kadınların eğitim düzeyi kaygı düzeylerini etkilemektedir, eğitim düzeyi arttıkça kaygı düzeyi azalmaktadır der. Coşkun ve Akkaş (2009)'ın yaptığı araştırmanın sonucunda, engelli çocuğa sahip olan annelerin eğitim durumlarının yükselmesiyle, sürekli kaygı düzeylerinin düştüğü görülmüştür. Fidanoğlu (2006) ise araştırmasına katılanlar erkeklerde kaygı toplamlarıyla eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptamıştır. İlköğretim mezunlarının, üniversite ve lise mezunu olanlara göre anlamlı derecede daha kaygılı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Tüm bu araştırma sonuçları ve bu araştırmanın bulguları kadın ve erkeklerde durumun benzer olduğu, eğitim seviyesi arttıkça kaygı seviyesinin azaldığını göstermektedir. Bunun yanında Akbaş, Vırıt ve arkadaşları (2008) eğitim durumuna göre kaygı düzeyinin farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Kadınların eşlerinin eğitim durumlarına bağlı durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Eşi ilköğretim mezunu olan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri eşi üniversite mezunu olan kadınlardan daha yüksektir. Akbaş, Vırıt ve arkadaşları (2008) eşin eğitim durumuna göre kaygı düzeyinin farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Kadınların mesleklerine bağlı olarak durumluk kaygı düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. İşçi olan kadınların durumluk kaygı düzeyleri, memur, serbest meslek ve ücretli bir meslekte çalışanlardan daha yüksektir. Sürekli kaygı düzeyleri ile kadınların meslekleri arasında bir farklılaşma görülmemiştir. Süzer (2003)'in araştırma

sonuçlarına göre kadınların meslekleri kaygı düzeylerini etkilemektedir. Sosyal güvence altında olanlar diğerlerinden daha az kaygı duymaktadır. Süzer'in araştırma sonuçlarını bu araştırma bulguları desteklemektedir. Rehber öğretmenlerin sürekli kaygı düzeylerini incelediği araştırmasında Ekşi (2006), kaygı düzeyleri ile kıdem, mevcut okuldaki çalışma süresi ve çalışılan kurumun düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Herhangi bir işte çalışıp çalışmama durumunu inceleyen araştırmalara rastlanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Akbaş, Vırıt ve arkadaşları (2008) ve Yeltirik (2018)'in yaptığı araştırmalarda da benzer şekilde çalışma durumuna göre kaygı düzeylerinde herhangi bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bunun yanında herhangi bir işte çalışan ailelerin durumluk kaygı puan ortalamaları, çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Avşaroğlu, 2017). Avşaroğlu'nun ulaştığı bu sonuç araştırma bulgularından farklılık göstermektedir.

Kadınların evlilik sürelerine bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. 0-5 yıldır evli olan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri, 11-15 ve 16 yıl ve üstü bir süredir evli olan kadınlardan daha düşük olduğu görülmüştür. Evlilik süresi arttıkça kaygının arttığı görülmektedir. Akbaş, Vırıt ve arkadaşları 2008 yılında yapmış oldukları araştırmasında evlilik süresine göre Durumluk Kaygı ve Sürekli Kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Kadınların çocuk sayısına bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Üç ve daha fazla çocuğu olan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kadınların psikolojik desteğe ihtiyaç duymaya bağlı olarak durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri daha yüksektir.

Kadınların eşlerinin mesleğine ve tanışma/evlenme şekline göre durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

5.2.4. Evlilik Doyumları ile Romantik Kıskançlık İlişkisinin Tartışılması

Kadınların evlilik doyum düzeyi ile romantik kıskançlık düzeyi arasındaki ilişkilere yönelik değerlendirmelerde evlilik doyumunu genel ve alt boyut puanları ile romantik kıskançlık genel ve alt boyut puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Kadınların genel evlilik doyumunu puanları ile genel romantik kıskançlık, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlığın nedenleri ve kıskançlıkla baş etme yöntemleri puanları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Her iki ölçek için de yüksek puanın olumsuz bir durumu (düşük evlilik doyumunu ve yüksek kıskançlık düzeyi), düşük puanın ise daha olumlu bir durumu (yüksek evlilik doyumunu ve düşük kıskançlık düzeyi) ifade ettiği göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda evlilik doyumunu arttıkça romantik kıskançlığın azaldığını söyleyebiliriz.

Alt boyutlara göre detaylı değerlendirme yaptığımızda da: Evlilik uyum düzeyleri ile genel romantik kıskançlık, kıskançlık durumuna verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınların ilişki mutluluğuna ilişkin algı düzeyleri ile genel romantik kıskançlık, kıskançlık durumunda verilen tepkiler ve kıskançlıkla baş etme yöntemleri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınların çatışmaya ilişkin algı düzeyleri ile genel romantik kıskançlık, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlığın nedenleri, kıskançlıkla baş etme yöntemleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların yakınlık düzeyleri ile kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve kıskançlığın nedenleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınların öfkeye ilişkin algı düzeyleri ile genel romantik kıskançlık, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve kıskançlığın nedenleri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınların eşinin ailesi ile iletişim düzeyleri ile genel romantik kıskançlık, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve kıskançlığın nedenleri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınların ekonomik anlayış düzeyleri ile genel romantik kıskançlık, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri ve kıskançlığın nedenleri düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kadınların ebeveynlik anlayışı ile genel romantik kıskançlık, kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlıkla baş etme yöntemleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki

bulunmuştur. Bunların yanında romantik kıskançlık alt boyutlarından kıskançlık etkileri ile evlilik doyumu genel ve alt boyutların hiçbiri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Pines ve Friedman (1998)'a göre kıskançlık, romantik ilişkilerdeki en önemli mutsuzluk kaynaklarından birisidir. Bu yorum araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Evlilikten alınan doyumu azaltan bir etkiye sahiptir ilişkide duyulan kıskançlık. Güngör Houser (2009)'da örnekleminin 921 evli bireyden (482 kadın, 439 erkek) oluştuğu araştırmasında benzer bulguya ulaşmıştır. Flört ederek evlenen erkeklerde kıskançlığın evlilik doyumunu azalttığı yönünde bir bulguya ulaşılmıştır. Kadınlarda ise flört ederek ya da görücü usulü evlenme şeklinde kıskançlığın evlilik doyumunu azalttığı görülmüştür. Bununla beraber ilişkiyel doyum arttıkça kıskançlığın azaldığını ortaya koyan araştırma sonuçları bu araştırma bulgularını desteklemektedir (Andersen ve Eloy, 1995). Guerro ve ark. (1995), bireylerin duygusal ilişki yaşadığı bireylere olan romantik kıskançlık algısının kimi zaman romantik partnerle ilişkide bulunmaktan kaçınmasına ve onunla iletişim kurmama çabasında olmasına yol açacağını belirtmektedir. Bu yorum da benzer şekilde romantik kıskançlığı bireyleri ilişkiden uzaklaştıran bir etken olarak sunmaktadır. Çimen (2007), görücü usulü ve anlaşarak evlenen kadın ve erkeklerin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımlarının romantik kıskançlık ve benlik saygı düzeyi ile ilişkisini ele almıştır. İlişki doyumunu kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık düzeyi, kıskançlık durumunda verilen bilişsel tepkiler, kıskançlıkla baş etmede umursamama ve konuşma yöntemlerine başvurma değişkenlerini yordadığı sonucunu bulmuştur. Bu sonucun ilişki doyumu açısından cinsiyete göre farklılaşmadığını da belirtmiştir.

Tüm bu sonuçlara karşın kıskançlığın evlilik doyumunu arttıran bir etmen olduğunu ifade eden araştırmalara da rastlanmıştır. Girgin (2018) çalışma sonuçlarında evlilik doyumundaki artışla birlikte, kıskançlık düzeyinin de arttığını söylemektedir. Demirtaş da yaptığı araştırmasında ilişkiyel doyumla belirtilen kıskançlık düzeyi arasında olumlu bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada iki değişken arasında belirlenen olumlu ilişkinin tehlikeye girmesi durumunda, ilişkiyel doyumunu yüksek bireylerin kaybedecek daha çok şeylerinin olması ve bu nedenle daha çok kıskançlık duyuyor olmaları biçiminde yorumlanmıştır (Demirtaş, 2004). Sümer'in yaptığı analiz sonuçları, ilişki doyumu ile romantik kıskançlık arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. İlişkiyel doyumunu yüksek olan bir ilişkinin değer verilen bir ilişki olduğu

ve kişinin değer verdiği ilişkisini kaybetmek istemediği düşünüldüğünde kıskançlık ile ilişkisel doyum arasında olumlu bir ilişki bulunması anlamlı olduğunu ifade etmektedir (Sümer, 2017).

Kıskançlığın romantik ilişkilerdeki en önemli mutsuzluk kaynağı olduğunu belirten Pines ve Friedman (1998)'ın düşüncesini destekler niteliktedir araştırma bulguları. Kadınların evlilikten aldıkları doyumun kıskançlıkla beraber azaldığı görülmektedir. Ulaşılan bulgulara göre kıskançlığın bireyin ilişkisinden duyduğu memnuniyeti, eşiyle olan karşılıklı etkileşimi ve cinsel ilişkisine ait doyumunu ve çiftin arasındaki arkadaşlığı olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur. Ayrıca problem çözmeye yönelik iletişimindeki sorunlar, fiziksel olarak incitilmek ve itilip kakılmak gibi fiziksel şiddet, eşlerin ailelerinin ilişkilerine yansımalarından duyulan rahatsızlıklar, maddi konulardaki uyuşmazlıklar ve çocuğu olanların çocuk yetiştirme konusundan dolayı yaşanan çatışmaların kıskançlık ile beraber arttığı görülmüştür.

5.2.5. Evlilik Doyumu ile Kaygı İlişkisinin Tartışılması

Çalışmaya katılan evli kadınların evlilik doyumları (evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışı) ile kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı) arasındaki ilişkiler incelenmiş ve kadınların evlilik doyum düzeyleri (genel ve tüm alt boyutları için) ile kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli) arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Kadınların genel evlilik doyum düzeyleri ile durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde ve güçlü derecede anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Alt boyutlar açısından açıklandığında da evlilik doyumunun alt boyutları olan evlilik uyumu (ilişki mutluluğu, çatışma, yakınlık), öfke, eşin ailesi ile iletişim, ekonomik anlayış ve ebeveynlik anlayışının durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri ile pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Kadınların evlilik doyum puanları yükseldikçe durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri de yükselmekte, evlilik doyum puanları düştükçe durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri de düşmektedir. Her iki ölçekte de yüksek puanların olumsuzluğu işaret etmektedir. Özetlemek gerekirse; evlilikten aldıkları doyum yüksek olanların kaygılarının düşük olduğu, evlilikten aldıkları doyum düşük olanların kaygılarının yüksek olduğu çıkmaktadır.

Literatürde evlilik doyumu ve kaygı arasındaki ilişkinin incelendiğinde de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Baucom ve Epstein (1990'den akt. Atıntaş, 2015) yaptıkları araştırmalarında kaygının evlilik ilişkisini etkileyen dört zorlayıcı duygudan biri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Evlilik sürecinde kaygının, sorunlara temel oluşturabileceğini veya çiftin arasındaki anlaşmazlığın kaygıya yol açabileceğini vurgulamışlardır. Aktaş'ın (2009) araştırma bulgularına göre evlilik uyumu ile sürekli kaygı ve durumluk kaygı düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Aktaş, durumluk ve sürekli kaygı düzeyi arttıkça evlilik uyumunun azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Canel (2007) de yaptığı araştırmasında sürekli olarak stres altında olan çiftlerin evliliklerinde, aile yaşamlarında ve yaşam kalitelerinde eşit olarak doyum sağlayamadıklarını ortaya koymuştur.

Fidanoğlu (2006)'nın araştırmasında kadının kaygı düzeyinin yüksek olmasının evlilik uyumunu olumsuz etkilediği görülmüştür. Kadının kaygı düzeyinin yüksek olduğu grupta evlilik uyumunun en düşük olduğu bulgusunu sunmuştur. Bununla beraber en yüksek evlilik uyumu puanlarının kaygı düzeyinin orta olduğu grupta görüldüğünü ifade etmiştir. Bu bulguları yorumlarken de kadının kaygı düzeyinin ancak yüksek olduğunda evlilik uyumu üzerinde olumsuz etkisi olduğunu, kaygı olması değil yüksek olmasının olumsuz etki yarattığını belirtmiştir. Yine benzer şekilde Işıloğlu (2006), kaygının evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğini belirtmiştir. Mc Cubin'in (1989'den akt. Canel, 2007) yaptığı bir araştırmada, doyuma ulaşmış ailelerin stres altında olmadığı ya da stres altında olan ailelerin doyuma ulaşamadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Yıldız (2018) evlilik doyumu düşük olan katılımcıların kaygı düzeylerini yüksek standartlar şema boyutu ile açıklanmıştır. Yüksek standartlar şema boyutuna sahip kişilerin düzen, başarı ve statüye odaklandıkları ve temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını göz ardı ettikleri düşünülerek evlilik doyumlarının düşük olmasına önem vermedikleri, bu sebeple de kaygı belirtileri de göstermedikleri ifade edilmiştir. Shahi ve arkadaşları tarafından İran'da 2001 yılında gerçekleştirilen araştırmada ise çiftlerin evlilik yaşantıları ve ruh sağlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçları ruh sağlığının evlilik yaşantısı tarafından yordandığı bulgularını sunarak, bu durumun kaygı belirtileri ile ön plana çıktığını ifade etmiştir ('den akt. Kahveci, 2016).

Urgancı (2018) araştırmasında Evlilik Yaşamı Ölçek puanı arttıkça Stres/Rahatsızlık Algısı alt boyut puanı azalan istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuştur. Doyum

seviyesi yüksek bir evlilik birlikteliğinin stresi azalttığını, bireyi bedensel ve ruhsal olarak olumlu desteklediğini ifade etmiştir. Akar (2005) ise evlilik süresinin de bu ilişkide etkili olduğunu belirterek; eşlerin yapısal anksiyetesini evliliğin erken evrelerindeki doyum ile ilişkilendirilmiş, ileriki dönemlerdeki doyum ile ilişkisinin olmadığını saptamıştır. Kirby (2005) çalışmasında bu ilişkiyi anlamlı bir şekilde özetlemektedir; evlilikten sağlanan doyumları yüksek olan çiftlerin stres düzeyleri düşük, yaşamdan duydukları mutlulukları artmış ve zor yaşam şartlarına karşı uyum sağlama yetenekleri daha çok gelişmiştir.

Bu araştırmanın bulguları literatürdeki araştırmaları güçlü bir şekilde destekler niteliktedir. Araştırma bulguları göstermektedir ki; doyum seviyesi yüksek, çatışma ve öfke durumlarını sağlıkla atlatan, ilişkiden mutluluk duyan ve yakınlık hisseden, destek gören kadınların kaygı düzeyleri daha düşüktür. Bununla beraber eş tarafından fiziksel olarak incitilen, eşlerin ailelerinin çift ilişkilerine yansımından yaşanan sorunlar, maddi konuda uyuşmazlıklar, eşle çocuk yetiştirme konusunda uyuşamama ve eşit sorumluluğa sahip olmama durumlarının da kaygı düzeyini arttıran etkiye sahip olduğu araştırma bulguları ile görülmektedir. Sürekli olarak kaygı yaşayan kadınların evliliklerinde ve çift yaşantılarında doyum sağlayamadıkları açıkça görülmektedir.

5.2.6. Romantik Kıskançlık ile Kaygı İlişkisinin Tartışılması

Evli kadınların kaygı düzeyleri (durumluk ve sürekli kaygı) ile romantik kıskançlık durumları ve romantik kıskançlık alt boyutları (kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlık durumunda verilen tepkiler, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın etkileri, kıskançlığın nedenleri) arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre kaygı düzeyleri azaldıkça romantik kıskançlık ve romantik kıskançlığın alt boyutlarından ilişkili olanların da azaldığı anlaşılmaktadır. Kaygı arttıkça yine aynı şekilde kıskançlığın da arttığı görülmektedir. Kadınların durumluk kaygı düzeyleri ile kıskançlık durumunda verilen tepkileri ve kıskançlıkla baş etme yöntemleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların sürekli kaygı düzeylerine göre bakıldığında ise kıskançlık durumunda verilen tepkileri, kıskançlıkla baş etme yöntemleri, kıskançlığın nedenleri ve genel romantik kıskançlık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında kadınların durumluk kaygı düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri, kıskançlığın etkileri, kıskançlık

nedenleri ve genel romantik kıskançlık durumları arasında ve sürekli kaygı düzeyleri ile kıskançlık tetikleyicileri ve kıskançlığın etkileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Literatürde kaygı ve romantik kıskançlık ilişkisini inceleyen araştırmalara bakılmıştır. Bağlanma stilleri sonucu kaygı hisseden yetişkinlerin romantik kıskançlık durumlarını inceleyen araştırmalara rastlanmıştır. Çapkın (2012), kıskançlık ve bağlanma stillerini incelediği araştırmasında kıskançlığın bilişsel boyutu ile bağlanma stillerinin kaygı alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu ilişki, kıskançlığın bilişsel yönü dikkate alındığında temek inançların ve düşüncelerin kaygıya yönlendirilmesinin ve bu duygunun kalıcı olmasının gözler önüne serildiği şeklinde yorumlanmaktadır. Çapkın, bireyin sahip olduğu düşünce ve inanışlar doğrultusunda şekillendirdiği bilişsel bütünlüğünde yaşadığı kıskançlık deneyimi ile kaygı duygusuna yer vermektedir. Kaygının başlı başına kıskançlığın bir bileşeni olduğunu ifade etmektedir. Özellikle yakın ilişkilerde deneyimlenen kıskançlık, bireyin karşısındakinin bir başkasıyla birlikteliğine dair daha fazla takıntılı, kaygılı, üzgün, şüpheli ve endişeli olabileceği şeklinde duygularını içermektedir. Yine bireylerin bağlanma tipleri ile romantik kıskançlık ilişkisini inceleyen Karakurt (2001), korkulu bağlanma stiline sahip olanların güvenli bağlanma stiline sahip olanlardan daha yüksek düzeyde davranışsal kıskançlık gösterdiğini saptamıştır. Bu iki araştırmada da bireyde var olan kaygının romantik ilişkideki kıskançlık duygusunu arttıran bir etkiye yol açtığını göstermektedir. Arslan (2015)'ın en az altı aydır romantik ilişkisi olan 366 yetişkinden oluşturduğu örneklemini ile yaptığı araştırmasında kıskançlığın hem duygusal hem de iletişimsel ifadelerinin kaygılı bağlanma gösteren kişilerde güvenli ve kayıtsız bağlananlara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Hazan ve Shaver (1987), romantik aşkı bağlanma kuramı çerçevesinde inceledikleri araştırmalarında, güvenli ya da kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin, kaygılı bağlanma stiline sahip bireylere oranla daha az kıskançlık sergiledikleri bulunmuştur. Bu yapılan araştırmanın sonucu ile tutarlı olarak Buunk (1997) , kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin kıskançlığın tüm türlerinde en fazla kıskanan grup olduğunu belirtmiştir. Knobloch, Solomon ve Cruz'un (2001) çalışmasında da kıskançlık tecrübesinin kaygılı bağlanma ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Marazziti (2010) de, yaptığı araştırmasında kıskançlığın tüm alt boyutlarının kaygılı bağlanma stili ile ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur (Buunk, 1997; Hazan ve Shaver,

1987; Knobloch, Solomon ve Cruz, 2001; Marazziti, 2010'den akt. Taşın, 2015). Tüm bu sonuçlar kaygılı bağlanma ile kıskançlık arasında bulunan ilişkiyi araştırma bulguları ile destekleyerek, kaygı ile romantik kıskançlık duyguları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır.

Curun ve Çapkın (2014) evli bireylerde benlik saygısı, evlilik doyumu, bağlanma ve kişilik özellikleri ile kıskançlık arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, kıskançlığın bağlanma stilleri açısından yordanması incelenmiş, ve erkek katılımcılarla yapılan analizlerde kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin kıskançlığın bilişsel kıskançlık alt değişkeni için anlamlı yordayıcılar olduğu bulunmuştur.

Tortamış (2014) evli bireylerde erken dönem uyumsuz şema alanlarının ve işlevsel olmayan ebeveynlik biçimlerinin romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğilimini ne ölçüde yordadığını incelemek; bunun yanında işlevsel olmayan ebeveynlik biçimleri ile romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolünü değerlendirmeyi amaçladığı araştırma bulgularında aşırı koruyucu, ve kaygılı ebeveynlik ile romantik kıskançlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu ilişkide zedelenmiş sınırlar şema alanının aracı rolü olduğu görülmüştür. Kaygılı ebeveynlik sürekli kaygı değişkeni ile ilişkili olması bakımından bu sonuç kaygı duygusu ile ilişkideki romantik kıskançlık arasında bağlantı olduğunu göstermektedir.

Tüm bu araştırmalarda kaygılı bağlananların ilişkilerindeki kıskançlık düzeylerinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu araştırmanın bulguları da bu sonuçları destekler bulgular ortaya koymaktadır. Bireyin yaşamın ilk yıllarında bakım veren ile yaşantılarının ve kurduğu bağlanma modelinin, kişilik ve kişiler arası ilişkilere yaklaşım stili üzerinde yaşam boyu sürececek bir etkisi olduğu belirtilmektedir (Bowlby, 1969'dan akt Çapkın, 2012). Yani kaygılı bağlanma yapısına sahip kişiler ilişkilerine yaklaşımlarında da bu kaygının etkisinde kalıyorlar. Bu araştırmaların temel aldıkları kaygılı bağlanma ile bu araştırmadaki kaygı durumu, özellikle sürekli olan, benzer bir noktada buluştuğu söylenebilir. Araştırma bulguları ile benzer şekilde bu araştırma bulgularında kadınların hissettikleri kaygının romantik kıskançlığı hem genel anlamda hem de pek çok alt boyut ile ilişkili olduğu, kaygının kıskançlığı arttırdığı ve benzer şekilde kıskançlıkla beraber kaygının arttığı görülmüştür.

5.3. Öneriler

5.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Evlilik ve çift danışmanlığı literatürüne katkı sağlaması açısından bireylerin evlilik doyumları ile romantik kıskançlık durumları ve kaygı düzeyleri hakkında başka araştırmalar çalışılabilir. Bu araştırmanın sonuçları danışmanlar tarafından kıskançlık ve kaygının evlilikten alınan doyuma etkileri üzerine fikir vereceği düşünülmektedir.
2. Uzmanlar romantik kıskançlık ve kaygı ilişkisi üzerine bilgilenmiş olacaktır, görüşmelerinde ve çalışmalarında bu bilgiler duygu düzenleme desteği verme konusunda yardımcı olabilecektir. Bunun yanında uygulayıcılar tarafından evli çiftlere romantik kıskançlık ve kaygı ilişkisinin evliliklerine etkisi üzerine bilgilendirme yapılacak seminerler düzenlenebilir.
3. Araştırma bulgularına göre evlilik doyumu düşük olan, kaygı düzeyi yüksek olan veya romantik kıskançlık düzeyi yüksek olan uygulayıcıların psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğu sonucu üzerinden uygulayıcılar bu bireylere ulaşp bu destek ihtiyacını karşılayabilir.
4. Evli çiftlere, kıskançlığın ilişki üzerine olası etkileri üzerine seminerler düzenlenebilir. Doyum düzeyi daha yüksek evlilikler için kaygı ve romantik kıskançlık duyguları ile başa çıkmak için gerekli beceriler edinebilecekleri grup çalışmaları ve psiko-eğitim programları oluşturulabilir.
5. Evlenme hazırlığında bulunan çiftlerin kuracağı sağlıklı ailelerin desteklenmesi ve boşanmaların azalması adına evlilik doyumu arttırıcı etkenleri ve evlilik doyumunu negatif yönde etkileyen romantik kıskançlık ve kaygı gibi duygular konusunda önden bilgilendirilmesi, becerilerinin geliştirilmesi ve olası problemlerin çözümlenmesine yönelik eğitici hizmetler oluşturulabilir.
6. Araştırma bulgularında psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kadınların genel evlilik doyumları ve evlilik doyumu alt boyutları daha düşüktür. Uygulayıcılar bu bilgi bağlamında psikolojik destek ihtiyaçlarını karşılayarak evlilik doyumlarının artışları ile ilgili incelemeyi yapmalarının anlamlı olacağı düşünülmektedir.

5.3.2. Yapılacak Araştırmalar ile İlgili Öneriler

1. Evlilik doyumu, romantik kıskançlık ve kaygı kavramlarının daha kapsamlı bir evren üzerinden seçilen daha geniş bir örnekleme yapılması literatüre daha kapsamlı sonuçlar sunulmasını sağlayacaktır.
2. Bu araştırma örnekleme evli kadınlar üzerinden oluşturulmuştur. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda evli kadınlar ile beraber evli erkeklerin de araştırmaya dahil edilerek, çiftlerin evlilik doyumları, romantik kıskançlık ve kaygı düzeylerinin hangi değişkenlere göre farklılaştığı incelenebilir ve araştırma kapsamı bu bağlamda genişletilebilir.
3. Araştırma bulgularında kadınların sahip oldukları çocuk sayısına bağlı olarak üç ve daha fazla çocuk sahibi olan kadınların kıskançlık tetikleyicilerinden etkilenme düzeylerinin diğer kadınlara göre daha düşüktür. Evli çiftler üzerinde yapılan diğer araştırmalarda çocuk sayısı ile anlamlı bir fark görülmemiştir. Sonraki araştırmalarda kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden bir kıskançlık ilişkisinin incelenmesinin anlamlı sonuçlara yol açacağı düşünülmektedir.
4. Araştırma bulgularında eşi üniversite mezunu olan kadınların çatışma ve öfke anlarını sağlıklı aştıkları, eşinin eğitim seviyesi ilköğretim ve lise olan kadınların eşle yaşanan anlaşmazlıklar, hislerinin karşılıklı ortaya konulmasındaki eksikliklerini ve eş tarafından fiziksel olarak incitilmek, itilip kakılmak gibi fiziksel şiddetin arttığı görülmüştür. Eğitim durumu ile çatışma ve öfke boyutları arasındaki ilişkinin başka araştırmalarda daha detaylı çalışılması ve üzerine değinilmesi gereken önemli bir konu olduğu düşünülmektedir.
5. Araştırma bulgularında işçi olan kadınların diğer meslek gruplarındaki kadınlara göre ilişkisinden duyduğu memnuniyet, cinsel ilişkisine ait doyumun daha düşük olduğu ve ileri derecede çatışma ve eşinden dolayı fiziksel olarak incitilmek, itilip kakılmak gibi fiziksel şiddetin daha fazla yaşanabildiği söylenebilmektedir. Araştırmacıların bu şiddetin kaynağını belirlemek ve evlilik doyumu ile ilişkisini incelemenin önemli olduğu düşünülmektedir.
6. Evli kadınların evlilik doyumunu artırmak adına romantik kıskançlık ve kaygı gibi zorlayıcı duygularını fark etmeleri ve düzenleme becerileri geliştirmeleri üzerine deneysel çalışmaların oluşturulması ve bunların literatüre katılması oldukça fayda sağlayacaktır.

7. Çalışmada yer alan ölçek ve envanterlerin bir arada oldukça uzun olduğu gözlenmiştir. Romantik kıskançlık ölçeğinin tamamının kullanılmasından ötürü ölçek uygulamasını yarıda bırakan uygulayıcılar sebebiyle sonraki araştırmalarda sonucuna ulaşmak istedikleri alt ölçeklerden seçerek uygulamalarının daha fazla sayıda temiz verinin ortaya çıkması ve daha büyük örneklem grubuna ulaşabilmelerini sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile, yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Akbaş, E., Vırt, O. ve arkadaşları. (2008). Gebelikte sosyodemografik değişkenlerin kaygı ve depresyon düzeyleriyle ilişkisi. *Archives of Neuropsychiatry*, 45 (3), 85.
- Akça-Koca, D. (2013). *Bir aile eğitim programının evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, İstanbul.
- Aktaş, S. (2009). Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Alpay, A. (2009). *Yakın ilişkilerde bağışlama; bağlanma, benlik saygısı, empati ve kıskançlık değişkenleri yönünden incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Andersen, P.A., Eloy, S.V., Guerrero, L.K. ve Spitzberg, B.H. (1995). Romantic jealousy and relational satisfaction: A look at the impact of jealousy experience and expression. *Communication Reports*, 8 (2), 77-85.
- Arabul, E. (2017). *Kaygı durumları ile iletişim becerilerinin ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimsel Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Arseven, D. (2001). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Arslan, S. (2015). *Adult attachment, stage of threat, and romantic jealousy in relation to psychopathological symptoms: Importance of personal characteristics and quality of relationship*. Unpublished Master's Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Atintaş, C.M. (2015). *Eşi alkol bağımlısı olan ve olmayan kadınların evlilik uyumu: aş bağımlılık, algılanan güç, depresyon, anksiyete ve stres açısından bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Avşaroğlu, S. (2017). Özel gereksinimli çocuğa sahip anne-babaların kaygı durumlarına göre umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 16 (3), 1022-1035.
- Aydın, E. ve Canel, A.N. (2017). Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 1-16.

- Ayer, F.D. (2016). *Evlilik doyumunun, eş desteği, evlilik iletişim şekilleri ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Bahadır, Ş. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygu durumunu düzenleme arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Adana.
- Bradbury, N.B., Fincham, F.D. ve Beach, S.R. (2002). *Evlilik doyumunun doğası ve belirleyicileri üzerine araştırmalar: son on yılın derlemesi*. Ş. Tutarel-Kışlak (çev.). *Türk Psikoloji Bülteni*, 7 (24-25), 120-129.
- Bradbury, T.N., Fincham, F.D., ve Beach, S.R.H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62 (4), 964-980.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara
- Bulut, I. (1993). *Ruh sağlığının aile işlevlerine etkisi*. Ankara, Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı* (3. baskı). Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (7. baskı). Ankara: Pegem.
- Canel, A.N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü, İstanbul.
- Coşkun, Y. ve Akkaş, G. (2009). Engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10 (1), 213-227.
- Covey, S.R. (1997). *The 7 habits of highly effective families*. New York: Franklin Covey Company.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Curun, F. ve Çapkın, M. (2014). Romantik kıskançlığın bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34 (1), 1-22.
- Curun, F. ve Çapkın, M. (2014). Romantik kıskançlığın bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34 (1), 1-22.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi.
- Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Ankara.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.

- Çapkın, F. (2012). *Romantik kıskançlığın bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Çapkın, M. (2012). *Romantik kıskançlığın, bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çavuşoğlu, F.N. (2007). *Evli çiftlerin kendi aile yapı ve işlevselliklerin aile orijinleriyle karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, B.T. (2010). *Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yorumlanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı, İzmir.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik doyumu: Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çimen, Ş.E. (2007). *Görücü usulü ve anlaşılarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çulha, F.P. (2018). *Evli bireylerin romantik kıskançlık düzeylerinin evlilik doyumu ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans, Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.
- Demir, B.S. (2017). *Annelerde kaygı düzeyi ve evlilik doyumunun ebeveyn rolüne ilişkin algıları üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Mersin.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- Demirtaş, A.H. (2004). *Yakın ilişkilerde kıskançlık: bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Derebaşı, I. (2004). *Evlilik doyumu ölçeğinin madde-cevap kuramına dayalı olarak psikometrik özelliklerinin incelenmesi ve adaptasyon çalışması*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Ekşi, F. (2006). *Öğretmenlerin ve yöneticilerin okul iklimi algıları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Ersanlı, K. (1990). Aile içi ilişkilerin dayandığı psikolojik temeller. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 47-50.
- Fışıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7 (28), 16-23.

- Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Geçtan, E. (2015). *Psikodinamik psikiyatri ve normaldışı davranışlar*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Girgin, B. (2018). *Çatalca'da yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyi ve evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı Programı, İstanbul.
- Gladding, S. (2002). *Family therapy. history, theory and practice*. New Jersey, Pearson Education, Inc., Merrill Prentice Hall.
- Goldernberg, I. ve Goldernberg, H. (1996) Family therapy: an overview. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolcülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Guerrero, L.K. ve Eloy, S.V. (1992). Relational satisfaction and jealousy across marital types. *Communication Reports*, 5 (1), 23-31.
- Gülerce, A. (2007). *Dönüşümsel aile modeli ve Türkiye'de ailelerin psikolojik örüntüleri* (2. baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Gülererli, N. (2014). *Öğretmenlerin evlilik uyumları ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Beylikdüzü örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İstanbul.
- Güngör Houser, C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Ankara.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.
- Houser, G. (2009). *Evli bireylerin sahip oldukları iletişim çatışması türü, romantik kıskançlık ve duygusal zeka düzeylerinin evlilik doyumları üzerine etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Işıloğlu, B. (2006). *Anksiyete ve depresyon tanısı ile izlenen evli kadınlarda aile içi şiddetin sosyodemografik faktörler, çift uyumu ve hastalıkla ilişkisi*. Uzmanlık Tezi, T.C Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof Dr. Mazhar Osman , Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 12. Psikiyatri Birimi
- Jawlik, A.A. (2016). *Statistics from A to Z*. New Jersey, John Wiley & Sons, Inc.

- Kahraman, Z. (2011). *Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, İstanbul.
- Kahveci, G.A. (2016). *Evli çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (2. baskı). Ankara: Asil.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Kansız, M. ve Arkar, H. (2011). Mizaç ve karakter özelliklerinin evlilik doyumu üzerine etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*.
- Karakurt, G. (2001). *The impact of adult attachment styles on romantic jealousy*. Doctoral Dissertation. Middle Technical University, Ankara, Turkey.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler* (15. Basım) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kirby, J.S. (2005). *A study of the marital satisfaction levels of participants in marriage education course*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Louisiana, Lafayette.
- Leech, N.L. (2005). *SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation*. London: Lawrance Erlbaum Associates Publishers.
- Madi, B. (2009). *Aşk ve beyin*. İstanbul: GOA Yayınları.
- Manav F. (2011). Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5 (9), 201-2012.
- Morgan, C.T. (2005). *Psikolojiye giriş*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Mussattayeva, M. (2018). *Alt sosyo-ekonomik düzeydeki kadınların evlilik doyumu ile aile işlevlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İstanbul.
- Nakajima, Ş. (2016). *Endişesiz, ilaçsız*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Nazlı, S. (2009). *Aile danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Nichols, W. (2005). *The first years of marital commitment*. Michele Harway (ed.). *Handbook of Couples Therapy*. (35-36). NJ: John Wiley & Sons, Incorporated, Hoboken.
- Onur, B. (2008). *Gelişim psikolojisi; yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Orhan, A. (2010). *Geçinmeye gönlün var mı? Evlenmeden önce, boşanmadan önce*. Ankara: İlkın Kitabevi.

- Ökten, M. (2016). *Romantik kıskançlık ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin modellenmesi: Ruminasyon, eşli ruminasyon ve öz-duyarlık değişkenlerinin aracı rolleri*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1998). *Süreksiz durumluk / sürekli kaygı envanteri el kitabı*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi (çok değişkenli analizler)* (5. baskı). Eskişehir: Kaan.
- Özgüven, İ.E. (2014). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özügürlü, K. (2013). *Evlilik raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Pehlivan, H. (2011). *Bilişsel davranışçı yaklaşım temelli psikoeğitim programının kadın danışma merkezine başvuran annelerin iyi oluş düzeyi, evlilik doyumu, problem çözme ve iletişim becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, İzmir.
- Pines, A. ve Aronson, E. (1983). Antecedents, correlates and consequences of sexual jealousy. *Journal of Personality*, 51 (1), 108-136.
- Pines, A.M. (1992). Romantic jealousy: Five perspectives and an integrative approach. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 29 (4), 675-683.
- Pines, A.M. (2003). *Aşk ve Kıskançlık*. Okyanus Yayınları.
- Pines, A.M. ve Friedman, A. (1998). Gender differences in romantic jealousy. *The Journal of Social Psychology*, 138 (1), 54-71. Pines ve Aronson, 1983
- Sahranç, Ü. (2007). *Stres kontrolü, genel öz-yeterlik, durumluk kaygı ve yaşam doyumuyla ilişkili bir akış modeli*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.
- Sancaktar, N. (2016). *Yeni evlenen ve uzun süredir evli olan çiftlerin evlilikte problem çözme becerisi düzeylerinin öznel iyi oluş ve evlilik doyumu düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Sardoğan, M. ve Karahan, F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programının evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (2), 89-102.
- Segrin, (2004). *Family Communication*. Lawrence Erlbaum Associates, Incorporated, Mahwah, NJ, USA.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S., ve Çinko, M. (2006). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta.
- Solmuş, T. (2008). *Bağlanma ve aşkın iki yüzü*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Sungur, M.Z. (2009). *Sen, ben ve aramızdaki her şey*. İstanbul: GOA Yayınları.

- Sümer, S. (2017). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik kıskançlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Sümer, S. (2017). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik kıskançlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, Gaziantep.
- Süzer, F. (2003). *Evlenmek üzere olan çiftlerin kaygı durumu ve danışmanlık gereksinimi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Talman, I. (1970). The family as a small problem-solving group. *Journal of Marriage and the Family*, 32, pg: 94-104.
- Tarhan, N. (2013a). *Evlilik psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N. (2013b). *Kadın psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taşçı, A.İ. (2010). *Cinsel eğitim*. (4.Basım). İstanbul: İz Yayınları.
- Taşın, B. (2015). *Bağlanma stillerinin kıskançlık ve anksiyete üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi\Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşköprü, M. (2013). *Evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- TBMM (1982, 07 Kasım). *Türkiye cumhuriyeti anayasası*. <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>, adresinden 08.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- TBMM (2001, 22 Kasım). *Türk Medeni Kanunu*. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>, adresinden 08.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- TDK (2019). http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c d4a1e0076c08.18714579 adresinden 08.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Tezer, E. (1986). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: evlilik yaşam ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (7), (1-7).
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: kadın esin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. *3P-Psikiyatri Psikoloji Psikoformokoloji Dergisi*. II (3), 209-216.
- Tezer, E. (1996). evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: evlilik yaşamı ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (7), 1-7.
- Tortamış, M. (2014). *Evli bireylerde romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.

- Trudel, G., ve Goldfarb, M.R. (2010). Marital and sexual functioning and dysfunctioning, depression and anxiety. *Sexologies*, 19 (3), 137-142.
- Tufan Çetin, B. (2010). *Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte uyum ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi* (7), 50-57.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (9). (61-68).
- Türkiye İstatistik Kurumu 2017 Evlenme Boşanma İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2018_07_20180322.pdf adresinden 08.02.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Türküm, S. (2000). *Anne baba eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Urgancı, Ç. (2018). *İstanbul 112 acil sağlık hizmetleri çalışanlarının mesleki tükenmişlik düzeyleri, algılanan stres düzeyi ve stresle başa çıkma stillerinin evlilik doyumunu yordama gücü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Uslu, M.S. (2018). *Halk oyuncularının yarışma öncesi durumluk kaygı düzeyleri ve stresle başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- Üncü, S. (2007). *Duyusal zekâ ve evlilik doyumu ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ünlü, S. (2007). Aile yapısı ve ilişkileri. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3.
- Yavuz, O. (2015). *Evlilikte problem çözme becerisi ve evlilik doyumunun bilim sanat merkezinde çocuğu olan ve olmayan ebeveynler açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Eğitimi Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2011). *Ana-baba okulu*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2011). *Evlilik okulu - evlilikte kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeltirik, Ö. (2018). *Sigara bağımlılarının anksiyete ve depresyon düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yıldırım, İ. (1993). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1 (4), (23-28).
- Yıldız, Ö.Z. (2018). *Evlilik doyumunun öncülleri ve sonuçları: depresyon, kaygı, erken dönem uyumsuz şemalar*. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Programı, İstanbul.

- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. Aydın Kitapevi, Ankara.
- Zeytinoğlu, E. (2013). *Evli bireylerin benlik saygısı, kıskançlık düzeyi, evlilikteki çatışmalar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

EKLER

EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Elinizdeki form, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünde evlilik konusunda gerçekleştirilmekte olan yüksek lisans tezine veri sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Sizlerden elde edilen bilgiler ışığında, evlilik doyumu ve kaygı durumunuzu etkileyen bazı etmenlerin neler olabileceği saptanmaya çalışılmaktadır. Anketi cevaplarırken isim yazmanız istenmemektedir. Araştırmanın gerçekçi sonuçlar verebilmesi için anketi doğru, içten ve eksiksiz olarak yanıtlamanız rica edilmektedir.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

N. Elif AKSOY
Psikolojik Danışman
Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Yaşınız:
2. Gelir düzeyiniz:
 - a. Düşük ()
 - b. Orta Altı ()
 - c. Orta ()
 - d. Orta üstü ()
 - e. Yüksek ()
3. Eğitim düzeyiniz:
 - a. Okur yazar değil ()
 - b. İlköğretim ()
 - c. Lise ()
 - d. Üniversite ()
4. Eşinizin eğitim düzeyi:
 - a. Okur yazar değil ()
 - b. İlköğretim ()
 - c. Lise ()
 - d. Üniversite ()
5. Mesleğiniz:
6. Eşinizin mesleği:
7. Kaç senelik evlisiniz:
8. Kaç çocuğunuz var?
 - a. Hiç Yok ()
 - b. Tek Çocuk () Yaş
 - c. İki çocuk () Yaş
 - d. Üç veya daha fazla () Yaşları
9. Eşinizle nasıl evlendiniz?
 - a. Anlaşarak evlendik. ()
 - b. Arkadaşlar tanıştırdı. ()
 - c. Ailem tanıştırdı. ()
 - d. Kaçarak evlendik. ()
 - e. Başka (Belirtiniz)
10. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyuyor musunuz?
 - a. Evet
 - b. Hayır

EK 2: EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatlice okuyunuz ve eşinizle olan ilişkinizi göz önüne alarak yanıtlayınız. Her bir durumun yanında, D () doğru ve Y () yanlış seçenekleri bulunmaktadır. Tüm maddeleri dikkatlice okuyarak, kendi evlilik yaşamınız açısından değerlendiriniz ve size en uygun seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Eğer okuduğunuz maddenin evlilik ilişkiniz açısından doğru veya kısmen doğru olduğunu düşünüyorsanız D, yanlış veya çoğu zaman yanlış olduğunu düşünüyorsanız Y şıklarının yanındaki parantezlere X işareti koyunuz. Lütfen her bir madde için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.

1. İlişkimiz bana mutluluk veriyor. D () Y ()
2. Evlilik hayatım böyle olmamalıydı. D () Y ()
14. Eşim beni hiçbir zaman fiziksel olarak incitmemiştir. D () Y ()
57. Eşime her zaman isteyerek ve sevgi ile dokunuyorum. D () Y ()
62. Eşimin ailesiyle sürekli beraber olmamız beni rahatsız ediyor. D () Y ()
63. Her gün eşimle beraber paylaşabileceğim bir şeye zaman ayırıyorum. D () Y ()
72. Eşim beni içinden gelerek sarılıp öpmez. D () Y ()

Bu Bölümdeki Sorular Sadece Çocuk Sahibi Çiftlere Aittir

93. Çocuklarımızı yetiştirmek konusunda eşimle mükemmel bir uyum içerisindeyiz. D () Y ()
97. Eşim çocukların bakımını üstlenmeyi daha çok benden bekler. D () Y ()

EK 3: DURUMLUK KAYGI ENVANTERİ FORMU

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da o anda nasıl hissettiğinizi ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını işaretlemek suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeksizin **anında** nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

		HİÇ	BİRAZ	ÇOK	TAMAMIYLA
1.	Şu anda sakinim	(1)	(2)	(3)	(4)
2.	Kendimi emniyette hissediyorum	(1)	(2)	(3)	(4)

EK 4: SÜREKLİ KAYGI ENVANTERİ FORMU

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da o anda nasıl hissettiğinizi ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını işaretlemek suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin **anında** nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

		Hemen hemen hiçbir zaman	Bazen	Çok zaman	Hemen her zaman
21.	Genellikle keyfim yerindedir	(1)	(2)	(3)	(4)
22	Genellikle çabuk yorulurum	(1)	(2)	(3)	(4)

EK 5: ROMANTİK KISKANÇLIK ÖLÇEĞİ

Bu ölçek romantik ilişkilerinize yönelik duygu ve düşüncelerinizi ortaya koymak amacıyla uygulanmaktadır. Ölçekte yer alan sorular eşinizle olan ilişkinizle ilgilidir.

I. Kıskançlık Tetikleyicileri

<i>Aşağıdaki koşullar altında ne kadar kıskançlık yaşarsınız?</i>	hiç			orta			çok	
	1	2	3	4	5	6	7	
Birlikte olduğunuz kişi bir partide bir başkasıyla flört ediyor ve uzunca bir süre onunla oldukça yakın dans edip kışkırtıcı bir biçimde davranıyor								
Birlikte olduğunuz kişi bir partide uzunca bir süre bir başkasıyla dans ediyor								

Birlikte olduğunuz kişinin aşağıda belirtilen kişiyle cinsel ilişki yaşadığını öğrenirseniz ne kadar kıskanırsınız?

hiç orta çok

1 2 3 4 5 6 7

Kişisel olarak tanımadığını ve hakkında çok az bilgi sahibi olduğunuz biri ile

Kişisel olarak tanımadığınız ve hakkında hiçbir şey bilmediğiniz biri ile

<i>Birlikte olduğunuz kişi ile ilgili olarak, aşağıdaki durumlardan her birinde ne kadar kıskançlık duyardınız/duydunuz?</i>	hiç			orta			çok	
	1	2	3	4	5	6	7	
Bir başka sevgili bulduğunda								
Sizin cinsiyetinizden yalnız ve sevgili olabileceği biriyle yakın arkadaşlık kurduğunda								

1. Kıskanç biri olduğunuzu düşünür müsünüz? Evet Hayır
2. Sizce ne kadar kıskançsınız?

II. Kıskançlık Durumunda Verilen Tepkiler

<i>Yaşadığınız en güçlü kıskançlığı anımsayarak, aşağıda yer alan tepkileri ne ölçüde verdiğinizi belirtiniz.</i>	hiç			orta			çok	
	1	2	3	4	5	6	7	
Baş ağrısı								
Titreme								
Kusma								

III. Kıskançlıkla Baş Etme Yolları

<i>Kıskançlıkla nasıl baş ettiniz/baş edersiniz?</i>	Hiç		Ara sıra			Her zaman	
	1	2	3	4	5	6	7
Akılcı tartışma yoluyla							
Bağırarak							

IV. Kıskançlığın Olumlu ve Olumsuz Etkileri

<i>Aşağıdaki ifadeler ne kadar katıldığınızı belirtiniz...</i> <i>Kıskançlık;</i>	Kesinlikle hayır		Belirli bir düzeyde			Kesinlikle evet	
	1	2	3	4	5	6	7
Aşkın göstergelerinden biridir							
Bağlılığı arttırmaya yarayan araçtır							

V. Kıskançlığın Nedenleri

<i>Aşağıda kıskançlığın nedenlerine ilişkin görüşler belirtilmiştir, bunlara ne kadar katıldığınızı belirtiniz...</i> <i>Kıskançlık;</i>	Kesinlikle hayır		Belirli bir düzeyde			Kesinlikle evet	
	1	2	3	4	5	6	7
Aşka eşlik eden normal bir tepkidir							
Kişisel güvensizliğin sonucudur							